

דברי הכנסת

השיבה המאה-וחמישים-ושלוש של הכנסת השלוש-עשרה

יום שני, ט"ו בכסליו התשנ"ד (29 בנובמבר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
דברי יושב-ראש הכנסת לציון יום כ"ט בנובמבר
הצעות סיעות הליכוד, צומת-מפד"ל ומולדת להביע אי-אמון לממשלה
בשל מסירת נשק חם למשטרת אש"ף
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעות סיעות הליכוד, צומת-מפד"ל ומולדת להביע אי-אמון לממשלה
בשל מסירת נשק חם למשטרת אש"ף
שאלות ותשובות
שרפה במפעל הקומפוסט הסמוך לכפר-מסריק
הזרמת מי שופכין באזור התעשייה תפן
חופי רחצה מזהמים
מטרדי רעש ולכלוך לתושבי רגבה
ניצול תוספת תקציב לטיפול במפגרים
עבודת ילדים בניגוד לחוק
עבודת ילדים בניגוד לחוק
כתבי אישום בגין פתיחת בתי-עסק בשבת
פיטורים צפויים בחברת "המשקם"
פתיחת חנויות בשבת בקיבוצים
ילדים מתחת לקו העוני
עבודת ילדים בניגוד לחוק
ילדים רעבים בבאר-שבע
אלימות במשפחה
סירוב להעסקת עובדים זרים בצרכנייה "ברכת רחל"
קיצוץ בהכשרות מעשיות לעובדים
שיעור גבוה של נשים מובטלות
קידום בתי-הספר המקצועיים
החמרה בחוק והקלה בעונש בטרגדיות של התעללות מינית בקטינים ובחסרי ישע

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שני, ט"ו בכסליו התשנ"ד, 29 בנובמבר 1993.

מזכיר הכנסת ימסור הודעה. אם עד סיום הודעתו לא יהיה כאן נציג הממשלה, אנחנו נעשה הפסקה קלה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 5), התשנ"ד-1993, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 85) (ביטוח אמהות – בדיקת מי שפיר), התשנ"ד-1993; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הראשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 10), התשנ"ד-1993; הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 17), התשנ"ד-1993.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק משפחות חד-הוריות (תיקון), התשנ"ד-1993, מאת חברות הכנסת ע' מאור, נ' בלומנטל, ת' גוז'נסקי, י' דיין, נ' חזן, ל' לבנת וא' סלמוביץ.

לדיון מוקדם – הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – דיון נוסף), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – סייג לעיסוק חבר הכנסת), התשנ"ד-1993, מאת חברי הכנסת ר' איתן וא' זנדברג; הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – קיצור השירות הצבאי), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון – הוצאת פקודת מאסר), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק חברת החשמל (איסור הפסקת זרם חשמל בחודשי החורף), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק החכרת מקרקעין לשרפת פסולת, התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – אגרות בגין תוכניות), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון – שבתון), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת יהושע מצא; הצעת חוק משכן הכנסת (תיקון – שידור מהכנסת), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – פומביות הדיונים), מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק מסנני נשימה לשוטרי תנועה, התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק לתיקון סדרי מינהל (העברת פנייה לטיפול), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק פקודת מס הכנסה (פסילת ספרים בשל אי-רישום תקבולים), התשנ"ד-1993, מאת חבר

הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק הגבלת אשראי בנקאי, התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת חיים דיין; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – הארכת תקופת התיישנות בעבירות מין ואלימות בקטינים), התשנ"ד-1993, מאת חברת הכנסת נעמי חזן; הצעת חוק שיפוט בעניין התרת נישואין (תיקון – מקרים מיוחדים), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – פסקי-דין המתייחסים לפגמים בחוק), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם (תיקון חובת העמדה לדין), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת דב שילנסקי; הצעת חוק רמת-הגולן (תיקון – משאל עם), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק העונשין (תיקון – סייג לרצח), התשנ"ד-1993, מאת חברת הכנסת נעמי חזן; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – הארכת תקופת התיישנות על עבירות מין), התשנ"ד-1993, מאת חברי הכנסת ת' גוז'נסקי וה' מחאמיד; הצעת חוק בתי-משפט (תיקון – תקופת צינון לפרקליטי המדינה), התשנ"ד-1993, מאת חברת הכנסת אסתר סלמוביץ; הצעת חוק רמת-הגולן (תיקון – משאל עם), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת עוזי לנדאו; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (רשיונות לנכים להפעלת מונית), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת שאול עמור; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון – הגבלת גיל לראש הרשות וסגניו), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון – המשך כהונת סגן ממלא-מקום), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – הגדרת סיעה), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק העונשין (תיקון – איסור מכירת מוצרי טבק לקטין), התשנ"ד-1993, מאת חבר הכנסת יורם לס.

עוד הונחו על שולחן הכנסת דין-וחשבון על פעולות מינהל מרקעי ישראל לשנת התקציב 1992; וכן, החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו היטלי סחר (היטל בטחה על ייבוא טובין – הגנה על הייצור המקומי) (תיקון), התשנ"ד-1993. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני חבר הכנסת משה קצב, ראש סיעת הליכוד, אתם יזמתם הקדמת הבחירות, נכון?

משה קצב (הליכוד):

הגשנו הצעת חוק.

היו"ר ש' וייס:

מתי נספיק לחוקק את כל החוקים, אם נפזר את הכנסת לפני הזמן?

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם יסכים יושב-ראש הכנסת לשכנע את הממשלה להקדים את הבחירות, אנחנו מתחייבים להעלות אותם כנושא ראשון בכנסת הבאה.

היו"ר ש' וייס:

הבנתי. תודה רבה.

יהושע מצא (הליכוד):

אם כבוד היושב-ראש ירצה להקדיש גם את ימי ראשון, חמישי וגם שישי – – –

היו"ר ש' וייס:

יום שישי – לא, כי אנחנו מכבדים את חברינו המוסלמים.

יהושע מצא (הליכוד):

אנחנו מוכנים, לצורך השעה הגורלית, לשבת גם ביומיים האלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

— — —

דברי יושב-ראש הכנסת לציון יום כ"ט בנובמבר

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רפאל איתן, מה קרה?

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהיושב-ראש יציין את יום ה-29 בנובמבר בתחילת הישיבה.

היו"ר ש' וייס:

טוב, זה רעיון. חבר הכנסת רפאל איתן, אני מוכן לעשות משהו ספונטני, באמת לא תכננו. אנחנו היום ב-29 בנובמבר – – –

יהושע מצא (הליכוד):

איזה תאריך? – 3 בנובמבר?

היו"ר ש' וייס:

29 בנובמבר, העצרת הכללית של האומות המאוחדות החליטה על הקמת מדינה יהודית, נדמה לי גם מדינה ערבית. זה היה ב-1947.

יהושע מצא (הליכוד):

השר פרס ציין את ה-3 בנובמבר.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת רפאל איתן על האזכור. אנחנו כל כך עמוסים בסדר-היום העכשווי שלנו, שלא אחת נשכח מאתנו תאריך כל כך חשוב.

רפאל איתן (צומת):

זאת ההחלטה שהביאה להקמת המדינה.

היו"ר ש' וייס:

נכון. אני מודה לחבר הכנסת רפאל איתן. נודע לי על ההחלטה כילד קטן במונטה-מארי, שכונה ליד רומא, במוסד של ילדים ניצולי שואה; המתנו לעלייה לארץ-ישראל. כל הלילה ספרנו את הקולות. כאשר קרה הדבר הגדול הזה היתה שמחה גדולה. למחרת, כל יהודי רומא, הרבה איטלקים וכל שארית הפליטה, צעדנו בגטו של רומא ועברנו לפורום-רומנוס, וצעדנו תחת שער טיטוס, ויומיים אחרי זה קיבלנו סרטיפיקטים מזויפים ועלינו לארץ-ישראל. זאת היתה גם חוויה אישית מרגשת מאוד. סליחה שאני מרבה בזיכרונות, אבל היתה בזה סמליות, בעיקר המצעד בתוך שער טיטוס, אחרי אלפי שנים.

אני מודה לחבר הכנסת איתן, ואני מציין את היום הזה.

רן כהן (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

אני מאמץ גם את ההערות של חבר הכנסת רן כהן. אני מבין שהן מוסכמות על חבר הכנסת רפאל איתן.

דוד מנע (הליכוד):

רן כהן (מרצ):

אנחנו מסתדרים.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת רפאל איתן שכח שהשר פרס ציין את ה-3 בנובמבר.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אחד מסמלי הריבונות – – –

דוד מנע (הליכוד):

האם לדעתך כ"ט בנובמבר יכול להשכיח את ה-3 בנובמבר?

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר המתאם, אחד מסמלי הריבונות, שמסימניה המובהקים בתחום המשפט הבין-לאומי, הוא המועד 29 בנובמבר; זו גם הזכות של האופוזיציה להביע אי-אמון בממשלה, וזאת נעשה היום.

הצעות סיעות הליכוד, צומת-מפד"ל ומולדת להביע אי-אמון לממשלה

בשל מסירת נשק חם למשטרת אש"ף

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות סיעות הליכוד, צומת-מפד"ל ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל מסירת נשק חם למשטרת אש"ף.

דוד מנע (הליכוד):

איפה ראש הממשלה?

היו"ר ש' וייס:

הדובר הראשון – חבר הכנסת בנימין נתניהו, אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי. חבר הכנסת נתניהו, בבקשה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני פונה באמצעותך, השר רמון, אל ראש הממשלה, ששוב לא נמצא אתנו, ואני אומר לו: עברו חודשים, בעצם רק חודשיים מאז חתמת על ההסכם עם ערפאת, וכבר כולנו רואים את פרי הבאושים של ההסכם הזה.

לא רק שההסכם לא הביא להפחתת הטרור, הוא הביא להגברתו. הוא עורר ביתר שאת את כל השנאה והשטנה כלפינו מצד כל הגורמים בציבוריות הערבית הפלשתינית השואפים להשמדתנו.

היום כבר רואים עם מי עשיתם את ההסכם הזה. הכרזתם, אני מוכרח לציין, ואתם חוזרים ומכריזים השכם והערב, שעשיתם הסכם עם הפלשתינים. איזה פלשתינים? אלה שמארגנים את הרציחות, את השביתות, את כרוזי התעמולה בעזה, או אלה שמכריזים בביר-זית שמטרתם היא גירושנו מן הארץ הזאת? אלה הם הפלשתינים שקיבלו רוב בבחירות בביר-זית, ואלה הם הפלשתינים שכולם מתיישרים לפי הקו שלהם בעזה. עם אלה עשיתם את ההסכם, או עם פלשתינים עשיתם את ההסכם? או לא עם הפלשתינים עשיתם את ההסכם, אלא עם קבוצת טרור אחת, אחת מני רבות, קבוצה שעמדה בפני פשיטת רגל, שהשפעתה ברחוב הערבי הולכת ודועכת?

ואתם מעזים להכריז מדי יום שעשיתם הסכם עם הפלשתינים, שאתם מנהלים משא-ומתן עם הפלשתינים. אבל לא עם הפלשתינים עשיתם הסכם, ולא אתם אתם מנהלים משא-ומתן, אלא עם אש"ף, שמייצג קבוצה יורדת מתוך המכלול הפלשתיני.

על כן, אין לכם שום הסכם בעל משמעות. הוא לא יכול להיות בעל משמעות, מפני שהוא מבוסס על סילוף המציאות ועל תקוות כוזבות, שאין ניתנות למימוש.

זה שההנחות שלכם, שעליהן ביססתם את ההסכם, אין ניתנות למימוש, מוכח גם מכל ההתנהגות של אש"ף, משעת חתימת ההסכם ועד היום.

והדבר הבולט ביותר בכל זה הוא, שעד היום לא ביטל אש"ף את האמנה הפלשתינית הקוראת להשמדת ישראל, וגם אין לו שום כוונה לבטל אותה. כל זמן שהסעיפים הללו לא בוטלו, אסור היה לכם אפילו להתחיל במשא-ומתן, על אחת כמה וכמה ביישום ההסכם.

אבל, מה אתם אומרים? אתם אומרים: ערפאת רוצה לבטל את ההסכם, או יותר נכון את האמנה הפלשתינית, אבל הוא אינו יכול לעשות זאת. מה זאת אומרת אינו יכול? ודאי שאינו יכול. ולא רק משום שהוא עצמו אינו רוצה בזה, אלא משום שהוא מוקף בחבר רוצחים שרוצים בהשמדתנו, ומפני שבכל מקרה לא יעז להתייצב בפני אותם פלשתינים השולטים ברחוב הערבי וגם בשורותיו. ואם אינו יכול לבטל את האמנה – הוא אינו יכול להיות פרטנר להסכם שלכם.

אבל כאילו לא די בזה, הוא אינו מקיים גם את התחייבויותיו בנוגע להפסקת הטרור. הוא אינו מגנה את הטרור. אני בטוח שאני אשמע מכם: טוב, הוא הוציא איזה פקס, הוציא איזה גמגום, איזה פטפוט. כמו שעוקרים שן עיקשת של איזה פציינט סרבן, הוציאו ממנו איזה גמגומון.

זה הגיוני שציפיתם לו? זוהי התעמולה העצומה נגד הטרור שציפינו ממי שהיה רב-הטרור, אשף הטרור? הוא צריך להוכיח לנו שהוא שינה את דרכו. זה הגמגום, זה יוכיח?

מה הפלא שאנשיו, שמרגישים יפה בעמדתו, ממשיכים בדרכם הישנה? כמובן, אתם לא מדווחים על זה, לא באמצעים הרשמיים שלכם, אבל יש לפעמים כתבים אמיצים – ואני משבח את הכתב פנחס ענברי מ"על המשמר", שפרסם, בניגוד למה שמקובל בז'אנר, בבון טון העיתונאי, הוא פרסם את הדבר הבא, את "כרוז מספר 4" של ה"פתח", שהופץ בשטחים, וזה לשונו: "המערכה והמאבק המזוין נמשכים – – – אנו מדגישים את עמדות האגף הצבאי של 'פתח' שנשארו בעמדותיהם – – – הישארו

יציבים, אל תנטשו את ההמונים ואת החללים, תמשיכו את העימות, עליכם להמשיך ולמלא את חובתכם הלאומית". על החתום – האגף הצבאי (הסופה) "פתח", מדינת פלשתיין, 18 בספטמבר 1993. לצד החתימה הופיע סמל של "פתח".

לתשומת לבכם, חברי הבית, מדובר בשבוע אחד בלבד לאחר חתימת ההסכם בווינגטון. ואכן, המאבק המזוין נמשך. הטרור אינו בירידה אלא בעלייה, וערפאת אינו עושה דבר נגד אנשיו. אלה תומכים ב"חמאס", בג'בריל, בחאוותמה, בחבש, וכמובן אנשי ה"פתח" עצמו ממשיכים לחולל מעשי טרור, ואיש אינו מפסיק, איש אינו מעניש, איש אינו פועל נגדם.

אבל גם לזה, חברי הממשלה, יש לכם תירוץ. מפני מה ערפאת אינו פועל נגד אנשיו, או נגד הטרור בכלל? שוב, כמו האמנה הפלשתינית, משום שאינו יכול. כך אתם אומרים. אין לו די כוח. ועל כן אתם באים ומספקים לו את הכוח, שהוא זקוק לו, כדי להטיל את סמכותו. אתם אומרים: ניתן לו צבא. סליחה, אתם אומרים: ניתן לו משטרה, ניתן לו 15,000 שוטרים, נצייד אותם ב"עוזים", ברובים, אפילו במשוריינים. בכל מדינת ישראל, עם 5 מיליוני אוכלוסין, ועם שטח גדול הרבה יותר מעזה ויריחו, יש בסך הכול 17,000 שוטרים. זו לא משטרה, זה צבא, ובצבא הזה ייכללו כל אותם פלגים. ומי שחושב שאש"ף יפעיל את הצבא הזה נגד הרחוב הפלשתיני אינו מבין כלל כיצד אש"ף שואף לשרוד; הוא אינו יכול לשרוד אם יפעל נגדו, ויודע שאת הצבא הזה הוא יפעיל רק נגד גורם אחד – את הצבא הזה הוא יפעיל נגדו.

אבל לא אני צריך לומר את הדברים האלה. פייצל חוסייני הדגיש אותם בצורה ברורה באופן פומבי. הוא אמר לפני ימים אחדים בלבד: "לא נטשנו את הרובה, לפתח' יש עדיין חוליות מזוינות. הן קיימות בשטח, וכל מה שאתם שומעים זה לצורכי טקטיקה ואסטרטגיה. אם לא נקבל מדינה פלשתינית נחזור למאבק המזוין. נוציא את הרובים מהארון ונילחם עד שנשיג את מטרותנו".

כלומר, לא נגד ה"חמאס" יופעל הצבא הפלשתיני אלא נגדו. הוא יופעל רק אם ישראל תסרב להקים את המדינה הפלשתינית.

אני מוכרח להגיד, לפעמים אדם תוהה, הוא חושב שאיננו מאמין, ואני שואל: גם לזה אתם נותנים אישור? לזה אתם הולכים לתת נשק?

אדוני ראש הממשלה, אני חושב שההסכם הזה גרוע כולו, מאל"ף עד תי"ו. אבל לשיטתך, לא לשיטתי, לאחר שאתה רואה מה שמתהווה ולאן ההסכם הזה מוביל, אנחנו רשאים, נדמה לי, לצפות ממך שהמינימום שתעשה, שוב לשיטתך, הם הדברים הבאים: קודם כול, אל תיתן בידיהם צבא. אל תאפשר להם להכניס את הגייסות הללו, משום שפירוקם יעלה לנו אחר כך בקורבנות מרים, ובמחיר מדיני כבד מאוד, שקשה לנו אפילו לדמיין אותו ברגע זה.

שנית, לשיטתך, אסור לך להמשיך בפיוני, וקודם כול לא מיהודה ושומרון. דיברת על TEST CASE, על חוות ניסיון, כך שמעתי את שר החוץ אומר, חוות ניסיון, חוות מבחן, תקופת מבחן. ובכן, לפי שיטתך, איך תבדוק את המבחן הזה? איך תבדוק את ה-TEST CASE הזה? אם צה"ל ייסוג באופן אוטומטי מייד אחרי השלמת השלב הזה, משכם ומג'נין ומקלקליליה, מן "הקו הירוק", מגשרי הירדן – כבר לא יהיה מה לבחון, משום שמה שיהיה זו קביעת עובדה אוטומטית של הקמת המדינה הפלשתינית, של לבנון שנייה בפרברי תל-אביב.

לשיטתך, אדוני ראש הממשלה, היית צריך לנהוג במשנה זהירות. היית צריך לקבוע שסתומי ביטחון בתהליך כל-כך גורלי לעצם קיומה של המדינה. כל אדם בר-דעת יאמר לך, שאם חשבת על ניסיון בעזה, הגבל אותו לפחות בשטח ותן לו את תקופת הניסיון הדרושה: לא חודשים אחדים, שזה זמן מגוחך לצורך בדיקה כזו, אלא מינימום של שנה-וחצי עד שנתיים, כדי שתוכל להתרשם בתקופה כזאת ממה שבאמת קורה בשטח.

אני חושב שבמשך תקופה כזאת תוכל להיווכח אם חל איזה שינוי בעמדת הפרטנר שלך, והעיקר – בעמדת הפלשתינים ששולטים בפרטנר שלך; וביחס לכל אותם דברים המהווים את מוקד המבחן – ביחס להפסקת הטרור, ביחס לביטול האמנה וביחס לשינוי הדרסטי מאקלים של מלחמה וטרור לאקלים של התפייסות ושלום, שאתם כל כך מאמינים בו ודוגלים בו – זה המינימום שכל אדם הגיוני, בעל שכל ישר, היה מצפה מכם, לפי שיטתכם, לא לפי שיטתנו.

אבל לא זה מה שאנחנו ממליצים לך ברגע זה, אדוני ראש הממשלה. היום כבר ברור שההסכם הזה הוא נפל, הוא נולד בר-מין, ואם הוא עדיין מפרפר הוא איננו מסוגל לחיות. אני מאמין שהדבר הזה כבר ברור לך, ומה שאנו ממליצים לך הוא לסגת ממנו, מייד, בעוד מועד, בלי להסתבך בהתחייבויות שאינן ניתנות למימוש. ואין לך שום צורך בצידוקים ובהצטדקויות, משום שהסכם שמכובד רק על-ידי צד אחד ומופר בשיטתיות, בפועל, על-ידי הצד האחר, זה איננו הסכם אמיתי והוא חסר כל תוקף בין-לאומי. אני יכול להבטיח לך, שהקהילייה הבין-לאומית כולה תבין שלא אתה הוא זה שהפר את ההסכם, שכל כך רצית בו, אלא דווקא הצד השני. עליו תחול החובה ועליו תוטל כל האשמה.

כל עוד תמשיך ללכת בדרך הנוכחית, שאינה אלא הידרדרות במדרון, נביע אי-אמון בך ובממשלתך. ואני חייב להגיד שהאי-אמון הזה, אדוני ראש הממשלה, לא יישאר שלנו בלבד. כבר היום הוא מתרחב והולך והוא סוחב אחריו חלקים רבים של העם, היום – כבר את רוב העם. לעומת זאת, אם תודיע היום על הסתלקותך מההסכם המופר הזה, תרכוש גם את האמון, גם את החיבה וגם את הכבוד של העם היהודי כולו.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת בנימין נתניהו. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אליעזר זנדברג להביא את ההנמקות לאי-אמון מטעם סיעות צומת-מפד"ל. בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הוויכוח בין הקואליציה לאופוזיציה בשאלת הסכם העקרונות שנחתם למעשה נסוב סביב שאלה אחת מרכזית, וזו שאלת הסיכון מול הסיכוי. השאלה המרכזית שאנחנו – חברי האופוזיציה, שוללי ההסכם, המתנגדים לו – שואלים את עצמנו פעם אחר פעם היא השאלה: מה הוא מחיר הטעות? איזה מחיר מדינת ישראל, כולנו, נצטרך לשלם אם יתברר בסופו של התהליך, או בשלב ביניים שלו, שטעינו, אם יתברר בסופו של דבר, שנוצרה סיטואציה מאוד מסוכנת לעצם הקיום של מדינת ישראל?

ואנחנו מציגים שאלות, וכשאנחנו מציגים את השאלות האלה איננו באים להפחיד או להלך אימים על הציבור, אין לנו כוונה כזאת. אנחנו רק רוצים להזהיר ולהסביר את הדברים שמטרידים אותנו. ובכל פעם שאנחנו באים ומזהירים ובכל פעם שאנחנו באים ומסבירים, אנחנו מקבלים תשובה מראש הממשלה, שפוטר אותנו בהינף יד ואומר: קשקוש. כששאלנו מדוע לא מבטלים את האמנה הפלשתינית בסמוך להסכם, כי הלא חתמנו על הסכם עם איזה גוף שאמור להכיר בנו, אמרו לנו: קשקוש. כשבאנו וגילינו שאנשי אש"ף מסתבובים במחנות פליטים ואומרים: ההסכם הזה הוא רק שלב בתיאוריית השלבים של אש"ף, רק עוד פרוסה בתיאוריית הסלאמי, אמרו לנו: זה לצרכים פנימיים בלבד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הבעיה היחידה שלנו זו – – ?

אליעזר זנדברג (צומת):

כשתהינו מדוע לא ביטלו את החרם הערבי, הלא תלינו תלי תלים של ציפיות סביב העניין הזה – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני מפנה אליך בקשה, ובאמצעותך – לחברים אחרים: אנחנו חותרים למצב, שבו נוכל לקיים דיונים רציניים שנוגעים בשורשי חיינו, כך שכל צד ישמע את הצד האחר. זו לא חובה תקנונית לקרוא קריאות ביניים; זה מותר, אבל אתם יודעים לאן הן מתגלגלות אחר כך. הוויכוח הוא קשה, הוא נוקב, הוא יורד לשורשי חיינו, בואו נקיים אותו באופן תרבותי. תודה.

אליעזר זנדברג (צומת):

וכמו שאמרתי, כשאנחנו תהינו מדוע לא ביטלו כבר את החרם הערבי, אמרו לנו: אין מה לדאוג, זה גם כן כנראה איזה קשקוש.

אחר כך התברר שממשיכים לרצוח יהודים. ואני רוצה להזכיר לכל מי ששומע, שהמהות או המטרה של ההסכם הזה, בראש ובראשונה, היתה שיפסיקו את מעשי האלימות והרצח כלפי יהודים. הלא בשביל זה חתמנו על ההסכם הזה. וכשהתברר שממשיכים לפגוע ביהודים בארץ-ישראל, שמענו את תגובת הממשלה, שאמרה: מי שפוגע הוא קיצוני. אלה אויבי השלום, אלה מחבלים בשלום, הם רוצים

לפגוע בתהליך השלום. וגם כלפי היהודים הם השתמשו בביטוי: אלה הם קורבנות השלום. כך קראו להם: האנשים שהוקרבו על מזבח השלום על-ידי הקיצונים מהצד הערבי.

אבל, בשבועות האחרונים טפחה המציאות, לדעתי, על פניהם של אלה שעוסקים בחלומות בלבד, פעם אחר פעם. קודם כול התברר, שגם אנשי אש"ף הם בין הרוצחים. התברר שאש"ף – אנשי "פתח" – ממשיך לרצוח יהודים בניגוד להוראה של המנהיג. התברר שליאסר ערפאת יש קשיים אמיתיים בגיוס אנשים נאמנים לו למשטרה הפלשתינית, מאזורים מסוימים, האנשים שלו. אני לא יודע אם לקרוא לזה מרד, התמרמרות, מחאה, אבל האנשים שלו מסרבים לבוא ולהתגייס בתנאים ובכללים אלה שהוכתבו. התברר שגם מנהיגים שנחשבים מתונים בצד הערבי הפלשתיני אומרים בגלוי: אם לא תקום מדינה ערבית פלשתינית בסופו של התהליך, נמשיך את האינתיפאדה, ננקוט הלאה אמצעים אלימים.

אני חושב שסטירת הלחי החזקה ביותר שקיבלו חולמי השלום או תומכי התהליך היתה בשבוע שעבר, בסוף השבוע שעבר. תראו מה קרה: צה"ל הרג את אויב השלום מספר אחת ברצועת-עזה, צה"ל הרג את ראש הזרוע הצבאית של ה"חמאס". הלוא כל הזמן מלמדים אותנו, שה"חמאס" ואש"ף הם אויבים, זה רוצה לחסל את זה. בא הצבא והרג אותו אויב של השלום, את המנהיג של ה"חמאס", ואני ציפיתי שיאסר ערפאת ישלח מברק ברכה לרבין, אני ציפיתי שהציבור הערבי הפלשתיני אוהב השלום, המקווה כל כך שיגיע השלום, יגיד: נפטרנו מאחד המכשולים הגדולים לשלום. אבל מה היתה התגובה? מה קרה ברחוב הערבי? הפגנות, השבתות, אינתיפאדה, הפגנות שמתקיימות עד היום.

אז אולי לא הכול קשקוש? אולי הציבור הערבי ברחוב הערבי חושב אחרת מיאסר ערפאת? ואנחנו עומדים לחמש את האנשים האלה בכלי נשק, אנחנו עומדים לתת להם לנהל משטרה עצמאית וחזקה. אני חושב שצעד כזה כיום הוא עיוורון פוליטי, היתממות והתעלמות מן העובדות ומן המצב בשטח. אני חושב שדווקא עכשיו צריך לבוא ולהקשות ולשאול שאלות. איך נבטיח, למשל, שהשוטרים שיהיו במשטרה הזאת יהיו שייכים לאותו פלג של ה"פתח" שמצדד בהסכם, ולא לפלג האחר, שממשיך לרצוח? איך נבטיח שמספר כלי הנשק שיהיו בידיהם יהיה אכן כמספר השוטרים, ולא יוברחו כלי נשק נוספים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הם יהיו חלק מהשלום.

אליעזר זנדברג (צומת):

איך נבטיח שכלי הנשק האלה לא יעברו לגורמים אחרים, שלא תומכים בהסכם? ויותר מכול: איך נבטיח את שלומם של האזרחים הישראלים בשטחי האוטונומיה? ואני תוהה: כל השאלות האלה הן קשקוש? אני חושב שלא, אני חושב שהעובדות שתיארתי, כפי שהתרחשו בשבועות האחרונים, לא רק שאינן קשקוש אלא הן סימנים, אותות, אותיות שכתובות.

הכתובת כבר כתובה על הקיר, והיא ברורה. הערבים הפלשתינים לא שינו באופן בסיסי את עמדתם וכוונותיהם כלפי ישראל. נכון, אולי יש ביניהם איזה מיעוט שחושב אחרת, אולי אפילו יאסר ערפאת נמנה עם המיעוט הזה, אבל ודאי שהוא איננו מייצג את הרוב.

ואני רוצה גם להגיד: נכון, להסכם יש צדדים חיוביים. הנה ראינו שאך נחתם ההסכם, ראש הממשלה יכול היה לנסוע בגלוי למרוקו, נסע גם לאינדונזיה. אבל אני חושב שהעובדות האחרונות צריכות להוציא את ראש הממשלה מה"טריפ" הזה, והוא צריך להבין שכל צעד נוסף במהלך הוויתורים אין לו מקביל מהצד האחר. ויותר מכך, כנראה הציבור הערבי הפלשתיני איננו עומד מאחורי יאסר ערפאת, וערפאת איננו בעל הבית ואיננו יכול לספק את הסחורה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

עוד אי-אפשר לדעת.

אליעזר זנדברג (צומת):

לכן, השאלה החשובה, שהיום זה הזמן לתת עליה את הדעת, היא: בידי מי אנחנו מוסרים את השטח ובידי מי אנחנו מוסרים את כלי הנשק? בידי מי נפקיד אותם כלי נשק? שמא אותם כלי נשק גם יכוונו, בסופו של תהליך או באמצעו, נגדנו? לכן גם צריך לבחון היטב ובזהירות פעם נוספת מה המחיר שנשלם עבור טעות, אם יתברר לנו שכל המהלך הוא טעות ביסודו. את זה, אני אומר, הממשלה איננה עושה.

אבל אני רוצה לומר, שכבר היום אנחנו משלמים מחיר, מחיר כבד ביותר, ואינני מתכוון דווקא למחיר הביטחוני. בשם תהליך השלום רומסת הממשלה ברגל גסה את שלטון החוק, פוגעת בזכויות יסוד ומתנגדת לכל תיקון המעגן זכויות שכאלה. רק אתמול החליטה הממשלה לחבל בזכויות יסוד המוקנות על-פי חוק-יסוד: חופש העיסוק –

שר הבריאות ח' רמון:

הקטע הזה בא בשם המפד"ל?

אליעזר זנדברג (צומת):

– – ולמנוע בכל מחיר ודרך ייבוא בשר לא-כשר. לפני שבועיים החליטה הממשלה להתנגד לחקיקת חוק-יסוד שעולים בקנה אחד עם המצע של מפלגת העבודה. לפעמים נדמה, אני חושב, שעקרון שלטון החוק הוא בבחינת סיוט לראש הממשלה, אשר מדבר בערגה על עזה, הארץ נטולת הבג"צים, והיה מוכן בעבר לכל תרגיל או תעלול פוליטי שנועד לעקוף את היועץ המשפטי לממשלה, ואני מתייחס לשאלה של המשך כהונתם של פנחסי ודרעי בממשלה כשר וכסגן שר.

אני רוצה להוסיף ולומר, שאצל הממשלה הסוציאליסטית הזאת, הסוציאליסטית ביותר מאז שנת 1977, אין כל פתרון מסתמן לבעיות האבטלה והעוני. ומה לעשות? הקלף הזה של הטלת כל האשמה על ממשלת הליכוד הוא קלף שהולך ונשחק עם השנים. הממשלה הזאת פוגעת בכל העקרונות ולא מטפלת בבעיות הפנים, ועושה את הכול בשם תהליך השלום – מלות קסם שמקנות חסינות לכל כניעה לדרישה של גורם סחטני, לכל ניסיון להתעלם מעקרונות יסוד של שלטון החוק ומכל מהלך שנועד להביא חוקה לישראל ברוח העקרונות שהממשלה הזאת, השותפות העיקריות בה, התחייבו.

אני סבור שהמחיר שמדינת ישראל משלמת נוכח מדיניות קיפול הדגלים של הממשלה והתקדימים שהיא קובעת הוא מחיר כבד מאוד ומסוכן, ועוד ישפיע לרעה על עתידה, אופיה ודמותה של מדינת ישראל פנימה.

כמדומני שאחת השרות בממשלה אמרה שתמורת שלום היא מוכנה לחבוש שטריימל. אני אומר שהממשלה הזאת כבר חובשת את השטריימל, ואת השלום הם לא יביאו, אבל הסכנה לישראל מבחוץ ונזק חמור מאוד מבית – אלה סיכונים שעומדים לפנינו.

ממשלה כזאת, שאטומה לבעיות מבית ומנהלת מדיניות מסוכנת מול אויבים מחוץ, ראוי שתעבור מן העולם.

היו"ר ש' וייס:

תודה. עכשיו אני מזמין את חבר הכנסת רחבעם זאבי להביא את ההנמקות של סיעת מולדת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, ממשלת ביילין בראשותו של רבין חתמה תחילה הסכם עם הטרוריסט ערפאת, אחר כך עשתה מזה קפיטל וחגיגות, ובסוף גילתה את החורים והשברים בהסכם האומלל הזה. כשהתחיל המו"מ התברר המום שבו.

כדי להחיות את הסכם הנפל הזה באו מחוות, מתן ומתן, עד שרבין התעשת לשעה קלה והודיע על הפסקת. והבוקר התבשרנו על מחווה נוספת: שוב שחרור סיטוני של מחבלים. אולי השחרור הנוסף הזה של מחבלים עצורים בא כדי למלא את שורותיה של הכנופיה המזוינת הנקראת "המשטרה הפלשתינית", מייסודם של רמטכ"ל האינתיפאדה פייצל חוסייני ויוסי-את-יוסי.

נותרו עוד שבועיים להתחלת נסיגת כוחות צה"ל מה"צ'פצ'יק" של יריחו ומרצועת-עזה, ושום דבר לא מסוכן ולא ברור, לא לפלשתינים, לא לממשלת ישראל, לא לעם ישראל ולא למתיישבים היהודים באזורים אלה.

אבל רבין כבר אמר שהתאריך הזה לא קדוש, והוא באמת לא קדוש. אינני יודע מה אצל רבין קדוש פרט לרצון להישרד בשלטון. הכול, פרט לזה, איננו קדוש: לא ההבטחה האלוקית לעם ישראל על הארץ הזאת; גם לא מאבק היישוב היהודי והתנועה הציונית לממלכתיות יהודית; גם לא דמם של 17,600 חללינו מאז תש"ח; גם לא האמת האסטרטגית ותורת הביטחון – הם כולם אינם קדושים אצלו. רק הברית עם תנועות אנטי-ציוניות ופוסט-ציוניות נשארה קדושה, שכן היא מבטיחה את המשך השלטון ומרחיקה את ההליכה למדבר האופוזיציה.

נותרו עוד שבועיים ואין יודעים מה גודלו של ה"צ'ופצ'יק" של יריחו; ואין יודעים מה מעמדם של המתישבים בחבל-קטיף ובבקעת-הירדן; ואין יודעים מי ישלוט על המים שלנו שמקורם ביו"ש; ואין יודעים מי ישלוט בביוב שלהם שגולש לתחומנו ומזהם את מקורות המים שלנו; ואין יודעים מה הם סידורי המכס והמיסוי; ואין יודעים מה הוא גורלם של הירקות והפירות שלהם; ואין יודעים כיצד ואם יבואו פועלים משם לכאן; ואין יודעים, ואין יודעים. כבר נאמר, שבהסכם העקרונות יש יותר חורים מאשר עקרונות. ההסכם האומלל הזה נעשה בלי ייעוץ צבאי וביטחוני וכלכלי.

יושב-ראש אש"ף, שהוא גם נשיא מדינת פלשתיין, שהוא גם מפקד ה"פתח", משוטט בעולם ולוחץ ידיהם של נגידים ונשיאים. הוא איננו מתאמץ ללקט כסף לקופתו המדולדלת, כי את זה עושה עבורו מר פרס. לאש"ף יש עתה 40,000 מקבלי משכורות ו-180 נציגויות בעולם, וזה עולה 100 מיליון דולר בשנה. עכשיו ייתוספו 15,000 "שוטרים", והגירעון יגדל; הביוב ימשיך לזרום ברחובותיהם של שאטי וג'באליה; פועלים קשי-יום ימשיכו לחפש אחר יום עבודה, ואז יסבירו שהיהודים אשמים בכך. יגידו לנו שהטרור המתמשך הוא תוצאה של התסכול. ינחמו אותנו כאשר נקבור את מתינו, בכך שאת זה עשו "אויבי השלום".

את יריחו נתנה ממשלת ביילין כבונס סמלי לערפאת, כדי שלא יחשדו בנו שתקענו אותו רק עם עזה הפרובלמטית. והנה יריחו הפכה להיות בעיה רצינית. הבונס הסמלי, מה שרבין קרא לו "צ'ופצ'יק", גדל בתאבונם של אנשי אש"ף למחוז גדול של למעלה מ-300 קילומטרים רבועים. שם, ביריחו, רוצה ערפאת לייסד את מדינת פלשתיין, ומשם הוא יעלה על ירושלים, כמו במסע המקראי המתאר את כיבוש הארץ בידי בני ישראל. זוהי המשמעות של "יריחו תחילה".

היישובים היהודיים מפריעים לערפאת, והוא יתנכל להם. הוא ישתלב במדיניות הייבוש של הממשלה היהודית. מי פתי ויאמין שרוצחי ה"פתח", כאשר הם ילבשו מדים, מנומרים אולי, יהפכו להיות שומרי החוק ומגיני היהודים.

הנה התמנה כראש השירותים החשאיים באוטונומיה, הטרוריסט אבו-רמי, הלוא הוא מחמוד מוחמד אבו-עודה, הלוא הוא זה שהניח מטען חבלה באוטובוס "אגד", שבמקרה התגלה ונוטרל. והנה אומר לנו מפקד ה"פתח" בלבנון, מוניר מקדח: "השתלנו את אנשינו בתוך המשטרה הפלשתינית. כולם חונכו מאז ילדותם על תורת חיסולה של המדינה הציונית". שמעתם נכון. גנרל ב"פתח" מודיע שבמשטרת האוטונומיה נשתלו אנשים שרוצים בחיסול המדינה הציונית. היום הודיעו "ניצי הפתח" בח'אן-יונס שהם מחדשים את פעילותם החבלנית.

פיצל חוסייני, איש "פתח", איש אש"ף, רמטכ"ל האינתיפאדה ואולי שר המשטרה הפלשתינית כבר אמר: "לא נטשנו את הרובה. ל"פתח" חוליות מזוינות. אם לא נקבל מדינה – נוציא את הרובים מהארון ונשתמש בהם". אבל בינתיים הם משאילים את הרובים ל"חמאס", או משתמשים בהם בעצמם, ואומרים שזה מעשי ידי ה"חמאס". והממשלה האטומה שלנו מגלה הבנה ובונה משטרה חזקה, ואולי

היא גם תחמש אותה. מחרתיים ייהרגו יהודים בנשק מתוצרת התעשייה הצבאית שלנו, נשק כחול-לבן, שנמסר לרוצחים במצוות פרס וביילין.

אברהם יחזקאל (העבודה):

והיום לא נהרגים?

רחבעם זאבי (מולדת):

ממשלת צ'מברליין שלנו, בראשות רבין, לא רואה ולא שומעת. היא עסוקה בלתת עוד ועוד; בהתפרקות מנכסי הציונות; בהחלשת כוחם של היהודים; בסיכונם של החלוצים-המתיישבים ביש"ע; בהקמת צבא האויב ובביסוסו ממערב לנהר הירדן; בחיסול ההתיישבות היהודית בערבה, שאיננה "בשטחים"; בהכנות לויתורים על הגולן.

כל אלה יביאו, חלילה, לחיסול הבית השלישי. הם יביאו לדנקירק לאומי. הם יהפכו אותנו שוב לפליטים חסרי מולדת, כי הממשלה הזאת עייפה ומפוחדת, חסרת חזון ואמונה, משוללת שורשים יהודיים ועקרונות ציוניים. זוהי ממשלת צ'מברליין. ההסכם הוא הסכם מינכן, וכמו אז – יביאו לנו הכניעה והויתורים מלחמה קשה, דמים ושכול.

כדי לעצור את הטירוף הזה – הממשלה הזאת צריכה לעבור מן העולם, וכל יום שזה מתמהמה – גדל הנזק ומתעצמת הסכנה.

אי-אפשר לסיים בלי לצטט דברים נכונים וברורים, אפילו הם נאמרו מפיו של יריב פוליטי. אני מצטט: "מי שתומך במתן הגדרה עצמית לפלשתינים – תומך למעשה בטרור". כך אמר יצחק רבין בשנת 1988. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת זאבי. השר רמון יתייחס לכל ההצעות שהועלו כאן. אנחנו נשתדל לקיים גם את המשך הדיון באווירה של הקשבה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להודות לחבר הכנסת רפאל איתן על כך שהזכיר לבית, ליושב-ראש, שהיום יום כ"ט בנובמבר, והוא ביקש מהיושב-ראש לומר דברים מספר. היושב-ראש אמר. אני רוצה להוסיף ולומר – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

כל המוסיף גורע.

שר הבריאות ח' רמון:

באותו יום, כ"ט בנובמבר, כאשר התקבלה ההחלטה הזאת, החלטה שאני רוצה לציין שחילקה את ארץ-ישראל, שהפכה את ירושלים לעיר בין-לאומית, שהוציאה את נהרייה ואת מעלה-החמישה מכלל שטחה של מדינת ישראל, למרות זאת רוב העם – אני מדגיש: רוב העם – תמך בזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואתם רוצים להחזיר אותנו לגבולות האלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, יש לי בקשה אליך. אני יודע שקריאת ביניים היא לגיטימית. אנחנו משתדלים לקיים את הדיונים האלה, שהם הכבדים ביותר בבית הזה, בכל זאת באיזו אווירה של הקשבה הדדית. מן השעה 16:00 עד השעה 16:40 הצלחנו. אז תן לנו סיוע.

יהושע מצא (הליכוד):

אבל, אדוני היושב-ראש, אמת, כשהוא מזכיר את כ"ט בנובמבר, והוא מהתומכים הנלהבים לחזור לכ"ט בנובמבר – אז ההערה במקומה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני גם שמעתי את הערת היושב-ראש, שאמר שבאותו יום גם הוקמה מדינה פלשתינית. גם את זה שמעתי, וגם זה ראוי לתגובה.

היו"ר ש' וייס:

לא שהוקמה. חבר הכנסת איתן, כאשר חבר הכנסת רפאל איתן הזכיר זאת, הזכרתי את זה שאז הוחלט על הקמת שתי מדינות. זה לא משנה. כל תגובה אפשרית – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

ולכן זה מתקשר לי, ולא יכולתי להתאפק.

היו"ר ש' וייס:

אז המעגל נסגר. בסדר?

יהושע מצא (הליכוד):

שגית רק בדבר אחד, אדוני היושב-ראש. לא הזכרת שיש לפרס תאריך קדוש אחר, 3 בנובמבר, להחזיר אותנו לכ"ט בנובמבר.

היו"ר ש' וייס:

אז אתה הוספת את זה, חבר הכנסת מצא, וזה נרשם בפרוטוקול.

שר הבריאות ח' רמון:

שום קריאת ביניים לא תצליח לכסות על האמת ההיסטורית – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא רוצה להגיד לך איפה היה כתוב לשמור על השקט.

שר הבריאות ח' רמון:

כל הצעקות האלה לא ימנעו מלחזור על האמת ההיסטורית, שאתם יושבים בצד הזה של הבית, יורשים את אלה אשר את כל המלים שאמרתם היום על ההסכם הזה, אמרו אז על כ"ט בנובמבר – בכלל זה צ'מברליין, בכלל זה שהיישוב, אז, מסכים להחלטת החלוקה על מנת לשמור על שלטונו. את כל הדברים האלה אמרתם. ואתם יצאתם אז נגד ההחלטה ההיסטורית להקים מדינה יהודית בארץ-ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא נכון. אנחנו יצאנו נגד החלוקה ובעד הקמת המדינה. ובן-גוריון הסתייע בבגין.

חיים קופמן (הליכוד):

בן-גוריון ביקש את התמיכה של בגין נגד חבריו.

מיכאל איתן (הליכוד):

בן-גוריון הסתייע בבגין. והאצ"ל פרסם כרוזים, שאם בן-גוריון לא יכריז על הקמת המדינה, האצ"ל יכריז על הקמת המדינה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גדעון שגיא (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, הרי זה חוזר על עצמו כבר שנה ורבע. אי-אפשר כמעט לקיים כאן דיון. אז מצד אחד יש לחץ טבעי ומובן של האופוזיציה להגיש הצעות אי-אמון, וזה בסדר. מוכרחים לאפשר דיון. הנאום נגמר, פרק התזכורות ההיסטוריות בשלב זה הסתיים, אני רוצה שתיצרו מצב שאני לא אצטרך

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא לא הסתיים. היו חמש מלחמות מאז.

היו"ר ש' וייס:

אני מדבר על קריאות ביניים. רבותי, גמרנו עם נאומי הביניים. אני אצטרך להתחיל לקרוא לסדר, דבר שאני מאוד לא אוהב לעשותו.

שר הבריאות ח' רמון:

חברי הכנסת מהאופוזיציה, עליתם כאן על הדוכן, נאמתם נאומים חריפים מאוד, השתמשתם בביטויים קשים מאין כמותם, אני מאמין שאתם מאמינים בהם, על ממשלה נבחרת במדינת ישראל. וניתנה לכם הזכות, בדיון, להשמיע את הביקורת שלכם.

היו"ר ש' וייס:

ואיש לא הפריע.

שר הבריאות ח' רמון:

אני פונה אליכם ומבקש, שאותה זכות דמוקרטית אלמנטרית תינתן גם לנציג הממשלה. ואני עושה זאת בחברות. כי אפשר שאיש לא ידבר בבית הזה. וברור שמה שאני אומר לא מוסכם עליכם, כי אילו היה מוסכם, הייתם יושבים בצד הזה של הבית.

חיים קופמן (הליכוד):

לא שלא מוסכם. לא נכון.

שר הבריאות ח' רמון:

גם אני חושב שמה שאתם אמרתם איננו נכון. האם אתה חושב שאני חשבתי, שמה שאמר חבר הכנסת זאבי זו האמת הצרופה? אני חושב שמה שהוא אמר לא נכון, לא מדויק, מהמלה הראשונה ועד המלה האחרונה. פרט למלים "יושב-ראש הכנסת", הכול בעיני לא נכון. ומה שאמר חבר הכנסת נתניהו, 80% בעיני לא נכון. תיכף אדבר על ה-20% שאני מסכים אתם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי לא אומר אף פעם "היושב-ראש", אלא "יושב-הראש".

שר הבריאות ח' רמון:

אז טבעי שאני חושב שזה נכון, וזכותי להגיד גם דברים לא נכונים על-פי השקפתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה מנצל את זכותך עד תום בעניין הזה.

שר הבריאות ח' רמון:

נכון, בדיוק כמוך, עם 39,000 הצעות אי-אמון. וזה לא יעזור.

רחבעם זאבי (מולדת):

בכנסת השתיים-עשרה אתה היית באופוזיציה, והיית המורה שלנו בתחום של איך מפריעים לממשלה. אתה נתת דוגמה איך להפריע לממשלה. אנחנו מחקים אותך.

שר הבריאות ח' רמון:

תאמין לי, אתם עולים עלי עשרות מונים.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, נגמר. אנחנו מתחילים עכשיו בתשובת השר, ואני תובע בדיוק אותה הקשבה שהיתה לשלושת הדוברים הקודמים.

שר הבריאות ח' רמון:

מה שאני אומר הוא, שבכל פעם שמדינת ישראל הגיעה להסכם, מ-1947, תמיד בין רבע לשליש מהציבור התנגד, בכלל זה בהסדר השלום עם מצרים.

משה פלד (צומת):

עכשיו זה שני-שלישים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלד, נגמר הסיפור, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

משה פלד (צומת):

אתם מיעוט בעם.

היו"ר ש' וייס:

אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. נגמר. אין לי יותר אפשרות לשכנע אתכם לקיים פה דיון תרבותי. אז נפעיל את התקנון.

שר הבריאות ח' רמון:

ובכל פעם, ובצדק, ובכל הסכם, היו סיכונים. והצביעו עליהם. וחלק מהביקורת היתה ביקורת אמיתית, והחששות היו אמיתיים. האם חבר הכנסת זאבי לא העלה חששות נוראיים לגבי ההסכם עם מצרים? שלושה-רבעים מחברי הכנסת של חרות העלו אותם חששות, ואמרו שזה הסכם מסוכן מאוד. אפילו הצביעו בכנסת נגדו.

ומה מתברר? שבכל פעם שממשלה, ולא חשוב כרגע איזו ממשלה, נטלה את הסיכונים – ותמיד היו סיכונים כשעשינו שלום – מעולם לא הצטערנו. לעומת זאת, תמיד כשחששנו לקחת את הסיכונים, הדבר הביא למלחמה.

יהושע מצא (הליכוד):

אתם מעולם לא עשיתם שלום.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מבקש שיקראו לסדר – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, אני קורא לך לסדר בפעם הראשונה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני, תסלח לי, זה לא מכובד, מה שאתה עושה. מותרת קריאת ביניים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, ניסיתי בכל הדרכים, ניסיתי לשכנע אתכם לקיים דיון. לא הפריעו לדוברי האופוזיציה. אמרתי שאני קורא לך בפעם הראשונה.

יהושע מצא (הליכוד):

לא קראת לי לסדר. זו קריאה ראשונה שלי. זה לא בסדר.

היו"ר ש' וייס:

קראתי לך בפעם הראשונה. אני כולל בזה גם את ההערות האלה שלך. נגמר.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא קראת לחברים ממול לסדר. זה לא נכון, לא צודק.

היו"ר ש' וייס:

אל תתמקח אתי על זה.

יהושע מצא (הליכוד):

זה איפה ואיפה.

היו"ר ש' וייס:

נכון. חבר הכנסת מצא, יש כאן איפה ואיפה. הייתי צריך לקרוא לך כבר פעם שנייה. מספיק. אי-אפשר כך לקיים פה דיונים. קראתי לך לסדר בפעם הראשונה.

יהושע מצא (הליכוד):

זה לא מקובל עלי. זה לא מכובד. זה איפה ואיפה.

היו"ר ש' וייס:

טוב, יירשם בפרוטוקול. חברי הכנסת, אנחנו נקיים כאן דיון. פניתי אליכם בכל לשון של בקשה לאפשר – – –

יהושע מצא (הליכוד):

אז תשתלט בצורה אחרת, לא כזאת. זה לא מקובל עלי.

היו"ר ש' וייס:

אין לי יותר. התחביר שלי איננו עשיר דיו כדי להשמיע יותר בקשות חבריות לבית הזה לקיים כאן דיון, ולא רק מקהלה של קריאות ביניים.

יהושע מצא (הליכוד):

אבל אתה לא יכול להשתמש באמירה הזאת, לקרוא לסדר. זה לא מקובל עלי.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הקריאה לסדר של חבר הכנסת מצא היתה בעקבות קריאת ביניים קצרה ותכליתית.

היו"ר ש' וייס:

זה קורה. מה לעשות?

יהושע מצא (הליכוד):

אצלך זה קורה הפוך.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, נא להמשיך.

שר הבריאות ח' רמון:

הממשלה הזאת, חבר הכנסת נתניהו, חתמה הסכם עם אש"ף. ההסכם הזה זכה להכרה בין-לאומית רחבה מאוד. הארגון הזה, מה לעשות, זכה להכרה הזאת גם כשאתם הייתם בשלטון.

דוד מנע (הליכוד):

זה לא נכון, מה שאתה אומר. אתם חוזרים על זה שוב ושוב. ממשלת בגין לא הכירה באש"ף.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מנע, ובאמצעותך אני אומר את זה ליתר חברי הכנסת: אנחנו התחלנו כאן דיון קשה, היו שלושה נואמים של האופוזיציה, שחלקם אמרו דברים קשים מאוד, עם אנלוגיות היסטוריות, שלפחות לגבי העם היהודי הן קשות ביותר. היה כאן שקט. תאפשרו את ניהול הדיון. אתה חושב שלי יש חשק לקרוא את חברי הכנסת לסדר? אז תעזרו לי לנהל את הישיבה.

שר הבריאות ח' רמון:

— — — עם הארגון המוכר של הפלשתינים. מה, אנחנו לא ידענו שיש לו אופוזיציה? אמרנו שיש לו אופוזיציה. ידענו שהאופוזיציה תפעל נגד. ציפינו שהאופוזיציה תפעל נגד. ידענו שגם הארגון הזה בתוכו הוא לא מונוליטי ויש בעיות, ואין שם שרשרת פיקוד, ואין שם משטרה שמקבלת הוראות מהמפק"ל וכולם מתייצבים.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אין שם כלום.

שר הבריות ח' רמון:

את כל הדברים האלה ידענו. מבחינתכם, אתם רוצים שלא יהיה שם כלום, כי אינכם רוצים לעשות כלום, כמו שלא עשיתם כלום, מכיוון שאתם רוצים להנציח מצב קיים. אתם רוצים, חבר הכנסת נתניהו, להנציח מצב קיים, להמשיך ולשלוט על 2 מיליוני הפלשתינים, ופה אנחנו חלוקים.

משה קצב (הליכוד):

תפסיק עם זה.

דוד מנע (הליכוד):

מספיק עם זה. כיפה אדומה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אש"ף מפר ואתם שותקים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נתניהו, שים לב – – –

יהושע מצא (הליכוד):

רבין אמר כאן: השמש העולה על ההסכם.

היו"ר ש' וייס:

שמענו את הנאום של ראש הממשלה.

יהושע מצא (הליכוד):

הם שיקרו לעם.

היו"ר ש' וייס:

הגל הזה נגמר. נא להמשיך.

שר הבריאות ח' רמון:

אינכם רוצים לעשות כלום כי אתם רואים בעם הפלשתיני כלום, ועם כלום לא מנהלים משא-ומתן.

דוד מנע (הליכוד):

גם גולדה ראתה.

שר הבריאות ח' רמון:

בדיוק. זה המצב. אינכם רוצים לנהל משא-ומתן על כלום, ולכן מי שניצב מהצד השני, מבחינתכם הוא כלום, וזוהי האלטרנטיבה שלכם – כלום וכלום. זה בדיוק. ואנחנו רוצים לנהל משא-ומתן עם העם הפלשתיני הזה, על כל הבעיות, כי איננו רוצים, על-פי השקפתנו, לשלוט בעזה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נתניהו, אני פונה אליך באופן אישי. אתה נאמת כאן נאום, והגה לא השמיעו, משום שאנחנו מנסים בכנסת להביא לשיטה אחרת של דיונים על הצעות אי-אמון.

דוד מנע (הליכוד):

הוא דיבר אמת.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, ההערות האלה הן במסגרת פרלמנטרית?

היו"ר ש' וייס:

כן, מאוד מאוד. יותר פרלמנטרית מאשר קריאה לסדר, שאני לא אוהב לעשות.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת עובדיה עלי, אחר כך אני אמציא לך את הפרוטוקול, אתה תראה כמה זה פרלמנטרי.

חיים קופמן (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קופמן, אני מבקש ממך. סופר פרלמנטרי.

שר הבריאות ח' רמון:

מתוך הרצון הזה לא לשלוט עליהם, לא לספח אותם, לא להפוך את עזה לחלק בלתי נפרד, אנחנו חתמנו הסכם עם הגוף המוכר, על כל הבעיות. ידענו שתהיינה בעיות, אמרנו שתהיינה בעיות, והבעיות האלה קיימות, ואנחנו מנהלים אתם משא-ומתן. אבל מה לעשות שהמציאות בשטח, עם כל מה שאתם מנסים למכור – ואני לא מצטט עכשיו את דברי ולא את מר פנחס ענברי, אלא אני הולך לצטט כרגע את גורמי הביטחון, את אלה אשר נאמנים גם עליכם, אני מקווה; גורמי הביטחון. לא רק מה שמדווחים לממשלה. אני הולך ושואל אותם, מה לעשות, והם אומרים באופן מוחלט וחד-משמעי, שהפעילות של ה"פתח", שהוא הגורם המרכזי בשטח, ירדה למינימום שבמינימום, למעט מקרה חריג פה ושם. את זה לא אני אומר, חבר הכנסת נתניהו.

משה פלד (צומת):

זה לא נכון.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מציע לך, חבר הכנסת פלד, אנא ממך, תגיד עלי הכול, אבל אל תגיד שאני משקר. הלכתי ודיברתי אתם, ואני מצטט אותם, ואתה יודע שמטעמים מובנים אי-אפשר לנקוב בשמו של מי שאני מצטט. אני בא ואומר, אני שואל, אני רוצה לדעת, זו המציאות, שעם ישראל ידע אותה – לא מה שאתם מוכרים, כי אתם רוצים להוכיח, שמה שלא ייעשה, ההסכם הזה לא טוב.

משה קצב (הליכוד):

העם רואה.

שר הבריאות ח' רמון:

כל פעילות הטרור המנוהלת נגדנו מאז ההסכם, בעיקרה המכריע מנוהלת על-ידי מספר עשרות לא גדול, פעילים ששייכים לפלג ה"חמאס". מה שאתם מציעים לנו, חברי הכנסת מן הליכוד, אתם מציעים לנו להיכנע להם, כי מה היעד שלהם? שההסכם הזה לא יצא לפועל. אתם מציעים להיכנע לטרור של אותם פעילים, עשרות אחדות, אשר באים ורוצים לכפות את ביטול ההסכם, ואתם אומרים: כן, צריך לבטל אותו, כי ארבעים אלה, מה הם פותרים.

רחבעם זאבי (מולדת):

פייצל חוסייני ב"פתח"?

חיים קופמן (הליכוד):

רחבעם זאבי (מולדת):

פייצל חוסייני אמר שיוציא את הרובים מהארון.

משה קצב (הליכוד):

ממשלה שנכנעה לטרור מטיפה לנו.

שר הבריאות ח' רמון:

זו המציאות הביטחונית בשטח, לא לדעת הממשלה, לא לדעת מפלגת העבודה, אלא לדעת גורמי הביטחון שמדווחים. זה שהמציאות שהם מדווחים עליה אינה מוצאת חן בעיניכם, אני יודע; כי אתם רוצים שיהיה דבר אחר.

משה קצב (הליכוד):

יש רציחות? על מה אתה מדבר? יש יותר מעשי רצח. על מי אתה מגן?

שר הבריאות ח' רמון:

אל תנצל את זה למטרות פוליטיות זולות. תאמין לי, אני יכול לענות לך ולעשות בזה שימוש אחר.

רחבעם זאבי (מולדת):

"ניצי הפתח" – – –

משה קצב (הליכוד):

יש פחות יידויי אבנים, זה לא המבחן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קצב.

שר הבריאות ח' רמון:

נגד אותם פעילי "חמאס" מנהלים כוחות הביטחון מאבק בלתי מתפשר, שרק בשבוע האחרון – ואני רוצה לברך אותם, גם את השב"כ, גם את צה"ל, גם את המשטרה – הניב תוצאות, ותוצאות מאוד מאוד חיוביות. שניים מראשי המרצחים, אולי ראש המרצחים ומשנהו, חוסלו על-ידי כוחות הביטחון,

בעזה וביהודה ושומרון. נגדם תהיה מלחמה ללא פשרות. ראשית, כי הם רוצים לרצוח יהודים, תמיד הם רצו לרצוח יהודים; שנית, היום הם רוצים לרצוח גם את ההסכם הזה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

רק שאש"ף הוא כלום.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת נתניהו, אתה אומר שאש"ף הוא כלום, אז תעזוב את זה. אתה אינך רוצה להתעסק עם הכלום, אז עזוב.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אני מחכה שפעם תענה על השאלות.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת נתניהו, אני עונה על כל השאלות שלך.

בנימין נתניהו (הליכוד):

פעם אחת תענה.

שר הבריאות ח' רמון:

כיוון ששאלת ודיברת – באת ואמרת: האמנה הפלשתינית.

בנימין נתניהו (הליכוד):

פרט קטן.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, גדול. רק מה לעשות, כמי שקצת מכיר את פרטי ההסכם, סוכם עם אש"ף מראש – יכול להיות שזה היה לא נכון, אבל אתה לא יכול לבוא ולהגיד שאש"ף הפר את ההסכם, אתה לא יכול לטעון שיש הפרת הסכם כאשר זה הוסכם מראש. תגיד שההסכם לא טוב; אמרת.

יהושע מצא (הליכוד):

למה לא אמרתם את זה לעם?

שר הבריאות ח' רמון:

אמרנו, אמרנו.

יהושע מצא (הליכוד):

למה לא אמרתם את זה לעם, שהוסכם שהם לא יבטלו את האמנה הפלשתינית? שיקרתם.

שר הבריאות ח' רמון:

אמרנו.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אולי תגיד מתי תבוטל האמנה הפלשתינית? יש תאריך?

מיכאל איתן (הליכוד):

שבוע-שבועיים אחרי קבלת חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נתניהו, על-פי תקדים חבר הכנסת מצא הייתי צריך פעמיים לקרוא אותך לסדר. תאמין לי, פעמיים. אני כבר מוחק את התקדים.

שר הבריאות ח' רמון:

אני אגיד לך, חבר הכנסת נתניהו. בינתיים, את ההחלטות האלה הביא אותו ערפאת, שהוא כלום, לאישור הוועד המרכזי, אחר כך לוועד הפועל של אש"ף, אחר כך לגוף הביניים, ולאחר מכן, כפי שסוכם – – –

משה קצב (הליכוד):

מה סוכם?

שר הבריאות ח' רמון:

כבר דיווחתי לכנסת על כך, אתה היית. שהעניין יובא במהלך 1994 גם למועצה הלאומית הפלשתינית. אני רק בטוח שגם כשזה יובא אתה תגיד שזה כלום, כי אינך רוצה לנהל אתם משא-ומתן, מה זה משנה מה הם עושים. הרי כל הדברים האלה הם תירוצים בטלים מבחינתך.

רחבעם זאבי (מולדת):

מדוע זה לא היה תנאי?

שר הבריאות ח' רמון:

זה היה תנאי.

רחבעם זאבי (מולדת):

מדוע זה לא התבצע?

שר הבריאות ח' רמון:

זה יתבצע.

רחבעם זאבי (מולדת):

מתי? כשתחוסל מדינת היהודים?

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת זאבי, זה מתבצע, ואלה שלבי הביצוע. זה עבר חלק מהתהליכים שם וזה צריך להסתיים. כך סוכם מראש, שזה יהיה התהליך, מטעמים שלהם, משום שהם כל מה שהם וכל מה שאומרים עליהם.

סילבן שלום (הליכוד):

סוכם שלא יהיו פיגועים. אין פיגועים?

שר הבריאות ח' רמון:

לכן זה מתבצע. אני יודע, כל הבעיה שלכם היא שזה מתבצע, למרות כל הקשיים. ואנחנו עומדים באמצע משא-ומתן, ויש קשיים. יש קשיים בהגדרת אזור יריחו, ויש לנו חילוקי דעות. חשבנו שלא יהיו? יש קשיים באזור המעברים, כי אנחנו רוצים להיות מופקדים על ביטחון החוץ.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

יש קשיים באזור הגושים, אם יהיה גוש באזור הביטחון. כל אלה קשיים, ואנחנו מנהלים משא-ומתן. לא ידענו שננהל משא-ומתן? הרי חתמו על הסכם עקרונות, ואמרנו שביישום שלו תהיה בעיה.

יכול להיות שזה לא ייגמר עד 13 בדצמבר, אף שאנחנו מאוד רוצים, כי אנחנו יודעים שתקופת הביניים הזאת היא תקופה מאוד בעייתית. בתקופה הזאת כל אויבי השלום, מכל הכיוונים, יודעים שזו ההזדמנות האחרונה לחסל את ההסכם הזה. וככל שתקופת הביניים הזאת תהיה קצרה יותר, יהיה טוב יותר. אבל הקשיים הם קשיים, וקשה להתגבר עליהם. ייתכן שנצטרך עוד שבוע, ואולי עוד שבועיים, עוד שלושה שבועות. זה ייקח עוד שבועיים, שלושה שבועות, אבל נגיע להסדר טוב.

משה קצב (הליכוד):

אדוני השר, יש בידי צילום מכתבו של יאסר ערפאת לראש הממשלה – – –

שר הבריאות ח' רמון:

סליחה, אני לא נותן רשות. אדוני היושב-ראש, אני מבקש שהוא לא יפריע לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קצב, השר לא מסכים לשאלה.

משה קצב (הליכוד):

אדוני השר, אתה לא תתחמק. אתה מנסה להטעות את הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קצב, השר לא מסכים לשאלה. אדוני השר, אתה יכול להמשיך.

משה קצב (הליכוד):

הוא הטעה את הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

קריאת ביניים אני מבין, אבל רשות אתה לא מקבל.

משה קצב (הליכוד):

ערפאת לא מכבד את ההתחייבות שלו, והשר רמון מגן עליו. בניגוד למה שמסרת – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קצב, בוודאי יגיע תורך לדבר.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה להגיע לקונסנסוס עם חבר הכנסת נתניהו על אותם 20%, אמרתי שאני חושב שאתה בהחלט צודק, אבל זה בדיוק ההסכם. לא קראת אותו כנראה, ואתה אומר שהוא הסכם לא טוב.

דוד מנע (הליכוד):

רק אתה קורא ורק אתה מבין הסכמים.

שר הבריאות ח' רמון:

מה אנחנו אומרים, חבר הכנסת נתניהו. אנחנו בהחלט אומרים שהעניין הזה נעשה בשלבים. אנחנו אומרים שעזה זה TEST CASE. אתה מתווכח אם ה-TEST CASE ייקח שנה או שנה וחצי, זו כל המחלוקת בתוכנו?

בנימין נתניהו (הליכוד):

מה תעשו – – –

שר הבריאות ח' רמון:

עלית כרגע לדוכן והצעת – – –

בנימין נתניהו (הליכוד):

אני ציטטתי את ראש הממשלה.

שר הבריאות ח' רמון:

לא ציטטת. אני שמעתי גם מה שאמרת ברדיו, לא רק בכנסת. שמעתי אותך, ולמען האמת, קצת הופתעתי. חבר הכנסת נתניהו, קודם כול אגיד לך איפה אנחנו מסכימים. לא נעים לך, אולי חברים שלך יצחקו עליך, כמו בעניין הגולן, אבל לפחות שידעו מה הצעת. קודם כול אגיד מה הצעת ומה אנחנו בדיוק עושים. אל תיבהל מכך. אני יודע שכאשר החברים שלך צועקים עליך, אתה מייד מפחד, אבל אני אזכיר לך מה אמרת.

בנימין נתניהו (הליכוד):

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה שהחברים שלך ידעו מה אמרת, כי לפעמים הם מופתעים ממה שאתה אומר. כל פעם הם מופתעים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אל תדאג — —

שר הבריאות ח' רמון:

אני מאוד מודאג. לפי מה שאני שומע על מה שקורה אצלכם, אני מאוד מודאג.

אומר חבר הכנסת נתניהו, אני רוצה שתדעו מה הוא אומר ותראו שיש הסכמה עם הממשלה — —

אברהם הירשזון (הליכוד):

אנחנו יודעים מה הוא אומר ואנחנו יודעים מה אתם רוצים.

שר הבריאות ח' רמון:

אומר חבר הכנסת נתניהו, אמר את זה ברדיו וחזר על זה היום, שהוא מציע – הוא לא היה צריך להציע את זה, אבל הוא מציע, ולצורך זה שתתקבל הצעת אופוזיציה, אני מוכן להגיד שהוא מציע – שאנחנו נפנה את עזה, אני מצטט מהרדיו, לפחות, אנחנו נפנה את עזה ונראה מה יקרה שם. זה בדיוק מה שאנחנו – – –

בנימין נתניהו (הליכוד):

שאלת הבהרה.

שר הבריאות ח' רמון:

בסוף.

בנימין נתניהו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת נתניהו, השר מסכים להשיב על שאלה בסוף דבריו.

יהושע מצא (הליכוד):

ה"צ'ופצ'יק" — — —

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת נתניהו בא ואומר, קודם נפנה את עזה, נראה אם באמת אש"ף יכול להשתלט על כל אותם ארגונים, אם הוא באמת שולט, רק לאחר מכן נמשיך בתהליך.

רחבעם זאבי (מולדת):

ומה עם נצרים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זאבי, אתה מרבה היום בקריאות ביניים.

שר הבריאות ח' רמון:

תן לי לדבר עם חבר הכנסת נתניהו.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא מפנה את עזה ולא אכפת לו היהודים שחיים שם, שממשלות ישראל שלחו אותם לשם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זאבי, כבר השמעת את נאומי הביניים.

שר הבריאות ח' רמון:

תן לי לדבר עם חבר הכנסת נתניהו.

חבר הכנסת נתניהו, בשפתו, בלשונו, בקולו אמר לפנות את עזה תחילה, ואחר כך נראה. אנחנו בהחלט עושים, זה המבחן הגדול של ההסכם הזה. הרי זה הרעיון של ההסכם הזה, לראות האם באמת אותם חששות שיש לנו – – –

בנימין נתניהו (הליכוד):

אל תשים מלים בפי.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מצטט מלה במלה: לפנות את עזה. זה מה שאמרת.

סילבן שלום (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת סילבן שלום, תואיל בטובך לשבת.

שר הבריאות ח' רמון:

אפנה אותך למקור, חבר הכנסת נתניהו, ב"גלי צה"ל" או ב"קול ישראל", ביום שישי בבוקר.

אחר כך נראה מה יקרה. זה בדיוק מה שהממשלה הזאת עושה. היא מנהלת משא-ומתן על כך שאש"ף ישלוט בעזה בראש ובראשונה, בלי לפנות שום יישוב, בכלל זה נצרים וכפר-דרום, בכלל זה הבטחת ביטחונם של אותם יישובים והאנשים שגרים שם, בכלל זה צירי גישה אל היישובים ומהם. על זה מתנהל הדיון, זה אחד הקשיים במשא-ומתן. אבל אתכם זה לא מעניין. הפרטים לא מעניינים, ממשיכים באותה תעמולת כזב. אבל לא נורא.

רחבעם זאבי (מולדת):

-- הפרטים לא מעניינים.

שר הבריאות ח' רמון:

אומר חבר הכנסת נתניהו: ואת השאר ניתן להם. בהחלט ניתן להם, ועל-פי ההסכם, מחודש אפריל הם יתחילו לשלוט. משך הזמן, על-פי ההסכם אפילו, יהיה לפחות שנה עד שנתחיל לפנות דברים אחרים; לפחות שנה.

חבר הכנסת נתניהו אמר פה: שנה-וחצי, שנתיים. אתה יודע מה, אם זה כל ההבדל בינינו לביניכם בעניין ההסכם, זה דבר חדש בשבילי. אני לא מבין למה אתם מבקרים כל כך. בואו נעבור ביחד את המבחן הראשון, נגמור את תקופת הביניים, נגמור את הזמן הנורא הזה בין-הערביים, שכל אויבי השלום מכל הכיוונים רוצים להתנכל לו, גם בתוך אש"ף.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אשאל אותך שאלה.

שר הבריות ח' רמון:

בסוף.

ניתן להם לשלוט בקן הצרעות הזה, בעזה.

משה פלד (צומת):

שאלה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. כל הזמן שואלים שאלות.

שר הבריות ח' רמון:

ניתן להם לשלוט בעזה, ונראה האם באמת הוא בעל הבית, אם התזה שערפאת ואש"ף הם בעלי הבית היא אומנם נכונה. עוד לא עשינו כלום, זה סיכון שעם ישראל לא יכול לקחת? זה מבחן שאנחנו לא יכולים לעמוד בו, בשביל להשיג, אולי, שלום? אלה לא סיכונים קטנים יותר מאשר לקחנו בהסכם עם מצרים, מאשר לקחנו בכל הסכם שלום? הסיכונים הרבה יותר קטנים.

בנימין נתניהו (הליכוד):

— — —

שר הבריות ח' רמון:

אבל יש כאן תנועה שבשורש העניין אינה רוצה לזוז משום מקום, רוצה להנציח מצב קיים, רוצה שלנצח נמשיך להתרוצץ בחוצות עזה, היא תמצא מתחת לאדמה – ואמר חבר הכנסת זאבי ביושר – מתחת לאדמה את כל הסיפורים למה לא לעשות את ההסכם הזה.

אבל אם אתה ישר בדברך, חבר הכנסת נתניהו, זה בדיוק ההסכם. בוא ביחד נגמור עכשיו במהירות את הסכם הביניים, נעשה את המבחן ביחד בעזה. אם הוא יצליח – נמשיך ביחד ונפנה שטחים נוספים של הגדה. אם הוא לא יצליח – אין ספק שכל ההסכם הזה לא יהיה ולא יקום.

חיים קופמן (הליכוד):

מי יקבע אם הצליח?

משה פלד (צומת):

שאלה לנקודה זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פלד, אני רשמתי. אם השר יסכים, תקבל שאלה. אבל אם תקרא קריאות ביניים, לא תקבל.

משה פלד (צומת):

אם הניסיון לא יצליח – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אתה מסכים להשיב על שאלה של חבר הכנסת פלד?

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת פלד, אגיד לך רק דבר אחד. תאמין לי שעם ישראל, צה"ל, הוא הרבה יותר חזק מאיום של 5,000 "עוזים", אם יש שם. יש שם היום יותר מכך, יש שם כלי נשק – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

רואים את זה בגבול לבנון.

שר הבריאות ח' רמון:

יש סיכון. חבר הכנסת פלד, אני אומר שאין סיכון? יש סיכון. התחיל בכך חברך לסיעה, חבר הכנסת זנדברג. יש סיכון. בכל הסכם היו סיכונים. האם הסיכוי שבכל זאת זה יקרה, ובכל זאת נתנתק מעזה, מי שרוצה בכך, בכל זאת נתנתק מהשליטה הזאת – הוא לא שווה את הסיכון הזה? בעינינו – כן; בעיני מי שרוצה לשבת לנצח בעזה – לא. אבל תגידו את זה ביושר.

בנימין נתניהו (הליכוד):

שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

השר אמר שבתום דבריו הוא יסכים לשאלה של חבר הכנסת נתניהו.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, אני סיימתי. יש לי הערה שאיננה קשורה לתוכן, לאחר כך, על נושא האי-אמון, ולכן אני מוכן לאפשר שאלה אחת וזהו.

משה קצב (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, מרמזים כאילו הגעתי להסכם בלתי כתוב עם חבר הכנסת קצב.

שר הבריאות ח' רמון:

אם אתה הגעת להסכם, אדוני היושב-ראש, אכבד כל הסכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא הגעתי להסכם, אבל חבר הכנסת קצב רצה לשאול שאלה, ואני כל הזמן הרגעתי אותו, כאילו אמרתי שבתום הדברים יקבל רשות לשאלה. רק אם כבודו יסכים.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא אמר שדברי במאה אחוז לא נכונים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

– – – לא קדוש? לא נכון?

היו"ר ד' שילנסקי:

יש שתי שאלות, האחת לחבר הכנסת קצב, השנייה לחבר הכנסת נתניהו.

רחבעם זאבי (מולדת):

למה רק סיעה אחת?

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה בקריאות הביניים שאלת כל כך הרבה שאלות.

רחבעם זאבי (מולדת):

עוד לא שאלתי – – – אני רוצה לדעת מה לא נכון במאה אחוז.

משה קצב (הליכוד):

אדוני השר, אמרת בדברי התשובה, שמוסכם בין ממשלת ישראל לבין אש"ף, שבמהלך 1994 ישונו אותם סעיפים באמנה הפלשתינית השוללים את הקמת מדינת ישראל. לפי הדיווח שמסר ראש הממשלה בכנסת, וביתר שאת במכתבו של יאסר ערפאת מ-9 בספטמבר, נאמר: אש"ף מקבל על עצמו להגיש לאישורה הרשמי של המועצה הלאומית הפלשתינית את השינויים הדרושים ביחס לאמנה הפלשתינית. השאלה שלי היא: האם הגעתם להסכמה מאוחרת יותר עם אש"ף בלי שדיווחתם לכנסת, ואם לא – איזו משתי הגרסאות נכונה?

שר הבריאות ח' רמון:

לא, לא היה ולא נברא.

היו"ר ד' שילנסקי:

אולי, ברשותך, לשם היעילות – – –

שר הבריאות ח' רמון:

לא, יש לי תשובה קצרה. לא היה ולא נברא. גם במסמך הזה, שדרך אגב, לא קראת את כולו, יש מלים שאומרות, שמבחינת ערפאת והמוסדות, מבחינת ערפאת ומבחינת הגופים שכבר קיבלו עליהם את ההסכם, מאותו רגע הסעיפים האלה לא תקפים. את זה שכחת משום-מה.

משה קצב (הליכוד):

אני מדבר על השטח.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה מדבר על אמנה, עזוב עכשיו את השטח. אני אענה לך על השטח. שאלת שאלה, ואני עונה לך. שכחת משום-מה את המלים האלה, אני בטוח שבתום לב. לגבי האמנה, גם שם כתוב שהוא יביא את העניין למוסדות אש"ף. הוא החל בתהליך, הוא מביא זאת בתהליך הזה, והתהליך הזה נמשך. הוא הביא את זה לשלושה מוסדות באש"ף, ובשלושת המוסדות האלה הוא זכה ברוב. יש להניח שהתהליך הזה נמשך. היה ברור, כאשר דיברו מתי יהיה התאריך הזה, כי בכל זאת הצד שלנו רצה לדעת אם יש תאריך גג, אמרו בהבנות: לפני חתימה. לכן לא נכנס כאן תאריך מושכל וקבוע. ברור שזה יהיה במהלך 1994.

אני רק אומר לך, שגם אחרי זה, זה לא ישנה את עמדתך על ההסכם. אם כך, למה לטפל בזה?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת נתניהו, בבקשה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אתה אמרת להתייחס להצעה שראש הממשלה העלה. שאלתי, לשיטתו, אם הוא מתייחס לעזה כ-TEST CASE, כמבחן? אמרתי, קודם כול צריך להגביל את הכוח הדרוש. זה כמה מאות שוטרים. בוודאי לא 15,000 שוטרים-מחבלים מזוינים, זה בוודאי לא דרוש.

שנית, מה הוא אמר? צריך פרק זמן או אין פרק זמן? פה יש ארבעה חודשים למימוש הנסיגה. מ-13 בדצמבר, או מהמועד שבו יסתיים המשא-ומתן, ארבעה חודשים לפינוי, וכעבור שלושה חודשים בלבד לאחר הפינוי מעזה – פינוי יתר שטחי יהודה ושומרון.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה קורא מהסכם שלא קיים.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אני יודע שברגע זה ובימים אלה צה"ל כבר מכין את הנסיגה משכם ומג'נין וממקומות אחרים. כשם שאתה מדבר עם קצינים, אני מדבר עם קצינים, אני מקבל מידע, כמו כל חבר כנסת, ואנחנו יודעים שהפינוי למעשה – – –

שר הבריאות ח' רמון:

זאת לא שאלה, זה נאום.

קריאה:

הוא נואם פעם שנייה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא מסיים את השאלה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אם אתם מדברים על ניסוי, הניסוי חייב להגיד שאין פינוי אוטומטי מיהודה ומשומרון. אנחנו מפסיקים את הפינוי. מה שאנחנו עושים, זו בדיקה לאורך שנה וחצי-שנתיים אם יש ביטול הטרור – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת נתניהו, תואיל לסיים.

שר הבריאות ח' רמון:

זה כבר לא הוגן.

בנימין נתניהו (הליכוד):

לשיטתו של ראש הממשלה, יש מבחן. זה TEST CASE.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה בא ואומר להגביל את הכוח. לפני שמגבילים את הכוח, אתה מתאר איזה קשיים יש לערפאת להשתלט על השטח. כלומר, גם אתה וגם מי שבאמת רוצה שערפאת יצליח, צריך לתת לו את הכוח להשתלט עליהם.

בנימין נתניהו (הליכוד):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת נתניהו, עכשיו אני מדבר. זה נכון, אם באמת אתה רוצה שערפאת יוכיח וישתלט על השטח.

מה נוצר? חבר הכנסת נתניהו, אם אתה אמיתי במה שאתה אומר, נוצרת ברית בינך לבין ערפאת, כי שנינו רוצים שהניסוי יצליח. אם אנחנו רוצים שהניסוי יצליח, צריך לתת בידי מי שאנחנו רוצים שיאפשר את הצלחתו – את הכוח לכפות את מרותו; אם אתה מתכוון לכך – זה מה שאנחנו עושים.

כיוון שהבעיות קשות, ואתה היטבת לתאר אותן, והיטבת לתאר את הקשיים, עם מי הוא צריך להתמודד, מול כמה הוא צריך להתמודד – – –

בנימין נתניהו (הליכוד):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

אם הוא לא יתמודד, זה לא יצליח. אבל אם אתה באמת רוצה שזה יצליח, צריך לאפשר לו.

בנימין נתניהו (הליכוד):

— — — צבא.

שר הבריאות ח' רמון:

לא נותנים שום צבא.

הדבר השני הוא פרק הזמן. פה יש לי חדשות בשבילך, עם כל הכבוד. על מנת שבכלל יתחיל איזה פינוי נוסף, צריכות להתקיים בחירות. והבחירות צריכות להתקיים רק תשעה חודשים מתחילת הפינוי. רק אז מתחיל המשא-ומתן על הפינוי. קודם כול צריך להניח הנחה אחת, שהבחירות תהיינה בזמן, ואחר כך צריך להניח הנחה שנייה – שמיד לאחר מכן זה יקרה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

לא נכון.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת נתניהו, תאמין לי שזה נכון. אני מודיע לך, שפרק הזמן הקצר ביותר, להערכתי, גם לדעת הפלשתינים, שבו יתקיימו בחירות ונגיע לכך, יהיה לפחות שנה. אז כל ההבדל ביני לבינך הוא חצי שנה? בהחלט זה TEST CASE.

עכשיו אתה אומר, שצריך שיהיה ברור מה קורה אם ה-TEST CASE לא מתקיים. אתה תיארתי: אם ה-TEST CASE לא מתקיים, כל ההסכם הזה מופר מעיקרו. אם הכול לא מצליח, אין אש"ף, אש"ף איננו בעל הבית, אש"ף לא משתלט, יש אחרים שמשתלטים, שום דבר לא מצליח – אז אין הסכם. מה אתה מודאג? אתה צריך לשמוח.

אבל אתה יודע שזה לא יהיה כך. לכן, אני אומר לך, חבר הכנסת נתניהו, אם אתה נאמן למה שאמרת ואתה לא מתכוון לחזור כך, יש בסיס משותף לקטע הקרוב, בסיס מאוד משותף. אתה צריך להיות, יחד עם סיעתך, אתם צריכים לדרבן את הממשלה לסיים במהירות את החתימה על יישום הסכם העקרונות ולהעביר את השליטה בעזה לידי ערפאת, ולאפשר לו לראות אם הוא יכול לעשות את זה, אם אתה מציע את זה. אבל האמת היא שאתה אולי מציע את זה בלי להתכוון לכך. אבל אם אתה מציע את זה באמת, אני רק שמח. אני מאוד שמח, אם אתה מתכוון לכך.

והערה אחרונה, אני פונה בכל לשון של בקשה אל יושב-ראש האופוזיציה ואל יושב-ראש סיעת הליכוד. יש מושג במשפטים, זילות בית-המשפט. אתם עושים זילות בלתי סבירה של מוסד האי-אמון. לסיעת העבודה, כשהייתי יושב-ראש שלה, היתה דעה גרועה מאוד על הממשלה בשנתיים שאתם ניהלתם, לפחות כמו הדעה שלכם על הממשלה הזאת. ובכל זאת היתה מדיניות, לפחות של סיעת האופוזיציה הראשית – אנחנו לא מדברים על סיעות שיורשות את מסורת הצעות האי-אמון של כהנא. אני פונה אליכם כאופוזיציה הראשית, אנא מכם, לעשות שימוש מושכל, רציני ומכובד במכשיר האי-אמון, כי אתם כאופוזיציה אחראים לא פחות מהממשלה ומסיעות הקואליציה לדמוקרטיה במדינת ישראל.

דוד מנע (הליכוד):

אבל זה לא דיון.

שר הבריאות ח' רמון:

אני כמובן מציע, לאור הצעותיו של חבר הכנסת נתניהו, לאור העמדה שהביע חבר הכנסת נתניהו, לדחות את האי-אמון. אנחנו עומדים בהחלט לעשות את המבחן שהציע חבר הכנסת נתניהו.

משה קצב (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קצב, חזקה עליך שתמצא את הדרך לתת תשובה על הפנייה. אי-אפשר להפוך פה הכול לדו-שיח.

משה קצב (הליכוד):

הממשלה כופה עלינו מדי יום, היא נוהגת בחוסר אחריות, היא מובילה לאחד האסונות הגדולים ביותר ומרחיקה את השלום. ואז מתלונן היתום הזה, שרצח את הוריו, שהוא יתום.

היו"ר ד' שילנסקי:

היתה פנייה אליך. אתה תוכל לתת תשובה בהזדמנות הנאותה.

משה קצב (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

קיבלת רשות לשאלה.

משה קצב (הליכוד):

אתה מרחיק את השלום מדי יום.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זאבי, השר כבר ירד מהבמה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני רוצה לשאול שאלה לפרוטוקול.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא. אין דבר כזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

מאה אחוז מדברי נכונים, והוא לא הוכיח את ההיפך. לכן זכותי לשאול.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זאבי, אתה הרבית בקריאות ביניים. כשחבר כנסת לא קורא קריאת ביניים, מרים יד ומבקש – הדבר נעשה בהסכמת השר. קריאת ביניים – כן.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה מעודד אותי לקריאות ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תסלח לי, אתה השמעת לא קריאות ביניים, אתה השמעת נאומי ביניים.

חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון. ראשון המשתתפים בדיון – חבר הכנסת מיכאל איתן. אדוני השר. חבר הכנסת קצב. חבר הכנסת איתן שמע אתכם בסבלנות.

מיכאל איתן (הליכוד):

יחסית.

היו"ר ד' שילנסקי:

יחסית; כשאני הייתי פה, בכל אופן.

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת איתן לא מפריע – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו נחכה בסבלנות. חברי הכנסת, לו היה פה עוד שר, הייתי מבקש שתצא עם השר לברר את העניינים בחוץ.

משה קצב (הליכוד):

לא, אני מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

מאחר שהוא השר היחיד, אינני יכול לבקש זאת. בבקשה.

קריאה:

מי אחריו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השר רמון ביקש להניח לו למצות באורח מלא את זכותו לומר כאן את דבריו, גם אם הם כוללים טעויות, שגיאות ואי-דיוקים. ראשית, אני רוצה לומר שאני מסכים אתו,

ושנית, בעניין זה הוא מיצה באמת את זכותו עד תום. אני מציע לו, לפני שהוא מעלה כאן תזות היסטוריות, ללכת ולבדוק, לפתוח ספרים, ואז אולי יהיו פחות אי-דיוקים בדבריו. יש אבחנה ברורה, או היתה בזמנה אבחנה ברורה בין התנגדות לתוכנית החלוקה לבין הסכמה ותמיכה בהכרזה על הקמת המדינה היהודית. לכן, מי שעומד כאן ומאשים את האצ"ל, את מנחם בגין ואת האבות ההיסטוריים של הליכוד בכך שהם התנגדו להקמת המדינה היהודית, אינו יודע מה הוא סח.

לא יאה לשר, שנולד בארץ, שקיבל חינוך בארץ, שלמד במערכת החינוך בישראל, לנקוט אי-דיוק כל כך גדול.

שר הבריאות ח' רמון:

התנגדתם לתוכנית החלוקה. משמעות הדבר היתה התנגדות להחלטת האו"ם. זה מה שאמרתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה אמרת: התנגדו להקמת המדינה. לא מיניה ולא מקצתיה.

שר הבריאות ח' רמון:

— — — אם היינו מקבלים את דעתכם, לא היתה לנו מדינת ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

ככלל, אני לא חושב שהשר רמון היה השר הראוי לעמוד כאן ולדבר על התוכניות השונות הקשורות בפנינו עזה. הרי אתה מטיף כל הזמן והטפת כל הזמן לפינוי חד-צדדי מעזה, בלי הסכם, בלי הסדרים, בלי כלום. מדוע שאש"ף, כשהוא שומע אותך, בכלל יציע איזו תמורה? הרי אתה מוכן ללכת בכל מחיר. אתה אמרת: נלך משם בלי לקבל כלום, בלי להבטיח דבר, בלי לקחת ביטחון כלשהו; נלך, נקיף את עזה בגדרות ונשמור על עזה מעבר לגדרות. יכול להיות. יכול להיות שזאת שיטה. אבל זאת לא דרכה של הממשלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

ה"קטיושות" — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

זאת לא דרכה של הממשלה. השר רמון, יש לך כושר פולמוסי טוב. אתה עורך-דין טוב.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מאפשר לך לא לנצל את הזכות ולא לומר כלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה יודע להגן על עמדות המנוגדות במאה אחוז לדעתך. עשית זאת יפה הפעם בשביל הממשלה. אני רוצה לומר לך, אתה רק צריך יותר לדייק.

חוץ מזה, יש לי עוד בעיה קטנה אתך, שבגללה גם הפסקתי את קריאות הביניים. נאמר לי שבועד 31 יום תימלא שנה להצהרה שלך, שאם בתוך שנה לא יעבור חוק ביטוח בריאות ממלכתי תתפטר מהממשלה. החלטתי שלא אגזול מזמנך. יש לך עוד 31 יום. אתן לך למצות אותם. לא אפריע לך. תוכל לומר את מה שאתה אומר. בעוד 31 יום, כך יש לי הרושם, לא יהיה חוק ביטוח בריאות ממלכתי. מאחר שאתה אדם אמין, ההצהרות שלך הן הצהרות שאתה עומד בהן והמלה שלך היא מלה, כנראה בעוד 31 יום לא תוכל לעמוד כאן בתור שר, תצטרך לתמוך בממשלה מספסלי מפלגתך, ואני בתור חבר שהלך עמך הרבה שנים, אומנם מהצד השני של המתרס, עוד מימי האוניברסיטה, אני זוכר לך את חסד נעורך, או את נעורי.

שר הבריאות ח' רמון:

עכשיו אני מבין למה חברי הכנסת עוזי לנדאו ונעמי בלומנטל עושים פיליבסטר בוועדה, על מנת שהחוק לא יעבור. עכשיו אני מבין.

מיכאל איתן (הליכוד):

זכותם.

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו חוזרים לעניין. בינתיים השר רמון הוא שר ואנחנו חוזרים לנושא.

מיכאל איתן (הליכוד):

עכשיו אני רוצה לגעת בסוגיה החשובה במיוחד – הנושא של חימוש אנשי אש"ף במסגרת המשטרה הפלשתינית. אני רוצה שתבינו מדוע אנחנו מתנגדים, אדוני השר רמון. אנחנו מתנגדים משום שאתם טועים בקונצפציה שלכם, שלפיה אש"ף הוא בן-ברית. נכון, לבן-ברית נותנים נשק; אבל רק לבן-ברית. לבן-ברית נותנים נשק. יש לנו בני-ברית – – –

שר הבריאות ח' רמון:

לבעל-ברית. בן-ברית זה יהודי.

מיכאל איתן (הליכוד):

לבעל-ברית. נכון, אני מקבל את התיקון. לבעל-ברית נותנים נשק. יש לנו בעל-ברית ערבי בצפון הארץ, צד"ל, ואנחנו מסייעים לצד"ל, כי צד"ל נלחם אתנו נגד אויב משותף. אבל במקרה של דרום הארץ, אתם הולכים לתת נשק למי שאומר לכם היום מראש: אני לא אפעיל את הנשק הזה בשום פנים ואופן נגד ה"חמאס". הם הכריזו על זה.

שר הבריאות ח' רמון:

זה לא נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

הם הגיעו להסכמה.

שר הבריאות ח' רמון:

זה לא נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

הם הגיעו להסכמה שלפיה נשק לא יופעל בין ערבים, בין פלשתינים, האחד נגד השני. ההסכמה הזאת מתנוססת בכל מקום בעזה, ברצועת-עזה. הם אומרים אותה לפעילים. הם מדברים זה עם זה.

אני שואל שאלה פשוטה: אם נותנים נשק לאש"ף, והנשק הזה לא ישמש נגד ה"חמאס", נגד מי הוא כן ישמש? נגד מי ישמש הנשק הזה, על-פי דעתה של ממשלת ישראל? אם אש"ף אומר שהוא לא ישתמש בו נגד ה"חמאס", אזי או שהוא לא צריך נשק, או שהוא ישתמש בו נגד מישהו אחר. הבעיה שלי, החשש שלי הוא, שבנשק הזה ישתמשו נגד מישהו אחר. זה חשש מאוד מאוד רלבנטי. הרלבנטיות נובעת מכך שאתם יודעים יפה מאוד מה ההסכם שאתם הולכים לעשות; ואתם אומרים: יש בו סיכונים, יש בו בעיות. היום אמר פייצל חוסייני, שאם יהיה משבר – מעשי האלימות עלולים להתחדש. אני כבר לא מדבר על עזה ויריחו. יש המשך. אתם מתכוונים לוותר על יהודה ושומרון. אתם תעמדו בפני תביעה לכך. לאחר שתוותרו על יהודה, שומרון וחבל-עזה, הסכמתם לדון על בעיית ירושלים ובעיית הפליטים. ומה יהיה אז? בעל-הברית הזה עומד מולכם והוא תובע מכם ומאיים עליכם שאם לא – יתחדשו מעשי האלימות והוא ישתמש בנשק שאתם נותנים לו. אין גבול לאווילות.

אני יכול להבין שבעל-ברית הוא מי שאומר: לעולם לא אשתמש עוד בנשק נגדכם. יש לכם התחייבות כזאת לפני שאתם נותנים נשק? איזו אחריות זאת?

ובכלל, לאיזה מצב הגעתם, לאיזו הידרדרות. קראתי בעיתון, ששרי העבודה פנו לרבין בבקשה שיפנה לערפאת על מנת שהוא ידבר עם דראושה על כך שדראושה לא יהיה שר. עד לאן הידרדרתם.

שר הבריאות ח' רמון:

לא אני.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני בטוח שזה לא אתה. לך יש קצת יותר שכל, אבל לא לכולם שם. עד לאן הידרדרתם? עד לאן הגעתם? עד לאן אתם משפילים את המדינה הזאת?

פניתם לפייצל חוסייני שיגייס קולות לטובת טדי קולק. נשק תמורת קולות? נשק תמורת סידורים פוליטיים? אלה הם בעלי-הברית?

אמרתם לא מזמן: מה אתם מתעסקים עם אנשי השטח? אנחנו אמרנו: משא-ומתן עם ערביי יש"ע. אמרתם: לא, אי-אפשר, אם אתם רוצים להגיע להסכם, הם לא בעלי הבית; בעל הבית נמצא בתוניס, אמרתם. רק אם נגיע לתוניס יהיו לנו עדנה, שקט ושלווה. נו, הלכתם לתוניס. אנחנו לא רצינו. מה אתם אומרים לנו היום? – לא, עם תוניס אי-אפשר להסתדר, צריך לשלוט בשטח. אבל זה בניגוד גמור למה שאמרתם קודם. מה יקרה בשטח הזה, כשהתוניס הזה יגיע הנה? מה יקרה?

לגבי הסכנות אמרת: אנחנו לוקחים סיכון. הסכנות הן גדולות. אל תיתנו בלי לקבל תמורה, גם על-פי שיטתכם. אל תוותרו ואל תהיו סניגורים בלהט התהליך.

בגלל אילוצים פוליטיים אתם מוכנים לצרף אדם מסוים לממשלה. אין לי התנגדות לשר ערבי. יש לי התנגדות לאדם שעבר על החוק במדינת ישראל על מנת לקדם אינטרסים של אש"ף; אדם שיש לו נאמנות כפולה, והוא מודיע שהנאמנות שלו היא נאמנות כפולה, גם לאש"ף וגם לערפאת. אתם מנהלים אתו שיחות, אתם מציעים לו להיות סגן שר ומתפלשים באבק רגליו לשכנע אותו, שלא יעשה לכם בעיות ויסקים להסתפק ולהיות רק סגן שר.

לכך הגיעה מדינת ישראל, שאני צריך לשמוע פה היום מיושב-ראש הכנסת בישראל את האזכור המרנין הזה, שב-1947 הוחלט על מדינה פלשתינית? לכך הגענו? לזה אתם מובילים אותנו?

יש אלטרנטיבה, ואני חוזר ואומר אותה כל פעם: יש לכם אלטרנטיבה להמשיך בתהליך שלום – ולא להזדקק לשמאל הקיצוני, להמשיך בתהליך שלום – ולשמור על ירושלים, להמשיך בתהליך שלום – ולשמור על גבולות הביטחון של ישראל, להמשיך בתהליך שלום – ולא לתת נשק, אלא לתת לצה"ל ולכוחות הביטחון. הם גם ישמרו על הערבים, הם גם יחסית יבטיחו שלא יישפך דם בין ערבים. תן להם להיות גורמי הביטחון בשטח. להמשיך בתהליך שלום – ולא להסכים למדינה פלשתינית, שעלולה לסכן את קיומה של מדינת ישראל, להמשיך בתהליך שלום – ולהבטיח גם את האינטרסים של היהודים ביישובים השונים, והרי מרבית הדברים האלה חקוקים על מצעכם, הבטחתם את זה לבוחר.

מדוע אתם צריכים את הברית הפוליטית הזאת עם דראושה, מדוע? כמה אתם משלמים עבור הברית הזאת? כמה זה עולה לעם ישראל? הכיסא מעל הכול? הקואליציה מעל הכול? צחקתם לנו, אמרתם שאנחנו מוותרים לחרדים, רחמנא ליצלן. למי אתם מוותרים? איזה מחיר אתם משלמים? איך תנהלו משא-ומתן עם קואליציה של 61 מול ערפאת, כאשר ערפאת מפעיל חלק מהקואליציה שלכם, כאשר אתם יודעים שדראושה מקבל הוראות מתוניס איך להצביע כאן, כי אתם עצמכם פניתם לתוניס להגיד לו, לערפאת שם, שישפיע על דראושה. מה יהיה מחר, כאשר תצטרכו את הקולות של דראושה, תתווכחו עם ערפאת?

זאת התשובה? הדבר היחיד שאתם עוד מסוגלים לעשות ויכולים לעשות זה – ללכת. ותעשו את זה מוקדם – ייטב לכולנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אבי יחזקאל. אחריו, כתוב אצלי נציג מרצ. אני מפנה את תשומת הלב, שלא תהיינה אי-הבנות – אם עד מועד סיום דבריו של חבר הכנסת אבי יחזקאל לא אקבל שם של חבר הכנסת מסיעת מרצ, הרי מרצ תפסיד את רשות הדיבור.

בבקשה, חבר הכנסת אבי יחזקאל.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הצבעת האי-אמון הפכה להיות טקס משעמם. אני זוכר, עוד לפני שהגעת לכנסת, וגם בישיבות הראשונות של הצבעות אי-אמון, העולם רגש, התקשורת, חברי הכנסת, הציבור, והנה תראו היום – הצבעת אי-אמון הינה עוד כלי פרלמנטרי שחוק, לא מקורי, לא משפיע לא על האופוזיציה ולא על הממשלה. ואני אומר את זה מכיוון שהצעת אי-אמון הפכה להיות טקס דו-שבועי קבוע, המעיד על כך שאתם באופוזיציה סובלים מקשיי עיכול של תוכניות הממשלה הזו.

חיים קופמן (הליכוד):

הממשלה הזאת – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

חבר הכנסת קופמן, קח לתשומת לבך, הממשלה הזאת הולכת לתהליך שלום. הממשלה הזו עברה את קו האל-חזור בקיומו של התהליך המדיני. ואני אומר לכם: רבין לוקח סיכון פוליטי, אני מסכים אתכם. ראש הממשלה רבין מסכן את ממשלתו, זה נכון. ראש הממשלה רבין מסכן את הבחירות הבאות של תנועת העבודה, גם זה נכון. אבל רבין, בניגוד לחלק מכם, עלה ברמה. הוא כבר לא פוליטיקאי טקטיקן, כמו חבר הכנסת נתניהו. הוא לא עוסק בטקטיקה, הוא עוסק במדינאות, הוא לוקח סיכונים עד כדי סיכון כיסאו, או סיכון ממשלתו. הוא יודע, כמו מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, שצריך להחליט וצריך לעשות.

ואתם, במקום שתהפכו להיות מגוחכים בהגשת הצעות האי-אמון, שהן הצעות סתמיות, טורדניות, כדאי שתתייחסו לסוגיות האמיתיות העומדות בפנינו. מי שחושב שכך הוא יוכל לחזור לשלטון, כמו חבר הכנסת ביבי נתניהו – לא חוזרים לשלטון באמצעות טריקים פרלמנטריים, אלא באמצעות תוכניות אלטרנטיביות. ומה לעשות, אין לכם דבר כזה. אתם שמעתם מה אמר חבר הכנסת נתניהו? הוא התווכח עם השר חיים רמון על חצי שנה, המסר החדש של נתניהו – חצי שנה. זה המסר, זה הפער האידיאולוגי בין הליכוד לבין מפלגת העבודה. כבר אין לכם מה לומר. אתם כבר לא יודעים את מי אתם מציגים ואת מה אתם מייצגים.

והנה, מה שקרה הפעם, אתם בליכוד ובצומת רוצים לעקוף את תנועת "כך" מצד ימין. זה המסר. בהצעת האי-אמון שלכם היום עשיתם זאת, ואסביר מדוע. הנה, העליתם היום את סוגיית הנשק אשר יינתן למשטרה הפלשתינית ההולכת ומוקמת בימים אלה. נושא זה הינו, לכאורה, חשוב ביותר. אבל, האם באמת מישהו מכם באופוזיציה חשב, שלא תקום משטרה פלשתינית? האם מישהו מכם לא מבין, שלצורך כך יש חשיבות שניתן לעשות חלק מהעבודה השחורה – ואני אומר: חלק מהעבודה השחורה – בהשלטת הסדר באוטונומיה? מדוע שלא נעניק להם את החופש לשמור על עצמם מפני מחרחרי ריב ומדון מקרב האוכלוסייה הפלשתינית? ההיפך, יש לנו עניין רב להפסיק להיות השוטר של האוטונומיה. היה לנו ניסיון מר בעשיית סדר כשוטרים בלבנון. הגענו עד ביירות, ושילמנו מחיר כבד על זה. אתם צריכים לדעת, שמשטרה פלשתינית חזקה, תחת בקרה משותפת, היא אינטרס שלנו.

יש האומרים ברחוב הפלשתיני, שחיילי צה"ל הם מטפלות חניניות מול מה שתעשה המשטרה הפלשתינית למפירי השלום והחוק ברחוב הפלשתיני. שם לא יהיו חוכמות, מי שלא ילך בתלם, ילך לאבדון. הם יעשו סדר. הם יצטרכו להוכיח את עצמם. הם יצטרכו להראות לנו, ששמירה על הסדר וביטחון הפנים הינם עניין לפלשתינים הרוצים לנהל את חייהם.

אתם, בהצעותיכם, מהלכים אימים על הציבור, כאילו מתן נשק למשטרה הפלשתינית יביא להגברת האלימות. ואני אומר לכם בצער רב: ראיתם כמוני, לצערי, שיש נשק חם בשטחים גם ללא המשטרה הפלשתינית. ראיתם את אלה המצולמים עם כלי נשק ופנים רעולות, נשק שהוברח אליהם בחלקו ונגנב ממחנות צה"ל. היום אולי – ואני מסכים עם סימן השאלה שאתם מעמידים, אבל אני לא רוצה לעשות אותו סימן שאלה שמכשיל את השלום – היום אולי ניתן לשלוט בתהליך. היום אולי ניתן להפנות את המשטרה הפלשתינית נגד רעולי הפנים הפלשתינים המתנגדים לשלום.

נזק נוסף שעשיתם, ואני פונה אליך, חבר הכנסת חנן פורת, כמי שבעיני מייצג נאמנה את המתיישבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה – אני חושב שבהצעת האי-אמון עשיתם נזק אדיר בכך, שאתם למעשה עודדתם ואתם מעודדים את הגורמים הקיצוניים בקרב המתנחלים לאגור וליטול נשק לידיהם. אתם למעשה אומרים, שאין הממשלה הזו יכולה להגן על אזרחי ישראל ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אתם מנסים לערער את סמכותה של הממשלה כממשלה ריבונית לקיים את התחייבויותיה. וכבר יש בשטחים מי שמבין את דבריכם ומתחיל לאגור נשק. אותו אדם המתקרא הרב טולדנו, שאינו נמנה עם תנועתך, הוא אינו נמנה עם הדוגלים בהשקפותיך, הוא נתפס מגיע לארץ עם עזרים לכלי לחימה. הוא אולי אחד מני רבים המבריחים נשק ואוגרים נשק, והם לא משתייכים לא לצומת, כך אני מקווה, ולא למפד"ל.

אתם אולי מתכוונים לירות מלים, ויש מי שבגללכם ירו באנשים. המלים שאתם למעשה פולטים, המסר שאתם מעבירים, הוא לא מסר שיסתיים במלים ובדמוקרטיה, הוא מסר שמובן בציבור כך, שבשלב כלשהו יצטרכו לנקוט צעדים. אולי יצטרכו להוביל תהליך של אלימות נגד אלימות. אולי. והשאלה היא, האם בזה אתם רוצים, האם לזה אתם חותרים?

אתם קובעים מאבק לכאורה פרלמנטרי, לכאורה דמוקרטי, והאחרים, הקיצונים בהתנחלויות יעברו מפסים אלה לפסים אלימים.

הירייה הראשונה של המתנחל הראשון לאחר 13 בדצמבר 1993 תהיה הירייה שתצית את המלחמה הבאה; לא מלחמה שתאיים על ביטחוננו, אלא מלחמה בין אזרחים פלשתינים לאזרחים ישראלים, בין שמאל לבין ימין. תרומתכם לתהליך השלום תהיה ביצירת המלחמה הזו.

וכך, רבותי, לא מגיעים לשלטון. ולנו לא נותר אלא להמשיך ולסבול אתכם כאפוזיציה עוד לשנים רבות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – לחבר הכנסת חנן פורת.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רגע, סליחה, אני חוזר ומבקש – הפעם מאמצעי התקשורת – לא להכניס לאולם ביפרים. אני מודיע, שאם אשמע עוד הפעם ביפר באולם אני אבקש מהאיש לצאת, אם זה באולם ואם זה ביציע.

גדליה גל (העבודה):

מה בעניין פלאפון?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חושב שזה מובן מאליו – אם לא ביפרים, בוודאי לא טלפון ולא פלאפון.

דרך אגב, זה גם מטעה את הציבור. הציבור יודע שצפצוף מסמן לנואם להפסיק לדבר. אם הוא שומע שאחרי הצפצוף יושב-ראש הישיבה מאפשר לחבר הכנסת לדבר עוד דקות מספר – הוא חושב שעשו לו פרוטקציה. בעצם זה בעיקר מה שמפנה את תשומת לבי לעניין.

בבקשה, חברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, בהתחשב במה שאמרת אשמח אם תעדכן את השעון לעשר דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני עוד לא הפעלתי את השעון.

נעמי חזן (מרצ):

תודה. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אולם המליאה כמעט ריק, יש נציג אחד ממפלגה שהעלתה את הצעת האי-אמון היום.

דן תיכון (הליכוד):

למה?

נעמי חזן (מרצ):

סליחה, שניים – חבר הכנסת תיכון מהליכוד וחברת הכנסת אסתר סלמוביץ מצומת.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

חבר הכנסת חנן פורת.

נעמי חזן (מרצ):

המפד"ל העלתה הצעת אי-אמון?

חנן פורת (מפד"ל):

כן.

נעמי חזן (מרצ):

אבל לא דיברתם.

חנן פורת (מפד"ל):

תיכף נדבר.

נעמי חזן (מרצ):

תיכף נשמע אתכם.

היום, בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, הופיע ראש הממשלה לדיון מדיני ולדיווח מדיני, ומכל חברי האופוזיציה, שטוענים חזר וטעון שאין דיווח שוטף לוועדת החוץ והביטחון, מכל חברי האופוזיציה – הופיע חבר כנסת אחד. לא היה נציג אחד של המפד"ל היום בדיווח המדיני של ראש הממשלה. לא היה נציג אחד של צומת בדיווח המדיני. ומכל חברי הליכוד החברים בוועדת החוץ והביטחון היה אדם אחד בלבד. מרכז האופוזיציה בוועדת החוץ והביטחון, חבר הכנסת אליהו בן-אלישר, נעדר מהדיון.

ולאופוזיציה יש עזות מצח לעלות היום על דוכן הכנסת ולהביע אי-אמון בממשלה, תוך מסירת אינפורמציה לא בדוקה, כי הנציגים של האופוזיציה לא טרחו לבוא ולשמע את הדיווח המדיני. ואם כך מתקיימת האופוזיציה – יש ספק, לפי דעתי, ברצינות של מטרותיה, ברצינות של דבריה שנשמעים מעל דוכן הכנסת.

אבל בכל זאת, אנחנו נמצאים עכשיו בתקופה קשה במיוחד של משא-ומתן. אנחנו נמצאים בתקופת האי-ודאות שבין חתימה על הצהרת העקרונות לבין החתימה על הסכם פרטני לתקופת הביניים. ובתקופה הזאת, שהיא על-פי הגדרה תקופה מעורפלת, אין ספק שקיים פער בין ההתקדמות הממשית במשא-ומתן הפרטני לבין המצב בשטח. יש קבוצות שיש להן אינטרס מובהק לגרום להתחממות השטח, להגדיל את הפער בין ההתקדמות במשא-ומתן לבין מה שקורה באזורים שונים שהם תחת שליטתנו.

ובתקופת הדמדומים הזאת, בתקופה המעורפלת שבין חתימת הצהרת העקרונות לבין החתימה שבוא תבוא על הסכם הביניים, יש גם פער בדרישות של שני הצדדים למה שנחוץ, למה שחינוי כצעדים בוני אמון.

בפרצה הזאת נמסרים בצורה לא אחראית, לא רצינית ולא שקולה חצאי אמיתות, על-ידי אנשים שאינם טורחים ליידע את עצמם לגבי מה שקורה באמת.

והדבר המגוחך ביותר והחמור ביותר הוא הצעת אי-אמון בנושא המשטרה הפלשתינית. אני רוצה להתייחס ספציפית לעניין הזה, וקודם כול לקרוא ממסמכים שעליהם חתומות ממשלות ישראל. מסמך קמפ-דייוויד – וכדאי להזכיר עוד הפעם את מה שכתוב במסמך קמפ-דייוויד, חבר הכנסת דן תיכון, כי אם אני לא טועה אתה הצבעת בעד הסכמי קמפ-דייוויד.

"יוקם כוח משטרה מקומי חזק, העשוי לכלול אזרחים ירדנים" – מסמך קמפ-דייוויד. זה קיים 15 שנה, כחלק מההתחייבויות הבין-לאומיות של מדינת ישראל. ותרשו לי להמשיך לצטט ממסמך קמפ-דייוויד: "יוקם כוח משטרה מקומי חזק על-ידי הרשות השלטונית של הממשל העצמי. הכוח יורכב מתושבי הגדה המערבית ועזה. המשטרה תקיים קשר מתמיד בענייני ביטחון פנימי עם קצינים ישראלים, ירדנים ומצרים, שייקבעו למטרה זו".

כל היסוד החוקי להקמת משטרה פלשתינית – במסמכי קמפ-דייוויד. ומי הוביל את המהלך הזה? – הליכוד. אדרבה, בהצהרת העקרונות השפה היא יותר רכה.

סעיף 8 בהצהרת העקרונות מ-13 בספטמבר: "בכדי להבטיח סדר ציבורי וביטחון פנים לפלשתינים בגדה המערבית וברצועת-עזה, תקים המועצה כוח משטרי חזק, בעוד ישראל תמשיך לשאת באחריות להגנה מפני איומים חיצוניים" – חבר הכנסת חנן פורת – "כמו גם" – אני מצטט – "באחריות לביטחון הכולל של התושבים הישראלים".

שיפור ניכר על קמפ-דייוויד. ואתם מזדעקים היום, על מה? – על כך שממשלת ישראל הנוכחית הצליחה להביא לחתימה על הצהרת עקרונות, בסעיף מסוים של המשטרה, ברוח קמפ-דייוויד. על זה אתם מזדעקים?

האם אתם יכולים להמשיך בטיעון, המופרך מיסודו, שאתם מצפים שאש"ף יעמוד בהתחייבותיו לגבי השלטת סדר בשטחים, בלי לתת לאש"ף את הכלים לעשות זאת? הרי זו היתממות ממדרגה ראשונה. וכל מי שדורש שיהיה סדר ושאש"ף ישליט סדר בשטחים ולא מוכן לחמש משטרה פלשתינית למטרה הזאת – הרי הוא אומר דבר והיפוכו. או אולי מה שהוא אומר לנו זה שבעצם הוא לא רוצה הסכם שלום עם אש"ף, הוא לא רוצה מימוש ההסכם הזה, והוא ישתמש בכל טיעון, אפילו טיעון שאיננו לוגי, כדי להוליק עוד הפעם שולל את אזרחי מדינת ישראל.

אבל החמור מכול, אדוני היושב-ראש, הוא הטלת הספק שנשמעה מעל דוכן הכנסת היום ביכולת של כוחות הביטחון של מדינת ישראל להגן על ביטחון אזרחי מדינת ישראל. וכל מי שמנסה להצדיק אגירת נשק בידי אזרחים פרטיים, אפילו אם זו קבוצה קטנה, כדי להתנגד באמצעים אלימים למדיניות של ממשלה נבחרת, עובר שתי עבירות חמורות, עבירות שאי-אפשר לעבור עליהן לסדר-היום: א. שימוש באלימות כדרך למחאה, דבר פסול מעיקרו; ב. הטלת דופי וערעור האמון של אזרחי המדינה בצה"ל. הדבר הזה לא ייסלח.

אין מקום להצעת אי-אמון. זה עוד תרגיל של האופוזיציה, שאיננה טורחת ליידע את עצמה לגבי מה שאומנם קורה במשא-ומתן. חבל. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אין כאן שום שר מהממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

גם חבר הכנסת חנן פורת הפנה את תשומת לבי לכך. אני מודיע בזה, שאם עד תום הדברים של חבר הכנסת חנן פורת לא יהיה נציג ממשלה, אני אעשה הפסקה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מוכן להתחיל בהפסקה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה לא עונש, אבל אני מדבר על משקל האמרה, שאין עונשין אלא אם מזהירים. בעצם הממשלה יודעת את הנוהג שלי, אבל מה לעשות? בבקשה, חבר הכנסת חנן פורת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מי אחריו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אחריו – כתוב ש"ס, וכמנהגי בקודש, אם לא אקבל שם עד אז, סיעת ש"ס תפסיד את רשות הדיבור, ואחרי חבר הכנסת פורת ידבר חבר הכנסת אברהם רביץ.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אכן הכנסת מצומצמת, כמעט ריקה. חבל שאפילו חברת הכנסת נעמי חזן, שטרח לומר לי כמה דברים, אינה טורחת לשמוע את תשובתי.

דן תיכון (הליכוד):

גם חבר הכנסת אבי יחזקאל דיבר והלך. האשים את כולם שלא באים, והלך. כל אחד מטיף לנו מוסר, והולך.

נעמי חזן (מרצ):

דן תיכון (הליכוד):

איש מהסיעה שלך איננו נוכח.

נעמי חזן (מרצ):

איפה הסיעה שלך?

דן תיכון (הליכוד):

יש לה נציג. לכם אפילו נציג אין כאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

לחבר הכנסת תיכון יש מעמד בכיר. הוא בשביל רבים.

דן תיכון (הליכוד):

כל אחד בא ומטיף מוסר דווקא לאלה שיושבים כאן, ואחר כך מסתלק.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תיכון, אתה הרי יודע שהרב, בבית-הכנסת, בכל שבת בדרשה שלו אומר: צריך לבוא, צריך לבוא בשבת. למי הוא אומר את זה? לאלה שבלאו הכי באים. ככה זה. מה לעשות?

דן תיכון (הליכוד):

לא, חברי כנסת צעירים וחדשים מטיפים מוסר לכולם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי כנסת חדשים הם בדרך-כלל מלאים מרץ. גבירותי ורבותי, חברות הכנסת וחברי הכנסת, אני מאוד רוצה לשמוע את חבר הכנסת חנן פורת, ואני משוכנע שגם אתם רוצים. אז הבה נשמע אותו. בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

דברי, אדוני היושב-ראש, מכוונים הן לחברי הכנסת הנמצאים כאן, ובעיקר לאלה, גם בודדים, אנשי אגודת ישראל וש"ס, אותם חברי כנסת במפלגת העבודה, שאני מאמין שנותר בהם מצפון, אבל עיקר לכול, הפעם, דווקא לכלי התקשורת, שבודדים מהם נמצאים כאן, וחלקם שומעים את דברי מאחורי הקלעים.

לעתים, בלילות לא-שנת, אני חולם חלום מוזר. והנה אני עיתונאי קטן, אבל משתדל להיות הוגן ואובייקטיבי, שדר רדיו או טלוויזיה, או כתב. ואני זוכה לראיין את ראש הממשלה ושר הביטחון ולשאול אותו שאלות, שאלות שאינן קנטרניות, שאינן מכוונות להכשיל אותו ולהפיל אותו בפח, אבל בכל זאת שאלות לעניין. וכבן החכם אני מציג לפניו ארבע שאלות, שאלות שלא שמעתי – ואני מאזין לא מעט לתקשורת – לא שמעתי אותן נשאלות בפי נציגי התקשורת ומופנות לראש הממשלה או לשריו.

אדוני ראש הממשלה, שאלה ראשונה, על הסכנות: בעוד שבועות ספורים אתם עומדים להקים את מה שקרוי בפיכם המשטרה הפלשתינית. מדוע זקוקים הפלשתינים ל-15,000 שוטרים חמושים ומזוינים, בשעה שכל משטרת ישראל אינה מונה אלא 17,000? האם צל ההרים אנו רואים כאנשים? או אולי אמת בפייהם של הפלשתינים, של אנשי אש"ף, הקוראים לזה צבא השחרור הפלשתיני, המביאים את היחידות הסדירות שלהם, יחידת הירמון, יחידת באדר? מדוע 15,000, למען השם? לא שמעתי תשובה על השאלה הזאת. גם לא שמעתי אותה נשאלת כראוי בתקשורת.

ובאותו הקשר עצמו, באותה שאלה: אתם מציידים אותם, מחמשים אותם, בנשק חם, אקדחים, "עוזים", אפשר "קלצ'ניקובים". איך תבטיח, למען השם, שהנשק הזה, הנמסר לידי אנשי אש"ף, לא יתגלגל לידי אנשי "חמאס"? האם אינכם רואים כיצד יד רוחצת יד? האם אינכם רואים במו עיניכם כיצד בעת נפול גיבורם של אנשי ה"חמאס" שובתים כל אנשי אש"ף? האם לא קראתם את דבריו של מפקד "ניצי הפתח": אם ה"חמאס" יהרוג 100 חיילים לא נעשה דבר?

וביינינו לבין עצמנו, אני שואל אותך, אדוני ראש הממשלה: הלוא אתה יודע היטב, ואנשי השב"כ מוסרים לך, שבקרב אנשי ה"פתח" מצויות חוליות לא מעטות שמודיעות בריש גלי על כוונתן להמשיך בטרור. הלוא יודע אתה על כך. הלוא אתה קראת את הכרוז של ה"שאביבה", שקרא להמשיך בטרור מזוין. מי יהיו אותם שוטרים שיקבלו נשק לידיהם? מי יהיו אותם שוטרים? האם חוט השדרה שלהם לא יהיה ה"שאביבה"?

אתה, אדוני ראש הממשלה, שאמרת שאינך יכול לשאת ולהישיר מבט לפני אלמנה המבכה על בניה, איך תוכל להישיר מבט בפני אלה שיהרגו, חלילה, מידי הנשק הזה שנמסר לידיהם של אנשי "פתח", שמודיעים על כוונתם להמשיך בטרור? מדוע השאלה הזאת לא נשאלת? ומדוע אין עליה תשובה?

שאלה שנייה, על ההונאה והאלם. אדוני ראש הממשלה, הנה כאן גם אדוני שר החוץ, שאפשר לראות בו אדריכל של ההסכם האומלל הזה. יש רושם לעתים שהפכתם להיות מעין רב לוי יצחק מברדיצ'ב, סניגורם של ישראל על הפלשתינים. הנה הכריז פייצל אל-חוסייני באוניברסיטת ביר-זית באוזני קהל סטודנטים, והדבר הזה זכה לכותרת ראשית ב"מעריב": "פייצל אל חוסייני: 'לא נטשנו את הרובה', אמר בשמו של אש"ף" – וכך פורסמו הדברים בעיתונות מזרח-ירושלים – "לפתח" יש חוליות מזוינות. אם לא נקבל מדינה, נוציא את הרובים מהארון ונשתמש בהם". מדוע לא גיניתם את דבריו אלה של פייצל אל-חוסייני? מדוע לא שמענו אפילו פעם אחת איזה גינוי לאמירה הפושעת הזאת? האם הדברים האלה מקובלים עליכם? אולי זהו הקריטריון שעל-פיו אתם פועלים? והיום, בכותרת ראשית: "חוסייני: אם הנסיגה תתעכב, צפויה שפיכות דמים באזור". מה תגובתכם? האם הדברים האלה מקובלים עליכם?

אני חוזר ושואל: למה השאלות האלה אינן נשאלות בכלי התקשורת? הלוא זכותו של הציבור לדעת. חבל, אדוני שר החוץ, שאתה יוצא בשעה כזאת, כי היה לי חשוב שתשמע את דברי. אני מבין שאתה עסוק – – –

שר החוץ ש' פרס:

קודם לא היה טרור? מה אתה מספר כאן לכנסת? הטרור התחיל עם השלום? קודם לא היו – – –? קודם היה קל להסתדר עם העניין?

חנן פורת (מפד"ל):

אתה מעיר, אז שב ושמע את תשובתי. אני רוצה לומר לך – – –

שר החוץ ש' פרס:

אין לי מה לשמוע, אתה חוזר על אותם דברים, כאילו שום דבר לא קרה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני עונה לך.

שר החוץ ש' פרס:

אני אשב.

חנן פורת (מפד"ל):

יש מי שאיננו מבין את הפער בין מציאות שבה אומנם אנחנו עומדים במבחן של אינתיפאדה, עומדים במבחן של חוליות מזויות, אבל הן רעבות לכלי נשק ספורים, הן מסומנות, הן מצויות. היום עומדים לשפוט, אדוני שר החוץ, אנשים שמכרו נשק לאש"ף, ובנשק הזה אכן נרצחו שוטרים שלנו ליד חדרה. מי יודע לכמה שנים הם יישפטו, ובצדק, ואנחנו יודעים שרוב האנשים שמכרו והתפתו למכור נשק לאש"ף היו אנשים מסוממים, שלצורך קבלת סמים היו מוכנים למכור את האבא שלהם ואת האמא שלהם. וכאן ממשלה מסוממת עומדת לתת רבבות כלי נשק, שיהפכו את כל האזור, את כל המרחב, לג'ונגל פרוע. זה איננו הבדל גדול?

שר החוץ ש' פרס:

אפשר לשאול אותך שאלה?

חנן פורת (מפד"ל):

כן, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

לירדן יש נשק, הם מגינים על הגבול המזרחי באופן יוצא מהכלל. מעקבה לא יורים על אילת.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה באמת משווה? אדוני שר החוץ, אילולא ידעתי כמה אתה פיקח, הייתי אומר ששוטה אתה. הרשה לי, אתה באמת משווה את ירדן, שנמצאת בקו גבול אתנו, עם מערכי מוצבים, עם ידיעה שאם היא תפגע בנו יש איום גם על קיומה שלה, למציאות שבה מעורבים זה בזה, בתוך מערכת שאין בה קו ואין בה סדר, מאות אלפי איש? איזו השוואה זאת, באמת? האם אותו טרור שאתה דיברת עליו קודם היה נחלתנו גם בגבול ירדן? מה היא ההשוואה?

אני שואל, ואני מציג את השאלה הזאת – כפי שפתחתי לפני שאתה באת – כעיתונאי שצריך לשאול את השאלות האלה: איך תבטיחו, בשעה שבין "חמאס" לאש"ף יד רוחצת יד, בשעה שאתם רואים שבקרוב אנשי ה"פתח" עצמם מצויות חוליות שאומרות שהן ימשיכו בטרור, איך תבטיחו שהנשק הזה שאתם מוסרים לידיהן לא ישמש לשפיכות דמים, חלילה?

ואני חוזר אל ההונאה. מדוע לא הגבתם על דבריו של פייצל אל-חוסייני כלל ועיקר? אולי, אם אתה אמור להשיב, נצפה לשמוע ממך דברים על כך. מדוע בשעה שנתפסה החוליה שרצחה את חיים מזרחי, השם ייקום דמו, והראשון שבהם נתפס כבר בבוקר יום שני, יום-יומיים למחרת, מדוע

כשנפגש ראש הממשלה עם נציגי יש"ע, והם טענו בפניו: האם אין שותפות של אש"ף? הוא אמר: חס וחלילה, על-פי השב"כ ידוע לנו, שרק אנשי "חמאס", הם ורק הם?

וכאן אני קורא כותרת – אדרבה, הכחישו אותה – שבה כותב כתב "העולם הזה": "ערפאת קיבל דיווח מידי: מזרחי נרצח בידי אנשי ה'פתח'". ומוסיף אותו עוזי מחנימי, שהיה בתוניס: "זמן קצר לאחר רצח חיים מזרחי, זיכרוננו לברכה, קיבל יאסר עראפת דיווח מאנשי 'פתח' בשטחים כי חברי 'פתח' הם האחראים לרצח. לפי מקורות בתוניס גם שלטונות ישראל ידעו כי ערפאת קיבל את המידע, אבל זה היה אינטרס של שני הצדדים להסתיר ככל הניתן את המידע כדי למנוע שיבוש בתהליך השלום".

שימו לב, האם שומעות אוזניכם?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורת, אנחנו שומעים אותך, אבל אתה ודאי שומע גם את הצלצול.

חנן פורת (מפד"ל):

האם שומעות אוזניכם? "זה היה אינטרס של שני הצדדים להסתיר ככל הניתן את המידע". מדוע לא שואלים על כך? האם כשם שבין אש"ף ל"חמאס" יד רוחצת יד, גם בין אש"ף לממשלת ישראל יד רוחצת יד?

שאלה שלישית, ואקצר מאוד הפעם.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, לא, היא יכולה להיות רק במשפט אחד. משפט וחצי, פשרה.

חנן פורת (מפד"ל):

אומרים אנשים בכירים בצמרת צה"ל, שעם יציאתו של צה"ל ממרכזי האוכלוסייה ביהודה ובשומרון תקרוס מערכת המודיעין. לא השב"כ יוכל לפעול כדאשתקד, לא המסתערבים, שהיום עושים עבודה מצוינת ונפלאה, בוודאי לא כאלה שלא יוכלו לשתף פעולה במציאות כזאת, ואז הסכנה היא לא רק למתיישבים ולעוברי הדרכים; הסכנה שיהיו מכוניות תופת, שיתפוצצו בתוך תחומי "הקו הירוק". מה תשובתכם?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חנן פורת, אני הוספתי עוד דקה והיא כבר הסתיימה. לכן, במשפט אחד ממש, לא בנאום.

חנן פורת (מפד"ל):

מה תשובתכם על השאלה הזאת?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חנן פורת (מפד"ל):

ואני מסיים במשפט הזה, אדוני היושב-ראש: על השאלות הללו, הלכתי באופן אישי – לא רק במסגרת נאום בכנסת אלא בפגישות עם אנשים בצמרת צה"ל, בפגישות עם גורמי ביטחון – וביקשתי תשובות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (מפד"ל):

ביקשתי תשובות. לא היו. אני שואל את עצמי כעת, לא כעיתונאי אלא כחבר הכנסת, ואני שואל אותך, כבוד הרב אברהם שפירא, ואני שואל את כולנו: מה אנחנו עושים להפלת הממשלה הזאת? ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. ש"ס לא נתנו שם, ואיש מהם איננו באולם, כך שהם מפסידים את רשות הדיבור. אני מצהיר, שהזהרתי עוד מזמן שאם לא אקבל שם, יפסידו רשות הדיבור, אבל גם איש מהם לא נמצא, לכן לית מאן דפליג, שאני צריך לנהוג כך, ורשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ, שהוא מאוד זריז וכבר עומד על הדוכן.

יוסף בא-גד (מולדת):

אחריו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אחריו חבר הכנסת האשם מחאמיד – ישנו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, במערכת הערכים המורכבת, כאשר פעמים ערכים סותרים אלה את אלה, יש לבחור ולהעדיף ערך אחד על פני חברו. רק מסיבה זו הסכימו רבים מבני עמנו להעדיף את השלום, את החיים, על פני ערכים אחרים, כמו שלטון יהודי בכל חלקי ארץ-ישראל, שהוא ערך חשוב העומד בפני עצמו. אבל אמרו לנו: "וחי בהם", יש הזדמנות לתת חיים ושלום לכל יושבי הארץ הזאת, יהודים וערבים ישבו לבטח בארץ הקודש. הציגו את תוכנית השלום לא כעשיית צדק עם עמי האזור. הדבר הוצג כמהלך שיפסיק את שפיכות הדמים, וזה דבר שעמנו באמת כה כמה אליו.

אדוני היושב-ראש, בדיוק בנקודה המרכזית הזאת, שרק בגללה מוצדק שהמהלך המדיני יסתובב על צירו, אני שואל: האם באמת אנו הולכים למצב של הפסקת שפיכות הדמים? אני יודע, אמרו לנו כי הסכם העקרונות אינו מפרט, הוא רק מסמך מסגרת, פרטיו ילובנו ויוחלט עליהם במהלך המשא-ומתן. אבל דבר אחד ברור ואין צורך לאומרו, כי הפלשתינים ימשיכו לגור במקומות יישוביהם.

דומני, אדוני היושב-ראש, כי באותה מידה צריך להיות ברור לכולם, לפחות לכולנו ולמנהלי המשא-ומתן, כי 150,000 יהודים, כן ירבו, גם הם רובם ימשיכו לחיות בחלקי ארץ אלו. אלה הם הנתונים העיקריים שחייבים להדריך את כל המהלכים המדיניים. לאמור, שאחינו יוכלו להמשיך ולחיות בארצנו בשלום, בשלווה, בשקט ובבטחה. מדוע אין מעמידים במבחן את הניסיון העיקרי והחשוב הזה, ולא אומרים לפלשתינים, שאתם אנחנו יושבים ומנהלים משא-ומתן: בזאת תיבחנו, ביכולת שלכם לקבל את העובדה כי בקרבכם חיים יהודים הרוצים לבנות ולהיבנות בארצנו ההיסטורית?

לפני כל דבר אחר חייבת ממשלת ישראל לומר לעם ולהוכיח לו, כי בראש מעייניה במשא-ומתן יהיו שמירת החיים והמשך קיומם בכבוד של המתיישבים היהודים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

אני רוצה לומר זאת, אדוני היושב-ראש, לא רק כדי לשמור על החיים של אחינו, אלא גם כי לא ייקרא שלום למצב שבו יהודים לא יוכלו לגור בכל חלקי ארץ-ישראל, אם חפצים הם בכך, בשלום, בשלווה, בבניין, בתעשייה.

יהודים אינם חייבים לגור בכל מדינה בעולם. אין שום עניין שיהודים יגורו בטיבט, אבל לו היו גרים יהודים בטיבט ולו הם היו צפויים שם לסכנות, האם לא היינו רואים את עצמנו אחראים לשלומם? כי ישראל ערבים זה לזה. האם לא היינו רואים עצמנו אחראים לרווחתם, ליכולת שלהם ולרצון שלהם לגור בכל מקום? האם לא כך אנו מרגישים כלפי כל יהודי בעולם, בבוסניה, באפגניסטן, בסוריה ובטג'יקיסטן?

מדוע דווקא בארץ-ישראל, בארץ המובטחת על-ידי הקדוש-ברוך-הוא, אשר כה טבעי שיהודים ירצו לגור ולחיות בה ולקיים מצוות יישוב הארץ, מדוע פה בארצנו אין אנו רואים מחובתנו הראשונית שאכן יוכלו לגור בארץ ההבטחה בשלום, בשלווה ובביטחון? מדוע הדיון בעניין הזה הפך למעמסה על מתווי המדיניות? מדוע לא לומר בפה מלא כי יהודים יוכלו לגור ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה היום, מחר ולאחר חמש שנים עד לביאת הגואל? מדוע הדבר הזה שנוי במחלוקת? מדוע זה לא יהיה תשתית במדיניות שלנו?

המציאות היא, אדוני היושב-ראש, כי אחינו ביהודה, בשומרון ובעזה נמצאים בסכנה קיומית, ויימצאו, חס ושלום, לאחר המהלך הבא, לא יושבים לבטח עוד, ביושבם בארצם. מדוע אין אנו רואים זאת כאחריות שלנו?

אני מבקש להודיע, ואני מדבר אליך, חבר הכנסת חנן פורת, כי אילו היה אפשר על-ידי ההצבעה היום להפיל את הממשלה, כך היינו עושים, וכך נעשה בהזדמנות הראשונה כאשר תהיה אפשרות להחליף את הממשלה הזאת. כיום, חבר הכנסת פורת, אדוני היושב-ראש, אנו עוסקים בהצהרת כוונות, וגם זה חשוב. אני מודיע כאן, אכן אנחנו נגד הממשלה הזאת ונשתדל להחליפה. אבל היום, אני אומר זאת ואני מקווה שתבין, אני מוכרח לומר שאנו מביאים בחשבון גורם נוסף, ואנחנו לא מתעלמים מכך: אתמול החליטה הממשלה לעשות צעד חשוב, כאשר מר רבין וכל שרי העבודה, בניגוד לשרי מרצ, החליטו לעשות צעד תחיקתי חשוב, שהוא לא קל להם, שעניינו שמירת אופיה היהודי של המדינה – קבלת החלטה לשמירת הסטטוס-קוו, שהפעם התבטא בעניין של הפסקת ייבוא בשר הטרפה למדינה.

אנחנו נמצאים בלבטים. אנחנו נמצאים בדילמה. לא קל לנו. אנחנו רוצים להפיל את הממשלה הזאת, אבל אנחנו גם רוצים לעודד אותה שהיא תלך בכיוון הזה של שמירת אופיה היהודי של המדינה. לצערנו, לא ראינו זאת אצל חברינו בימין לפני שבועיים.

דווקא מפלגת העבודה, כמובן בגלל חשבונות פוליטיים, בגלל חשבונות קואליציוניים, עשתה זאת. אנחנו חייבים, כיהודים שומרי מצוות, כיהודים דתיים, לדעת להעריך את הדברים האלה.

אני אומר לך, עד לרגע ההצבעה עוד נשקול שמא אולי ראוי שניתן ביטוי להערכה שלנו על הפעולה של הממשלה הזאת בעניין הזה שהוא חיובי כשלעצמו. אנחנו בדילמה. אנחנו קרועים. אם יוחלט על-ידנו או על-ידי מי מאתנו להימנע הפעם מהצבעה, אל תיתנו לזה פירושים, אף אחד שלא יפרש זאת. אף אחד שלא יאמר שקנו כאן את מישהו. לא קונים אותנו ולא משלמים לנו. יש לנו מגמה מפורשת לחוץ על הממשלה בשיטת המקל והגזר, שהממשלה הזאת לא תילחם, חס וחלילה, נגד קודשי ישראל אלא תעשה כל מה שהיא יכולה לשמור על אופיה היהודי של המדינה.

אני חוזר ואומר, כולנו קרועים. כולנו חוששים ואנו חרדים שאכן הממשלה הזאת איננה עושה מספיק למען הדבר החשוב ביותר, כדי לשמור על אחינו בני ישראל אשר חפצים לקיים את מצוות יישוב הארץ ביהודה, בשומרון, בשכם, בכל מקום אחר. היעלה על הדעת שיהודים לא יוכלו לגור שם ולהתגורר ולחיות שם בביטחון מלא? דווקא שם לא? למה? משום ששם זה חלקי ארץ-ישראל המובטחת? אני לא מדבר עכשיו על צדדים מדיניים.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני לא יכול לומר לך ברגע זה כיצד יהדות התורה תצביע. אנחנו קרועים, עד לרגע האחרון. ירחם השם, בסייעתא דשמיא, שלא תצא תקלה מתחת ידינו.

דן תיכון (הליכוד):

הוא אומר שאתם נמנעים ואתה אומר שאתם לא יודעים?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אנחנו לא יודעים. אני אומר שמא נימנע. אתה יודע שהמפלגה שלנו היא מפלגה פלורליסטית. יש כאן דעות שונות.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי שאלה פרוצדורלית. זו פעם ראשונה לאחר 13 שנים שריחות מן המטבח נכנסים למליאה. מה קורה כאן?

היו"ר ד' שילנסקי:

השאלה אילו ריחות, אם של אוכל אשכנזי או ספרדי.

דן תיכון (הליכוד):

כל מיני. מעניין, בפעם הראשונה יש כאן מערכת אוורור – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה לציין, שלחבר הכנסת דן תיכון, נוסף על כל תכונותיו, יש חוש ריח מפותח. אבל אנחנו נעביר את הנושא לדיון בוועדת הכנסת, שעניין המטבח שייך לה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

או לוועדת המזנון.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב. אחרי שסיימנו את הדיון בריחות המטבח נחזור לריחות הפוליטיים.

אני מזמין את חבר הכנסת האשם מחאמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

תודה. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני חושב שצריך ראשית כול להוקיע, ואם לא – לפחות להביע אי-אמון, אם כבר רוצים להביע אי-אמון מלא, באלה העומדים מאחורי מתנחלים בשטחים, האוגרים נשק, ובמיוחד בקרב נאמני תנועת "כך" הפאשיסטית, המחזיקים ברובים, אקדחים, רימונים ואמצעי חבלה שונים. מחבלים אלה עושים זאת תחת עינם הפקוחה של הממשלה וצה"ל, כאשר אנחנו רואים שמתנחלים משתוללים, אברהם טולדנו, המכונה רב, מתנועת רבו כהנא, היווה דוגמה למה שמחבלים אלה עלולים לעשות – מחתרת יהודית חדשה.

השאלה היא מדוע לא לסגור, להחרים או להוציא אל מחוץ לחוק את התנועה הזאת וכמותה, כי יש להן בכנסת דוגמאות, חבר הכנסת זאבי, למשל, שמדבר כאקדוחן, על יריות, ושוכחים שיש פה איום למרד, להסתה ולהמרדה.

חיים דיין (צומת):

אתה מדבר, האשם מחאמיד? הרי גם אתה היית בוועדת הכנסת בנושא עזה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלת שאלה. שאלתך נשמעה והיא מוסיפה לחבר הכנסת מחאמיד עוד דקה לנאום.

האשם מחאמיד (חד"ש):

חבר הכנסת חיים דיין, כל הזמן קראתי לדו-קיום בשלום, ואמרתי את זה כמה פעמים – לא בין עבד לרוכבו; ביקשתי שמדינת ישראל, ואנחנו כאן, נכבד את רצונו של העם הפלשתיני להיות חופשי. זה מה שביקשתי, ולא ביקשתי מאיש שיירה על מישהו.

חיים דיין (צומת):

אני מוכן להביא לך את הקלטת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

תביא את הקלטת שלך. יש לכם קלטות.

המתנחלים האלה, אדוני היושב-ראש, מסוגלים לכל דבר, במגמה לטרפד את תהליך השלום, במגמה להביא את הציבור הישראלי והפלשתיני לידי מצב של ייאוש. ולא רק ייאוש, אלא גם כפירה בכל דרך שאין בה דם ואש.

גם ממשלת ישראל איננה מסייעת לתהליך השלום. להיפך, מדיניותה בשטחים מטרפדת את התקוות של הפלשתינים. יש בה משום הרג של כל שאיפה לפתרון בקרבם. חוסר המעש כלפי המתנחלים, המשתוללים כחיות טרף ללא גדרות, חופשיים להרוג, לרצוח, לירות, לשבור ולשבר, להתעלל ולהמיט פחד וטרור.

הממשלה הזאת העלתה את המורל של כולנו, גם ישראלים וגם פלשתינים, וכך כולם שמחו ורקדו לאחר לחיצת הידיים ולאחר החתימה על הסכם העקרונות, כאילו זו היתה חתימה על הסכם שלום. וגם אם השלב הראשון הוא עזה-יריחו, או עזה ויריחו תחילה, והנה התהליך תקוע, וגם יאסר ערפאת וגם ממשלת ישראל הודו בכך, כי במקום נסיגה טוטלית מאזורי עזה ויריחו מנסים להוליד שולל את כולנו על-ידי נסיגה קוסמטית ולא נסיגה של ממש.

הממשלה העבירה לפלשתינים את התחושה שעומדים לשחרר אסירים פלשתינים, אך עדיין מתעקשת לא לקדם את הנושא, לא רק כמחווה, אלא גם ככורח המציאות החדשה. אוטונומיה בעזה ויריחו, ובניהן יישארו בבתי-כלא? איך זה ייתכן? איזה שלטון פלשתיני זה יהיה?

גם ההרג והדיכוי בשטחים נמשכים, דבר שהביא להסלמה ולהחזרת האינתיפאדה לימי השיא שלה. אין יום שאין בו פצועים או הרוגים.

והמסתערים, אדוני היושב-ראש, שמלכתחילה פעולותיהם לא היו מוסריות, האין מקום לפרק את היחידות האלה? צעיר נהרג, אחמד אבו-ריש מח'אן-יונס. זה היה מבוקש שהסגיר את עצמו לפני שבועיים, שוחרר לביתו ונהרג.

מדברים כך: לא יקרה כלום אם יידחה תהליך הנסיגה. אך אם זה אכן יקרה, אני בטוח שהדבר יפגע באמינותם של הסכם העקרונות ושל הצדדים החתומים עליו, והדבר אף יוכיח שהסכם העקרונות לא קידם אלא הרע את התנאים.

לכן ניכרת שחיקה, וכולנו מרגישים שחיקה ניכרת וגדלה בתמיכה בהסדר השלום, ואם המצב יימשך כך, בקרב שני הצדדים השחיקה תגדל ותלך.

תוצאות הבחירות בביר-זית מבטאות, לדעת רוב המומחים, זעם על מדיניות ישראל, על מדיניות הזרוע והכוח. הפלשתינים לא קיבלו לידיהם כל פרי של ממש, שישפר את מצבם.

מדברים גם על משטרה פלשתינית. גם משטרה פלשתינית חמושה יקשה עליה לשמור על החוק, כאשר בשטחים יישארו מתנחלים. אינני יודע אם בלי עקירתם יהיה הדבר אפשרי. אחת המכשלות הקשות ביותר להצלחתה של המשטרה הפלשתינית היא המתנחלים, שכבר מאיימים לרצוח כל שוטר פלשתיני אשר ינסה לעמוד בדרכם לבצע כהרגלם את כל העולה על רוחם נגד אזרחים פלשתינים. ועכשיו נוסף גם חבר כנסת טרנספריסטי התומך ברצח בכוונה תחילה. רצח לא רק של פלשתינים אלא רצח גם של הסכם השלום שנרקם. זהו רצח כפול: רצח פיסי ורצח של עתיד העמים באזור ושל האפשרות לחיות בשלום.

מול מסכת הקשיים ואובדן ההתלהבות של תומכי ההסכם בשני הצדדים, קיימת מערכת רבת-כוח של גורמים אשר לא ייתנו לתהליך לגווע – וזאת בשל מחויבותם של ישראלים ופלשתינים רבים לתהליך השלום, ובשל העדר כל אלטרנטיבה אחרת.

היום, אדוני היושב-ראש, 29 בנובמבר, הוא היום שאותו צריכים לזכור, שבו האו"ם קבע שתי מדינות: מדינה פלשתינית לצדה של מדינת ישראל. ישראל קמה, מדינה פלשתינית צריכה לקום. היום אני גם מזכיר ש-9 בדצמבר מתקרב, סיום השנה השישית לאינתיפאדה ותחילת השנה השביעית.

לכן, אני חייב להזכיר לממשלה הזו – שאין לה זמן רב. כל דחייה או ניסיון למעללים של משחקי כבוד, וכל דחייה בנסיגה ובהסדר כולל, אשר יביא לנסיגה טוטלית ולהכרה בפלשתינים כבעלי זכות להקים מדינה חופשית משלהם, עלולים לחבל בקיומה של הממשלה הזו, שעלולה בעוד זמן מועט להצטייר כממשלה שנכשלה. אך משום שאין לנו אלטרנטיבה אחרת, וכדי לתת סיכוי, אנו נתנגד לאי-אמון. תודה, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, ולאחר מכן תהיה רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – הצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ד–1976, שהחזירה ועדת הכספים; והצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 9), התשנ"ד–1993, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

עוד הונח לוח תיקונים להצעת חוק ראש הרשות המקומית (הצהרת הון), התשנ"ד–1993.

הצעות סיעות הליכוד, צומת-מפד"ל ומולדת להביע אי-אמון לממשלה

בשל מסירת נשק חם למשטרת אש"ף

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני דיברו רבים ולא ראיתי שמישהו פה הזדעזע, אז למה לי סתם לבזבז עוד מלים, לפחות אלמד אתכם שיעור בפרשת השבוע. יהיו דברי תורה, וכל המאזינים ילמדו דבר תורה, ודבר תורה יכול להביא את הגאולה יותר מהכול. זה דבר נפלא, היהודי צועד עם פרשת השבוע. בכל פרשת שבוע יש תשובה על כל בעיות השעה.

למשל, ניקח את הפרשה שקראנו השבת, שבת פרשת "וישלח": "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום. ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדוני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי" – רש"י מוסיף: "ותרי"ג מצוות שמרתי", "גרתי" ו"תרי"ג", אותן אותיות – "ואחר עד עתה". אומר בעל-הטורים במקום דבר נפלא. "ואחר עד עתה", כלומר אני צריך להתאחר עד שיעבור עתה. ראשי תיבות של עת"ה: ע' – 70 שנות גלות של חורבן הבית, של בבל; ת' – 400 שנה שהיינו במצרים; ה' – 5,000. "ויבוא אלף השישי שהם ימות המשיח, ואחר כך יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו". זאת אומרת, הגאולה, המשיח יבוא, בסוף האלף השישי. אנחנו עכשיו בשנת התשנ"ד,

ה' – 5,000, ת' – 400, ש' – 300, נ"ד – 54. הווי אומר, 5,754. כמה זמן נשאר לנו עד סוף האלף השישי?

תופיק זיאד (חד"ש):

246.

יוסף בא-גד (מולדת):

246. יפה, שיתוף פעולה. 246 עד סוף האלף השישי, ואיך אומרים, הנה משיח עומד אחר כותלנו, המשיח מתקרב. אז למה אתם מקלקלים? למה אתם עושים הסכמים הרסניים שמקלקלים למשיח? הוא מחכה, הוא מגיע, סוף האלף השישי. "ואחר עד עתה".

אומר הרמב"ן דבר נפלא על הפרשה הזו, פרשת "וישלח". מעניין, הרמב"ן אף פעם לא מתחיל בהקדמה כזו: "נכתבה הפרשה הזו, פרשת וישלח, להודיע כי הציל הקדוש-ברוך-הוא את עבדו, גאלו מיד חזק ממנו. וישלח מלאך ויצילהו". בפרשה הזאת יש רמז לדורות וגם לממשלת הקואליציה. כי כל אשר אירע ליעקב אבינו עם עשיו אחיו, יארע לנו עם בני עשיו. ההיסטוריה חוזרת על עצמה. וראוי לנו לאחוז בדרכו של צדיק, יעקב, שנזמין עצמנו לשלושה דברים: דורון, תפילה ומלחמה. הרמב"ן נאלץ להוסיף את המלים "על-פי חוקי המדינה". במקום שהוא היה, בספרד, על-פי חוקי המדינה. גם אנחנו, על-פי חוקי המדינה, אם המדינה לא תאלץ אותנו ואם היא לא תעבור על החוקים.

וכבר ראו רבותינו הרמז הזה מן הפרשה הזאת. רבותינו ראו בפרשת "וישלח" רמז לכל הדורות. מה הם ראו ומה נוגע בצורה נפלאה להסכם עם הפלשתינים? יעקב פחד אולי ישמע עשיו שהוא הולך לארץ-ישראל, והקדים לשלוח אליו מלאכים לארצו. וכבר תפסוהו החכמים על זה. החכמים הקפידו על יעקב, מה אתה עושה. אמרו בבראשית רבה: "מחזיק באזני כלב עבר מתעבר על ריב לא לו", פסוק במשלי כ"ו.

רענן כהן (העבודה):

הסכם העקרונות עם הפלשתינים כבר היה כתוב אז?

יוסף בא-גד (מולדת):

ודאי. רענן, חבר הכנסת, הרי אתה מכוחותינו. אני מתפלא שאתה לא יודע. אתה יהודי מסורתי, אוהב תורה ומצוות ובני תורה. ההסכם היה אז, תיכף תראה, אני קורא את ההסכם. אמר לו הקדוש-ברוך-הוא, עשיו לדרכו היה מהלך – ערפאת עמד להתמוטט וליפול – והיית משלח אצלו ואומר לו, כה אמר עבדך יעקב – מה שלחת להציל את ערפאת? מי ביקש ממך? הוא הרי התמוטט. עוד רגע היה מתמוטט והיה לנו שלום בלעדיו. בשביל מה? "ועל דעת", אומר הרמב"ן, "גם זה ירמוז, כי אנחנו

התחלנו נפילתנו ביד אדום". אנחנו גורמים לכל הצרות. כי מלכי בית-שני באו בברית עם הרומאים. הם עשו את כל הצרות האלה, הם התחילו לבוא בהצעות הסכמים ופשרה.

ואחר כך אומר הרמב"ן בפסוק ט"ו, מבראשית רבה: "רבי ינאי כד הוה סליק למלכותא", כשרבי ינאי היה הולך בשליחות לרומא, "הוה מסתכל בהדא פרשתא", היה לומד את פרשת "וישלח". למה דווקא את זה? מפני שהיתה קבלתה בידם שזו פרשת גלות. יהודי שהולך להתחנף אצל גוי – זו גלות. אומרים שאנחנו במדינת ישראל המתחדשת נוהגים כמנהג הגלות. כשהיה ינאי בא ברומא בחצר מלכי אדום על עסקי הציבור, היה מסתכל בפרשת "וישלח" – בפרשה שלנו – ללכת אחרי עצת הזקן החכם, כי ממנו יראו הדורות וכן יעשו – רמב"ן, מלה במלה; רמב"ן נפלא, מסר לדורות, מסר לעם ישראל.

והנה הוציאו – וכבר אמר את זה חברי, חבר הכנסת חנן פורת – הוציאו הרב שאול ישראלי, ראש ישיבת "מרכז הרב", הרב אברהם כהנא שפירא, הרב הראשי לפנים וראש ישיבת "מרכז הרב", הרב משה צבי נריה, ראש ישיבות "בני עקיבא" שליט"א, כולם, הוציאו כרוז ליצחק רבין, ואני חוזר על זה: "אנו מתריעים ומזהירים כי כל השותף במסירת נשק לידי מחבלים יהיה אחראי, חלילה, לשפיכת דמים של ישראל ויעבור על איסור 'לא תעמוד על דם רעך'".

תראו מה קורה במדינה, אני לא יודע אם זה פרלמנטרי להגיד: מטומטמת כזאת.

חנן פורת (מפד"ל):

לא מדינה, ממשלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

ודאי, ודאי, סליחה. מדינת ישראל קודש, ראשית צמיחת גאולתנו. אני מתכוון ממשלה שקשה להבין. אגיד לכם למה אני אומר את הביטוי החריף הזה. וכבוד שר המשפטים, תאמר לי אם אני טועה.

היו"ר ד' שילנסקי:

כבוד שר המשפטים איננו פה. שר התיירות ישנו.

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה, כבוד שר התיירות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אותו צבע שיער.

יוסף בא-גד (מולדת):

כן, השר ברעם. למה אני אומר את זה? דבר מדהים קרה: לערבים מוסרים נשק. אתם יודעים שהחרימו עכשיו ל-17 איש ביהודה ובשומרון את נשקם? אולי אין להם מספיק בשביל הערבים אז לוקחים מהיהודים ונותנים לערבים. אני לא יודע בדיוק.

אתם יודעים מה זה מזכיר לי, וסליחה על ההשוואה? היה מעשה, שכילד אני זוכר, ועד היום אני ממדעזע מהסיפור, היה בית קרן-קיימת, בבית-דגן ליד תל-אביב. הבריטים באו, תפסו את אנשי "ההגנה" – אז, אלה שהתנחלו, התיישבו, היו נקראים "הגנה", היום זה התחלף, היום הם נקראים "פורעים יהודים". החרימו את נשקם של אנשי "ההגנה" וזרקו אותם בלי נשק לערבים; השם ייקום דמם, כולם נהרגו.

מחרימים לנו את הנשק. תגידו, אתם מבינים מה זה? זורקים אותנו לנסוע בכבישים, להיות נתונים לחסדיהם של ה"פתח", של ה"חמאס". עד כדי כך מגיע הטמטום?

כל הארץ הזו מלאה שמות, קריית-שמונה, מעלה-החמישה, משמר-השבעה. מה זה חמישה, שישה ושבעה? אלה יהודים שנרצחו על הגנת הארץ. די למדנו מההיסטוריה הקצרה שלנו.

לכן אני חוזר וקורא לממשלת ישראל, בואו נלמד את פרשת "וישלח", בואו נדע לא להתחנף לגויים. אם אנחנו נלך בעוז ובגאון, בסייעתא דשמיא, נאמין בקדוש-ברוך-הוא, נשנה את המצב המוסרי במדינתנו, אני מבטיח לכם, ממש, אני בטוח בזה, שכל ההסכמים יבוטלו ואנחנו נשיג את השלום שכולנו רוצים, במהרה בימינו, אמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אמן סלה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, אחריו – לחבר הכנסת אסעד אסעד. אני רואה שהוא איננו. אם חבריו לא יזעיקו אותו והוא לא יהיה, יהיה אחרון אחרון – חבר הכנסת שלמה בוחבט.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תהליך השלום נתקל היום בשלוש בעיות מרכזיות. הבעיה הראשונה היא הדרישה הפלשתינית לשחרור כל האסירים והעצורים הפלשתינים, כדי ליצור מצב שונה בשטחים. כ-12,000 עצורים ואסירים נמצאים בבתי-הכלא בישראל ובשטחים. שחרור האלפים הללו יחזק את המתינות בתוך השטחים, יחזק את המחנה שתומך בהסכם העקרונות ויחזק את אש"ף.

חנן פורת (מפד"ל):

גם את אנשי ה"חמאס" אתה מציע לשחרר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מציע לשחרר את כולם, כי הרוב המסיבי של האסירים והעצורים הם אנשי אש"ף, אנשים שתומכים בתהליך השלום.

חנן פורת (מפד"ל):

שאלתי אם אתה מציע לשחרר גם אנשי "חמאס".

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כאשר אנחנו מדברים על עידן של שלום, צריך לפתוח דף חדש, דף של סלחנות בשני הצדדים ולאפשר לתהליך להתקדם.

חנן פורת (מפד"ל):

תרשה לי בכל זאת לשאול, אם יש אדם בבית-סוהר שמודיע שלאחר שישחררו אותו הוא מתכוון להמשיך בטרור, אתה מציע לשחרר אותו?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני חושב שהמוסדות הפלשתיניים והשלטון הפלשתיני שיקומו בשטחים יטפלו בבעיה הזאת בצורה הרבה יותר טובה מאשר השלטון הישראלי כיום, והמשטרה הפלשתינית שתקום תדע לטפל באנשים כאלה – –

חנן פורת (מפד"ל):

אתה אומר, הבה נשחרר גם את מי שאומר שכאשר יצא מהכלא – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לא שמעת אותי אומר זאת. אתה מנחש. אתה מניח.

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חנן פורת, שאלת שאלה. חלק מהתשובה קיבלת, בוודאי תקבל גם את החלק השני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתייחס עוד מעט גם לעניין המשטרה הפלשתינית.

הבעיה השנייה שעומדת היום בפני שתי המשלחות היא בעיית הגבולות של יריחו. המשלחת הישראלית מציעה את העיר יריחו והמחנות, והפלשתינים תובעים את מחוז יריחו, ובצדק. אי-אפשר לדבר על עיר קטנה של 20-25 קילומטרים רבועים; צריך לאפשר מרווח גדול יותר לאנשים ולשלטון הפלשתיני שיקום ביריחו ובעזה תחילה.

הסוגיה השלישית היא המעברים. ישראל תובעת שהמעברים יישארו תחת שלטון ישראלי, ולדעתי אין שום צידוק בתביעה הזאת, כי מי שצריכים לשלוט על המעברים ברפיח ובגשרים על הירדן הם הפלשתינים. אי-אפשר לבוא ולתבוע משלטונות ריבוניים בעזה וביריחו, שהמעברים אליהן יהיו תחת שלטון ישראלי זה או אחר.

דן תיכון (הליכוד):

אמרת ריבוניים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כן. שלטון ריבוני בתחום הסכם העקרונות. זאת עדיין לא מדינה. אני מאמין שזאת תהיה מדינה.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה ריבון?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ריבון הוא מי שיש לו שליטה על השטח. ביריחו ובעזה השלטונות הפלשתיניים הם שיהיו ריבוניים על השטח אשר יפנו הכוחות הישראליים.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה לא רוצה שתהיה ביקורת על העברת חומרי חבלה וכדומה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מכאן אנחנו מגיעים לעניין שאתה מזכיר, נשק ותחמושת. הרי המשטרה הפלשתינית שתקום צריכה לשלוט. האוכלוסייה אינה קלה, אוכלוסייה שעברה 26 שנות שלטון ישראלי, חמש שנים של אינתיפאדה, ולפני התקופה הזאת – שלטון ערבי של מצרים או ירדן. כדי להשליט סדר צריכה לקום משטרה חזקה, עם נשק. איך אפשר להשליט סדר במקלות, באבנים? טבעי מאוד שיהיה נשק בידי המשטרה הפלשתינית שתקום.

אני לא מבין את כל האנשים שצועקים חמס מעל הבמה הזאת ובמקומות אחרים, מתנחלים או קיצונים מהימין, שאומרים: המשטרה הפלשתינית לא צריכה להיות מחומשת בנשק; אוי ואבוי, אתם מוסרים את הנשק למשטרה הפלשתינית. איך תשלוט המשטרה? אני חושב שזה דווקא אינטרס פלשתיני וישראלי הדדי, שיהיה בידי האנשים הללו נשק, כדי לשמור על הביטחון הפנימי שלהם וגם כדי למנוע כל פעילות אלימה נגד מדינת ישראל וגם נגד המתנחלים, כדי לשמור על הסדר כפי שההסכם מחייב. על מה אתם מלינים ומזעיקים עולם ואומרים: ממשלת ישראל תמסור נשק למשטרה הפלשתינית? זה טבעי בהחלט, צריך לתמוך באקט כזה, צריך למסור נשק למשטרה הפלשתינית.

זאת משטרה שתהיה מורכבת מאנשים אחראים, אנשים מנוסים, שתומכים בתהליך השלום, לא אנשי "חמאס" ולא אנשי "הג'יהאד האסלאמי". אלה אנשי "פתח" מנוסים, שכבר השתתפו בקרבות ויודעים מה זה נשק ומה זאת פעילות. אלה האנשים שישמרו על ביצוע ההסכם כפי שהממשל הפלשתיני העצמאי – – –

חיים דיין (צומת):

השתתפו באינטיפאדה נגד יהודים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חלקם השתתפו גם באינטיפאדה וחלקם השתתפו במלחמות נגד ישראל. זה נכון. אבל הם באים כרגע, לפי הסכם עם מדינת ישראל, הסכם עם ממשלת ישראל, כדי לבצע את ההסכם שנחתם, וצריך לראות אותם בפרופורציה הנכונה – הם באים לשלוט בשטחים המתפנים מכוחות צה"ל כדי לבצע את ההסכם. מי שחושב אחרת בעצם קורא לפניקה, קורא לאנרכיה, שתזיק הן לפלשתינים והן לישראל.

אני רוצה לשאול את אלה שמעלים את נושא הביטחון והאחריות לחיי המתנחלים, גם המתנחלים בתוך השטחים, בתקופת המעבר, לפחות. איך אתם רוצים למנוע כל פעילות נגדם, אם לא יהיה שלטון פלשתיני חזק בתוך השטחים שיתפנו מכוחות צה"ל ומזרועות הביטחון האחרות, אם לא יהיה בידיו כוח ונשק כדי לשמור על הביטחון של הפלשתינים עצמם וגם למנוע כל מעשה אלים נגד הישראלים?

חיים דיין (צומת):

אפשר לשאול שאלה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ברשות היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא; רק ברשותך ובהסכמתך. אתה מסכים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בסוף.

עובדיה עלי (הליכוד):

יש הסכם שלום. למה רוצחים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת עובדיה עלי, אני נגד כל מעשה של רצח. אמרתי את הדברים ואני אומר אותם שוב. אמרתי אותם גם בעזה, אני אומר אותם גם בירושלים המזרחית וגם בשכם ובכל מקום. אני נגד רצח של יהודים ונגד רצח של פלשתינים. ביומיים האחרונים נהרגו שלושה פלשתינים. אחד מהם, אחמד אבו-ריש, נהרג שלשום בעקבות ירי מכוון של כוחות מסתערבים, יחידות של "שמשון", אף שלפני שבועיים הוא מסר את הנשק שלו והגיע לסיכום עם זרועות הביטחון, שיותר הוא לא מתעסק בעניינים של פעילות אלימה מכל סוג שהוא. הוא היה מבוקש והוא מסר את נשקו. הוא הגיע להסכם עם זרועות הביטחון הישראליות, בהסכמה. באו אליו, וכשהוא ישב, הוא לא פעל, הרגו אותו בדם קר. שני אזרחים נוספים, שני אזרחים פלשתינים נוספים, עוברי דרך, במקרה, נהרגו גם הם, והם לא שייכים לא ל"פתח" ולא ל"חמאס" ולא לשום גוף אחר. אחד מהם, צעיר בן 17, שלא נשא נשק. הם הרגו את שניהם.

שלושה פלשתינים נהרגו ביומיים האחרונים. ראינו שכתוצאה מכך יש היום סערה בתוך השטחים. ברמאללה היו הפגנות, בעזה המצב הולך ומחמיר. ראינו את תוצאות הבחירות בביר-זית, לא לטובת אלה שתומכים בהסכם השלום. זו תוצאה של מצב שהיום ממשלת ישראל והצבא לא מקילים על המתונים הפלשתינים אלא מקשים עליהם.

עובדיה עלי (הליכוד):

עכשיו אנחנו מבינים מי אשם כאשר יהודים נרצחים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כשיהודים נרצחים אני מאשים את הרוצחים הפלשתינים. אבל כאשר פלשתינים נרצחים אני מאשים את הרוצחים הישראלים. אני לא מבדיל בין דם לדם. אני לא מבדיל בין דם לדם.

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חנן פורת, אני מבקש ממך לשבת. חברי הכנסת, לפתע פתאום התמלאתם שאלות כרימון לחבר הכנסת דראושה.

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אני לא מאפשר לך. חבר הכנסת פורת, אני לא מאפשר לך לשאול שאלה. חבר הכנסת פורת, הפטיש שלי יותר חזק מהשאלה שלך, כך ששאלותיך אינן נשמעות.

חבר הכנסת דראושה, אני מוסיף לך שתי דקות בגלל השאלות הרבות שהיו. אני לא מאפשר שאלה נוספת. היו המון שאלות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני אומר בצורה הכנה ביותר, צריך להפסיק את ההרג מכל סוג שהוא, לאפשר להסכם העקרונות להתממש, לאפשר לתהליך השלום להתקדם. אלה שבאים היום ורוצים להקשות על המתונים הפלשתינים, להקשות על אש"ף, להקשות על "ניצי הפתח" אשר מוסרים את נשקם ומכריזים שהם לא רוצים לפעול עוד באלימות כיוון שיש הסכם שלום והסכם עקרונות – למה מבצעים נגדם רדיפות, ירי וגם הרג? הרי זה מסעיר את הרוחות. הרי זה מביא לתוצאה הפוכה.

מעל במה זו אני קורא לממשלת ישראל, לראש הממשלה ולשר הביטחון, קודם כול, וגם לרמטכ"ל, להורות לזרועות הביטחון להפסיק את הרדיפות הללו, להפסיק את הירי הזה. אנשים שהכריזו שהם לא נלחמים עוד כיוון שהם רוצים לכבד את ההסכם שהמנהיג שלהם, יאסר ערפאת, חתם עליו, והם מתייחסים במלוא הרצינות להסכם הזה – אני לא מבין מה פתאום היום רודפים אחריהם, אף שבהסכם היה כתוב שלא ירדפו אחרי אנשים שמוסרים את נשקם ומפסיקים להילחם בתקופה זאת.

אדוני היושב-ראש, יש קשיים. בשלוש הסוגיות שהזכרתי יש קשיים, שאני מאמין שאפשר לפתור אותם. אם יש רצון טוב משני הצדדים, אפשר להתקדם. אני מאמין שיש רצון טוב אצל ממשלת ישראל ואצל הנהגת אש"ף. יש כוונות טובות, יש רצון טוב, אבל ממשלת ישראל עדיין לא עשתה מעשים בשטח, בתוך השטחים, שיקלו על הפלשתינים ויחזקו את המתינות.

מה שדרוש ממשלת ישראל היום הוא לתת לפלשתינים המתונים להרגיש שמבחינה מעשית העניינים התקדמו, ולא רק שיש הסכם חתום ויש נייר חתום, אלא שישתפר מצבם הכלכלי, ישתפר המצב הביטחוני ויש אווירה אחרת. לצערי הרב, הם עדיין לא חשים שיש שינוי.

לכן, יותר ויותר פלשתינים מתחילים להתאכזב מהסכם העקרונות. באו התוצאות בביר-זית כדי להוכיח לכל מי שלא רוצה לשמוע, שהיום יש מצב קשה בשטחים, והאכזבה הזאת תוליד תוצאות הפוכות שיקשו על המתונים, יקשו על הנהגת אש"ף.

אני חושב שהיום צריך דווקא לחזק את המתונים הפלשתינים, לחזק את אש"ף ולחזק את המשטרה הפלשתינית, שאני מקווה שאכן מ-14 בדצמבר תיכנס ליריחו ולעזה, תשליט סדר, תשלוט ביד רמה כדי למנוע כל מעשה אלים, ומכך כולנו נרוויח, יהודים וערבים, ישראלים ופלשתינים. מי שחושב אחרת, טועה. בכך הוא מדרבן לאלימות, מדרבן להתנגשויות, מדרבן לשפיכות דמים.

משפט אחרון, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לימין הישראלי, שמנסה להראות את עצמו כמי שתומך במאבק של המתנחלים, מאבק לא צודק. הימין הישראלי צריך לראות את הדברים בפרופורציה הנכונה, לתמוך בהסכם העקרונות ולתת סיכוי לתהליך השלום להתקדם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה; אחריו, אחרון – חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהצבעה בכנסת על מסמך הצהרת העקרונות שנחתם בין ישראל לאש"ף נמנעתי. בכך ביטאתי דילמה אמיתית של חלק גדול מהציבור שאותו אני מייצג בבית הזה. היום, כך נדמה לי, הדילמה הזאת והפער ההולך וגדל בין התקווה הגדולה לשלום לבין האכזבה הגדולה הם כבר נחלת חוגים נרחבים של הציבור כולו בישראל, יהודים ולא-יהודים.

אני רוצה לקבוע גם שיש אכזבה של חלק גדול מאוד, כפי ששמעתי מחבר הכנסת דראושה, בקרב תושבי השטחים ושל חוגים נרחבים בתוך אש"ף.

חברי הכנסת, ראש הממשלה, הפער הזה נובע מהרבה סיבות אובייקטיביות, אך הוא נובע במידה רבה, ואולי מרעת, מהתחושה של הציבור שהממשלה בראשותך, אדוני ראש הממשלה, מנהלת את המשא-ומתן בצורה שלומיאלית, שהיא כה אופיינית לממשלה בכל מהלכיה. תחושה שאתם פשוט אינכם יודעים כיצד לנהל משא-ומתן רציני בנושא כה כבד ורציני, אשר מצד אחד יביא לשלום עם הפלשתינים ועם מדינות ערב, ומצד שני אסור שייעשה על חשבון הנכסים הביטחוניים והאסטרטגיים החשובים ביותר של מדינת ישראל.

זו תחושה שהולכת ומשתלטת על הציבור בישראל, ואם אינכם רואים זאת, הרי אינכם רוצים לראות זאת כי טחו עיניכם מלראות ואוזניכם מלשמוע.

אני מאמין, חברי הכנסת, שאני מייצג ציבור גדול ורחב כאשר אני שואל אתכם מעל במה זאת, לאן אתם רוצים להביא את מדינת ישראל? אדוני היושב-ראש, קראתי, ואני מוכרח לומר, בתחושה

מוזרה, ריאיון שהעניק היועץ המשפטי של משרד החוץ, זה אשר היה אמון על ניסוח הצהרת העקרונות, באחד העיתונים. בריאיון הוא מלגלג על השותפים הפלשתינים ומגלה שביעות רצון ויוהרה של עליונות הצד הישראלי על שותפיהם.

כולנו זוכרים את העליונות והיוהרה והקונצפציה שהיתה ערב מלחמת יום הכיפורים ומה הביאה על מדינת ישראל.

אילו הייתי פרטנר מהצד השני, הייתי קורא, אדוני היושב-ראש, את הריאיון, ראשית בתחושה של עלבון, בשל ריח הפטרונות הנודף מהדברים; ושנית, בתחושה שהישראלים לא שכחו דבר ולא למדו דבר, ובוודאי לא למדו כיצד מנהלים משא-ומתן רציני. בהמשך דברי עוד אגיע לנושא הזה.

לאחר קריאת הריאיון ולאחר שהיו יותר גילויים על אופי המשא-ומתן, אשר התנהל על שפת אגם מוקף יערות באוסלו, אני מעז להעריך שאילו נמנו עם צוות המשא-ומתן גם נציגים ישראלים הנושאים על גבם ניסיון צבאי, כאלה אשר יודעים מה משמעות פריסה מחודשת של כוחות צבא, של היערכות לנסיגה לקווים חדשים, כאלה הנושאים על גופם צלקות של מלחמה, ושההיכרות שלהם עם הביטחון הלאומי של מדינת ישראל היא לא רק בתיאוריה ובדרך המלה, אלא חלק מהחווייה והניסיון האישי שלהם, לא הייתם מגיעים, אדוני ראש הממשלה וחברי הכנסת, למשברים הנובעים מקשיים הקשורים ללוח זמנים של פריסה מחדש. אנשים כאלה יודעים מהי המשמעות האופרטיבית של פיתוח מאמץ צבאי הן בהיערכות לשלום והן בהיערכות למלחמה.

אם אתם מתקשים לזכור חוויות מההיסטוריה הרחוקה, אולי תנסו היסטוריה מאוד קרובה, למשל הירידה מהרי השוף, אשר תוכננה ובוצעה על-ידי אנשים שיש להם ידע וניסיון. אולם, אדוני היושב-ראש, במקרה של אוסלו, איש מהנושאים ונותנים לא ממש שירת בצבא בדרגות פיקוד על יחידות שדה מבצעיות, כפי שאיש מהם איננו מזרחן, דובר ערבית, המבין את הז'רגון המקובל בשוק המזרח-תיכוני.

חברי הכנסת, הבאתם שני אקדמאים, ואני לא רוצה לזלזל בהם ואיני מזלזל בכשרונם. אך יש ספק לגבי ניסיונם הצבאי והמדיני. אני מבין שלשר החוץ, אשר איננו כאן, יש הרבה מאוד זכויות, שאיש אינו יכול לקחת ממנו. יש חזון נפלא של מזרח תיכון חדש, אשר תשומות כלכליות תהפוכנה אותו, את החזון, למציאות חדשה; שוק מזרח-תיכוני אשר ישנה, כפי שהוא אומר, ב-180 מעלות, את אופיו מהעבר וייהפך לגן-עדן עלי אדמות הן לישראל, הן לפלשתינים והן למדינות ערב הקרובות והרחוקות. אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר מלה לשר החוץ. אותי אולי שכנעת בכך, אך האם הצלחת לשכנע את מדינות ערב? אולי רצוי שתנמיך מלרחף בחלל ותעשה מאמץ לגעת בקרקע המציאות? על איזה שוק משותף אנחנו מדברים, או אתה מדבר, כאשר יש פערים כלכליים כה רציניים בין ישראל לבין כל שכנותיה? על איזה שוק משותף שר החוץ מדבר כאשר כל מדינות ערב, לרבות מצרים, אשר עמה יש לנו הסכם שלום, מתנגדות, ללא יוצא מן הכלל, להסרת החרם הערבי מעל מדינת ישראל?

דן תיכון (הליכוד):

אולי צריך לצלצל?

היו"ר ש' וייס:

לא, יש לנו קצת זמן. יש עוד נואם אחרי חבר הכנסת אסעד אסעד. נדמה לי שחבר הכנסת הבא בתור הוא חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

היו"ר ד' שילנסקי:

נכון. חבר הכנסת בוחבוט. אני הזכרתי זאת. לא שמעת?

אסעד אסעד (הליכוד):

הן התנגדו אתמול, אדוני היושב-ראש, הן מתנגדות היום והן תתנגדנה גם מחר, כי אין להן שום אינטרס לעשות זאת, ואין לנו, לישראל, היום, שום מנוף לאלץ אותן לעשות זאת. אין לנו מנוף, מכיוון שבמשא-ומתן השלומיאלי המתנהל היום שמטנו את המנוף הזה. אילו התנתה ישראל את השתתפותה בערוץ הרב-צדדי, או לחלופין – אילו התנתה את השיחות עם אש"ף בנושאים כלכליים ומסחריים, בהסרת החרם, ייתכן, רק ייתכן, שהמצב היה נראה אחרת. ייתכן שהחרם היה מוסר מעליו.

ראו איזה אבסורד, הקונגרס האמריקני ממשיך להילחם בחרם ואף מתנה מתן הטבות כלכליות בהסרתו, ואילו אנו יושבים בחיבוק ידיים, כי אנחנו לא רוצים לשבש את התהליך המדיני. אלה ההצהרות שאנחנו שומעים יום יום. אש"ף היה צריך להיות הראשון, אחרי ישראל, במאבק לביטול החרם. אך הם, אנשי אש"ף, יותר חכמים מאשר ממשלת ישראל. הם מבינים שאסור להם לעצור בהשמטת מנוף שיש להם על ישראל, כל עוד לא השיגו את מטרותיהם בהסדר קבע, כלומר הקמת מדינה פלשתינית עצמאית, שבירתה, כפי שמכריזים יום יום, היא ירושלים. רבותי, חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, את זאת ממשלת ישראל צריכה לומר לא רק למדינות ערב ולאש"ף, כי אם גם לאזרחיה, ולא להוליך אותם שולל.

עניין אחר שיש לו משמעות חשובה, בעיני הציבור כולו ובעיני, הוא עניין הטרור. למרות העובדה שקודם לטקס החתימה על הצהרת העקרונות על מדשאת הבית הלבן בווישינגטון שיגר יאסר ערפאת, ב-9 בספטמבר, מכתב לראש הממשלה, ובו הוא מוקיע את הטרור ומתחייב לפעול בקרב אנשי אש"ף וגופיו להבטחת מילוי התחייבות זו – הטרור הפלשתיני לא נעלם, ואני רוצה להביע ספקותי אם הוא ייעלם בעתיד הנראה לעין. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הטרור לא נעלם, כי ברחוב הפלשתיני יש חוסר אמון בהצלחת המהלך. ראו את ההצבעה לאגודת הסטודנטים בביר-זית. הוא לא נעלם כי כל המשא-ומתן, אשר התנהל ומתנהל עם אנשי תוניס, מתעלם מאנשי השטחים.

להזכירכם, ביום שבו נחתם ההסכם אמר מי שעמד בראש המשלחת הפלשתינית לשיחות בווישינגטון, ד"ר עבד אל-שאפי, כי האינתיפאדה היא בת ההמונים; הפלשתינים ורק הם יכולים לחדול ממנה. את מה שהוא הבין, את מה שהוא אמר, לא הבנתם, אדוני ראש הממשלה, ולא תפסתם. גם היום אתם לא מבינים זאת, אך הציבור הישראלי, אשר אולי חסר לו מידע, אך יש לו תחושות בטן טובות ומדויקות, תופס זאת. אם אתם רואים בעצמכם הנהגה אמיצה, חובתכם לפנות אל הציבור בארץ,

לדבר אתו ברורות ולומר לו מה הן הסכנות של המשך הטרור אשר ילווה את התהליך המדיני עוד הרבה זמן.

אם השיחות תיכשלנה, עליכם לומר לציבור שהטרור הפלשתיני משרת את הנושאים ונותנים מהצד הפלשתיני; מצד אחד השיחות נמשכות ומן הצד השני טרור מתמשך. אך אינכם עושים זאת, כי אתם, אחת מהשתיים: או מפחדים מהציבור, או שאתם עצמכם ספקנים ביחס ליכולתכם לאלץ את אש"ף לחדול במישרין או בעקיפין מהטרור המתמשך.

לכאורה אפשר לשאול שאלה היפותטית: האם לא היה צריך לתת הזדמנות לשלום? – ואני מודה ומתוודה שאני מתלבט בשאלה זו יום ולילה.

לפני שהצבעתי כפי שהצבעתי בכנסת, אדוני היושב-ראש, כלומר נמנעתי – יש אולי דבר אחד שבו אני מתחבט, והוא בהערכה הנמוכה שיש לי אליכם, הממשלה, על האופן שאתם מנהלים את המשא-ומתן.

חברי הכנסת, ההכרה באש"ף היתה אולי מהלך אסטרטגי מרחיק לכת, שאין ממנו חזרה, לדעתי. היום, אם תיכשלנה השיחות והמהלך המדיני ייכנס לדרך ללא מוצא – ואגב, אני חושב שהוא יכול להגיע לזה – מה תעשו? אתם אומרים כל הזמן: אנחנו נעשה הערכה מחדש. לדעתי, אין חזרה ממנו, ואתם לא יכולים לפנות לאמריקנים ולומר להם, כשהם עדיין מחזיקים מעמד בעמדות מסוימות: אנחנו נכשלו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אסעד, אני רואה שיש לך עוד נאום ארוך וזמנך תם. תנסה במשך דקה לרכז את הדברים באופן תמציתי.

אסעד אסעד (הליכוד):

בסדר. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר שהציבור בישראל יודע שהתהליך הזה מביא אותנו למבוי סתום. אני מציע שיהיה לממשלת ישראל אומץ, שהיא תלך לציבור כגוף אחד ותאמר: אנחנו נכשלו. אני יודע שהממשלה הזאת קיבלה את אמונה והיא נשענת על קול אחד. קול אחד בדמוקרטיה – תופס. אבל זו הזדמנות אולי ללכת לעם ולבקש את אמונו מחדש. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אסעד אסעד. אחרון המשתתפים בדיון על הצעות האי-אמון – חבר הכנסת שלמה בוחבוט. בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו עומדים בפני רגע היסטורי, רגע ההכרעה, רגע המסמל את השינוי במזרח התיכון. ממשלות ישראל הקודמות, בראשות הליכוד, הצליחו להשלות את העם, כאילו יש פתרון לבעיית הסכסוך הישראלי-פלשתיני. הנחתן היתה, כי יש ליישב יהודים באזורים צפופי אוכלוסייה ערבית, לדחות את תהליך ההידברות ולתת לזמן לעשות את שלו, כאשר בעתיד יהיה רוב יהודי.

ובכן, לא רק שהנחה זו הוכחה ככושלת, שכן הממשלה לא הצליחה להביא לרוב יהודי בשטחי יהודה, שומרון וחבל-נעזה, אלא שהטרור לא מוגר. והציבור הישראלי אינו טיפש. ולאחר שחיו הפכו לסיוט ורבים נפלו קורבנות לטרור הקיצוני, מתברר שתושבי מדינת ישראל קצה נפשם והחליטו להשליך את נסיכי הליכוד לספסלי האופוזיציה.

צריך לזכור את האלימות. אני לא הייתי רוצה לבוא היום ולהתחשבן על הדמים שנשפכו בתקופת הליכוד ובתקופה הזאת. אבל מחובתנו להצמיד את התהליך. מחובתנו להביא את השלום למזרח התיכון החדש. צריך לזכור, שאנחנו ניצבים בפני תקופה חדשה, תקופה שיכולה להביא לשינוי דרסטי בנושא הכלכלי.

חברי הכנסת, ממשלת רבין יכולה להביא קץ לשפיכות הדמים. אולם לא בריצת אמוק, כפי שאתם, אנשי הליכוד, אומרים, אלא בראייה מפוכחת וריאליסטית של המציאות, בראייה ביטחונית, צבאית ואסטרטגית. נכון שבהסכם זה יש סיכונים, אבל היה זה מנחם בגין המנוח שאמר: עדיפים קשיי השלום מייסורי המלחמה. והיה זה ראש הממשלה יצחק רבין, שהודיע בצורה חד-משמעית, שעד שכל ההסכמים לא ילובנו ואנחנו לא נדאג לביטחון האנשים ביהודה ובשומרון ולא נדאג לביטחון האזרח הישראלי, אנחנו לא נחתום על ההסכם. ואמר את זה בצורה חד-משמעית, שאינה משתמעת לשתי פנים – התאריך 13 בדצמבר אינו תאריך מקודש.

חברי הכנסת, מדובר בהסכם היסטורי. ברור שיש הרבה סימני שאלה, ברור שבהסכם הזה, כפי שאמרתי, יוכלו להיות בעיות לכאן ולכאן, אבל ההסכם הזה יכול להחליש את הקיצונים ויכול ליצור מציאות חדשה במזרח התיכון. צריך לזכור את האיום של עירק ואירן, ומחובתנו להוריד את ההקצנה הזאת, על מנת שנוכל לעמוד מול האתגרים החדשים במזרח התיכון.

בהסכם זה יש סיכוי לכלכלה של מדינת ישראל, על מנת שנוכל להקים פרויקטים משותפים של ישראלים ופלשתינים, והם התקווה הגדולה ביותר של המשק הישראלי.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, נא להתיישב במקומותיכם בשקט, כדי שהנאום האחרון יוכל לשאת את דבריו באווירה נאותה.

בבקשה, חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כל אחד מאתנו נוסע לאירופה. האם ההרגשה שלנו, כשאנחנו עוברים את הגבולות בלי להרגיש, איננה הרגשה טובה? האם כלכלה פתוחה, כלכלה שיכולה ליצור מקומות עבודה חדשים – האם בזה אין תקווה?

כפי שאמרתי, לנושא זה יש השלכות רציניות על החברה הישראלית. צריך לזכור שממשלת הליכוד הביאה למציאות כלכלית קשה, לאבטלה, למצב של עוני; וכל הזמן, במקום לנצל את ימי הדיונים בכנסת לשאלה איך אפשר לפתור את בעיית האבטלה, איך אפשר לפתור את בעיות העוני, מנצלים את תקנון הכנסת ניצול לרעה – בכל יום שני הצבעת אי-אמון, במקום שנשב ונדון על בעיות ערי הפיתוח.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, חברות הכנסת אסתר סלמוביץ ותמר גוז'נסקי, נא לשבת ולאפשר לנואם לשאת את דבריו באווירה נאותה.

בבקשה, חבר הכנסת בוחבוט.

שלמה בוחבוט (העבודה):

מדוע אתם, אנשי הליכוד, לא יוזמים דיונים כאלה, שבהם נעסוק בבעיות הבערות של המדינה, ולא רק בנושא של יהודה ושומרון? אולי זו אחת הסיבות לכך שהושלכתם לספסלי האופוזיציה, כי עסקתם כל הזמן רק ביהודה ובשומרון. יש בעיות אבטלה, יש בעיות חברתיות קשות, לא קלות. במקום שאנחנו נשב ונדון בהן, תסתכלו מה קורה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, נא לשבת. נא להמשיך.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרעש וההמולה במליאה רק מוכיחים, שכל הצעות האי-אמון הן סתם אחיזת עיניים, זו סתם טרדה, סתם הפרעה. כפי שאמרתי, במקום לדון בנושאים שמטרידים, בנושאים שאפשר לפתור באמצעותם את בעיות החברה, פשוט נותנים ליושב-ראש הליכוד במה

חדשה, שהוא שוב יוכל להופיע ב"מבט לחדשות". ואני הייתי מציע לו להופיע ב- CNN, או ב-BBC, שם יותר מתרגשים מההצגות האלה.

במצב שאנחנו נמצאים בו, כפי שאמרתי, צריך לקיים דיונים יותר מעמיקים ולתת לכנסת לפעול, לתת לכנסת לדון בנושאי חקיקה, לחוקק חוקים, לפתור בעיות, ולא שבכל יום שני שוב תעלה הצעת אי-אמון. הציבור כבר מגחך. הציבור מאס בדברים האלה. ואותי שואלים שאלות. אני מסתובב בערי הפיתוח.

חיים קופמן (הליכוד):

בטורקמניסטן.

שלמה בוחבוט (העבודה):

גם בבית-שמש, גם בדימונה, גם שם הייתי, תתפלא. גם בטורקמניסטן שאלו אותי את הדברים האלה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע לליכוד, תעשו בדיק בית, תבדקו להיכן הבאתם את המדינה הזאת. אני מציע לכם: בואו תתחילו לקיים דיונים רציניים ביותר. אני יודע, כראש רשות, שקשה מאוד, קשה לשבת בספסלי האופוזיציה. אבל אין שום סיבה, שראש ממשלה, פתאום התעורר, נוסע לחוץ-לארץ, תוקף את ממשלת ישראל, תוקף את הממשלה – – –

שמואל אביטל (העבודה):

ראש ממשלה לשעבר.

שלמה בוחבוט (העבודה):

תודה רבה, חבר הכנסת שמואל אביטל, שתיקנת אותי.

ראש הממשלה לשעבר, פתאום התעורר, יצא מהמחתרת. האם זה מכובד, שראש ממשלה לשעבר תוקף את הממשלה, כאשר בעבר אמר, שכאשר יש ויכוח ציבורי, כן בבית צריך להתווכח ולא ללכת לחוץ-לארץ?

אריאל שרון (הליכוד):

אתה רוצה ציטוטים של דברים של החברים שלכם, שנאמרו בחוץ-לארץ בזמן ששמיר היה ראש הממשלה? אלה הדברים הכי חמורים. והדברים רשומים.

שלמה בוחבוט (העבודה):

תסלח לי, חבר הכנסת אריק שרון, אתם בעצמכם אמרתם: בואו נתווכח בבית ולא מחוץ לבית.

אני מציע ליושב-ראש הליכוד: תפסיק עם ההצהרות שלך. ברור לי שאתה רוצה לשנות ולשפר את המעמד שלך בליכוד, אבל אתה מדבר כמו תקליט שחוק.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת שלמה בוחבוט.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. האם אנחנו מצביעים על כל שלוש ההצעות יחד? חבר הכנסת אליעזר זנדברג. אני מבין שההצעות הן יחד, יש הסכמה.

הצעות סיעות הליכוד, צומת-מפד"ל ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל מסירת נשק חם למשטרת אש"ף. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 1

בעד הצעות סיעות הליכוד, צומת-מפד"ל ומולדת להביע אי-אמון לממשלה – 33

נגד – 48

נמנעים – 3

הצעות סיעות הליכוד, צומת-מפד"ל ומולדת להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, 33 תומכים, 48 מתנגדים, שלושה נמנעים. אני מודיע בזאת שהבית הביע אמון בממשלה. תודה רבה.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: שאלות ותשובות. אני מבקש מחברי הבית לסייע לנו, כדי שנוכל להמשיך בדיון.

אני מזמין את השר לאיכות הסביבה להשיב על ארבע שאלות רגילות. בבקשה, אדוני. רק רגע, אדוני השר, נרגיע את הציבור. חברי כנסת, שרים. אני מבקש מהסדרנים לסגור את הדלתות. השר לאיכות הסביבה, בבקשה. אני רוצה להזכיר לשרים וגם לשואלים: אנחנו חזרנו אל הקיצור הנמרץ גם בשאלות רגילות, גם לאלה שמציגים את השאלה הנוספת.

שרפה במפעל הקומפוסט הסמוך לכפר-מסריק

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את השר לאיכות הסביבה ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

בכתבה בעיתון "כל הצפון" ביום 5 בנובמבר 1993 פורסם, שהשרפה שבערה במשך כמה ימים במפעל הקומפוסט הסמוך לכפר-מסריק לא עוררה התייחסות מצד איש מהאחראים לאיכות הסביבה, חרף הפניות אליהם.

למעשה, רק עם רדת הגשמים כבתה האש במזבלה הבוערת, אשר הדיפה סירחון, עשן וגזים וגרמה סבל רב לחברי כפר-מסריק.

רצ"ב תצלום הכתבה מעיתון "כל הצפון".

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים הנ"ל נכונים?

2. מדוע לא היתה התייחסות מצד המשרד לאיכות הסביבה לתלונות חברי כפר-מסריק?

3. מה יעשה משרדך למניעת הישנות תופעה זו?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

2-1. הנתונים אינם נכונים. עם פרוץ הדלקה ביום שישי, 5 בנובמבר 1993, הגיע למקום מנהל מחוז חיפה כדי לבדוק אם אין פליטת חומרים מסוכנים לסביבה. מנהל מחוז הצפון הגיע למחרת, ביום שבת, ושהה במקום במשך כל היום, לאחר שדאג שלמקום יובאו כלים כבדים לכיסוי שטח הדלקה בעפר.

במקרה הזה לא ידוע על תלונות שהגיעו למשרד לאיכות הסביבה מצד תושבי כפר-מסריק.

3. המשרד לאיכות הסביבה מנסה כבר זמן רב להביא לשיפורים בתפעול מפעל הקומפוסט. כתוצאה מהדלקה בתחילת החודש יחקור המשרד את האחראים, יוכן תיק לבית-המשפט ותוגש תביעה משפטית.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת, קצרה ביותר, לחברת הכנסת סלמוביץ, בבקשה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר לאיכות הסביבה, לדברי יושבת-ראש איגוד ערים איכות סביבה גליל מערבי, ד"ר צפורה מימון, צריכות הרשויות המקומיות באזור להתארגן למיין ביתי ולתת ערבויות כספיות כדי שהמפעל – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

סליחה, אני ממש לא שומע.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אני אחזור על השאלה. לדברי יושבת-ראש איגוד ערים איכות סביבה גליל מערבי, ד"ר צפורה מימון, צריכות הרשויות המקומיות באזור להתארגן למיין ביתי ולתת ערבויות כספיות כדי שהמפעל יוכל לענות על ייעודו בתוך חצי שנה. מה מונע, אם כך, הוצאת דברים אלה אל הפועל? תודה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני לא שמעתי את השאלה. מה אומרת הד"ר צפורה מימון?

אסתר סלמוביץ (צומת):

הרשויות המקומיות צריכות לתת ערבויות כדי שיקום המפעל שיועד באזור הגליל המערבי, למיין ביתי.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

מה ביתי?

אסתר סלמוביץ (צומת):

צריך לקום מפעל למיין ביתי באזור הזה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

למיין ביתי?

אסתר סלמוביץ (צומת):

כן.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

את מתכוונת למיחזור ביתי.

אסתר סלמוביץ (צומת):

זה מה שהיה כתוב בעיתון.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אבל צריך גם להבין מה כתוב בעיתון. אין דבר כזה – מפעל למיון ביתי. יש מפעל מיחזור שעובד על-פי עיקרון של מיון אשפה בבית. בגלל זה לא הבנתי. חשבתי שאני לא שומע. עכשיו אני שומע ואני מבין.

אסתר סלמוביץ (צומת):

כן, נכון. מה מונע את הוצאת הדברים האלה אל הפועל?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה עניין של הרשויות המקומיות הנוגעות בדבר, אם הן מעוניינות להקים מפעל של מיחזור – זכותן המלאה לעשות זאת. אנחנו רק נשמח אם הן יעשו זאת.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אני מבינה שיש פה עניין של ערבויות.

היו"ר ש' וייס:

גברתי, יש רק שאלה נוספת אחת.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא ידוע לי שהמדינה מתכוונת לתת ערבויות למפעלי מיחזור.

הזרמת מי שופכין באזור התעשייה תפן

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את השר לאיכות הסביבה ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

פורסם שמי השופכין של אזור התעשייה תפן מוזרמים בצורה חופשית זה שבועות מספר לוואדי הנמצא מדרום לאזור התעשייה, דבר המהווה מפגע אקולוגי חמור.

לדברי מר שרוני, היועץ האקולוגי של המועצה התעשייתית בתפן, נעשה הדבר באישור הגורמים המתאימים.

רצ"ב תצלום הכתבה שפורסמה בעיתון "כל הצפון" ביום 8 באוקטובר 1993.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים הנ"ל נכונים?

2. מה יעשה משרדך כדי למנוע את המשך התופעה הנ"ל?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

1. הביוב של אזור התעשייה תפן אכן מוזרם לוואדי הסמוך, אך הדבר נעשה ללא אישור המשרד לאיכות הסביבה או נציב המים, שעל-פי חוק המים בכוחו לתת היתר להזרמה בנחל.

2. המשרד לאיכות הסביבה מברך על עבודות השיפור במערך הביוב של אזור התעשייה בתפן, המבוצעות על-פי דרישת המשרד.

סוכם עם ראש המועצה המקומית התעשייתית תפן, כי במהלך החודש עד להשלמת העבודות – כלומר, העבודות יושלמו בתוך חודש; בסוף דצמבר העבודה תהיה גמורה – לא יוזרם הביוב לוואדיות, אלא למאגר זמני. השפכים המכילים מתכות יועברו במכלית למתקן מסודר, שם הם יטופלו.

חופי רחצה מזוהמים

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את השר לאיכות הסביבה ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

זיהום הים בסמוך לחופי בת-ים נמשך כבר למעלה מחודש ימים, אך במשך כל השבועות האלה לא הוצבו בחופים, לרבות בחופים המוכרזים, שלטי אזהרה מפני רחצה בים, ולא היו במקום מפקחים שימנעו את הרחצה.

ברצוני לשאול:

1. על מי מוטלת החובה להזהיר את המתרחצים, וכיצד צריכה אזהרה זו להתבצע?

2. מדוע אין מזהירים את הבאים לחופים בבת-ים מפני רחצה בים?

3. מה עושה משרדך כדי לשים קץ לזיהום הים הממושך וכדי להגן על המתרחצים והשוחרים בו?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

1. על הרשות המקומית מוטלת החובה להזהיר את האזרחים כשנשקפת סכנה בריאותית למתרחצים בים. האזהרה נמסרת באמצעי התקשורת על-פי הוראת משרד הבריאות.

2. הרשות המקומית הציבה שלטי אזהרה בחוף "ריביירה" בבת-ים, ומשרד הבריאות הזהיר ברדיו מפני רחצה בים, אולם תושבי בת-ים – אני מניח שלא כל תושבי בת-ים – בחרו להמשיך ולהתרחץ בים המזוהם.

3. המשרד לאיכות הסביבה פתח בסוף חודש אוקטובר תיק חקירה נגד עיריית בת-ים, בעקבות תקלות חוזרות ונשנות במערכת הביוב הפרימיטיבית של העיר. המשך הטיפול בתיק ייקבע על-פי המדיניות שינקוט ראש העיר החדש. כידוע, נבחר ראש עירייה חדש, ואנחנו לא נגלגל את התביעה לפתחו, ונשפוט אותו על-פי מעשיו בזמן הקרוב.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחברת הכנסת גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני לא רוצה להטיל דופי במי שהביאו לך את המידע, אבל אני רוצה לומר מניסיון אישי או מידע אישי, שבחוף "ריביירה" בבת-ים לא היו שלטים. אנשים נכנסו ורחצו בתוכם לב ולא ידעו שהמים מזוהמים. לכן, יש בעיה רצינית, לדעתי, בתחום האזהרה של האוכלוסייה. האזהרה הטובה ביותר היא, עם כל הכבוד לרדיו וכו', שיהיה שלט במקום עצמו, היכן שאנשים נוהגים להתרחץ, ושלטים לא היו.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הרי אני לא ראיתי אותם במו עיני, ואני חייב כמובן להתבסס על אינפורמציה שמספקים לי. בדרך כלל יש לי ניסיון טוב באינפורמציה כזאת, ולא זכור לי שהטעו אותי. אבל משום שאת אומרת, ונאמנה עלי עדותך, אני אבדוק את זה שוב.

מטרדי רעש ולכלוך לתושבי רגבה

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את השר לאיכות הסביבה ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

הובא לידיעתי, כי זה שנים רבות סובלים חברי רגבה מרעשים מחרשי אוזניים, לרבות במשך שעות המנוחה ביום ובלילה, שמקורם בכפר הערבי השכן מזרעה, והנגרמים מקריאות המואזין הרמות ומקולות מחרשי אוזניים הבוקעים מרמקולים בזמן אירועים שונים המתקיימים בכפר. וזאת, נוסף על פיזור נוצות, צמר כבשים ושתן מבורות הביוב המפוזרים על-ידי תושבי מזרעה ליד גדר בתי חברי רגבה.

לטענת הפונה, כל פניותיהם של תושבי רגבה, הן למשטרה והן לבית-המשפט בעכו, לא הועילו.

להוכחת האמור לעיל, רצ"ב תצלום פנייתה של הגברת ח"ג (שמה המלא מופיע במקור) מרגבה, מיום 27 באוקטובר 1993.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים הנ"ל נכונים?

2. מה יעשה משרדך למניעת המשך התופעה ולהבטחת חיים סבירים לחברי רגבה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

1. הנתונים נכונים. הכפר מזרעה מהווה מקור לרעש בלתי סביר לסביבה. מדובר בעיקר ברעש של מואזין בשעות, אני מודה, בלתי סבירות. תלונות בעניין זה הגיעו ליחידות המקומית לאיכות הסביבה.

2. כעת, משהגיעה התלונה לידיעתי, אדאג שהנושא יטופל מיידית ויבוא על תיקונו. כבר התחלתי לטפל בזה. הסיירת לאיכות הסביבה תפעל להסרת מפגעי הלכלוך, והמשטרה תפעל בנושא הרעש יחד עם אנשי המקצוע במשרד לאיכות הסביבה.

היום טיפילתי בזה אישית, ובהזדמנות זו אני רוצה להודות לחברת הכנסת סלמוביץ, שהנה כתוצאה משאלתא הובא נושא מסוים לידיעתנו. אנחנו לא יכולים לדעת מה קורה בכל מקום. אבל מכיוון שהעניין הוא עניין והמפגע הוא מפגע, אני מודה לך על שהפנית את תשומת לבנו לעניין, ואני מקווה שבקרוב המפגע הזה יסולק.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת סלמוביץ בוודאי רוצה להודות לך על הפעולה. נכון?

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני השר, קודם כול אני רוצה להודות לך על כך שהשבת על השאילתא בתוך זמן קצר כל כך.

דבר נוסף, הסבתי את תשומת לבך גם לפיזור נוצות, צמר כבשים ושתן מבורות ביוב, פרט לרעש. אני מבקשת שתתייחס גם למפגעים האלה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

במפורש התייחסתי גם לעניין הכללך וגם לעניין הרעש, לשני הדברים כאחד.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

אני מזמין את שרת העבודה והרווחה להשיב על שאילתות רגילות.

ניצול תוספת תקציב לטיפול במפגרים

חבר הכנסת י' לוי שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

בתקציב לשנת 1993 הוקצבה תוספת תקציב לצורך הטיפול במפגר, בסך 6.8 מיליוני ש"ח. התקציב הנוסף הוקצב לצורך תוספת חניכים בפנימיות ובמסגרות יומיות, אבחונים והעלאת תעריף בהתאם לבקשות אק"ם – אגודה לקימום ילדים מפגרים.

ברצוני לשאול:

1. האם נוצל התקציב הנ"ל?

2. לאילו מטרות נוצל התקציב?

3. אם לא נוצל התקציב עד תום, מדוע, ומתי ינוצל?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

3-1. 5.8 מיליוני שקלים, מתוספת התקציב בסך 6.8 מיליוני שקלים, נוצלו להוספת מכסות בפנימיות ובמסגרות יומיות למפגרים, וכן להעלאת התעריף המשולם להן. לפנימיות נוספו מכסות עבור 125 ילדים, ולמסגרות היומיות נוספו 500 מכסות.

מיליון שקלים נוספים יועדו לאבחון מפגרים. חוק חובת המכרזים חייב את המשרד לפרסם מכרזים לחברות שיבצעו את האבחונים. מכרזים אלה הושלמו בספטמבר, ושלוש החברות שנבחרו החלו באבחונים רק בסוף חודש ספטמבר. משום כך לא ינוצל התקציב במלואו, ועד סוף שנת התקציב יבוצעו אבחונים בעלות של 350,000 שקלים בלבד.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, ראשית אני רוצה להביע את צערי על כך שנדרשו חמישה חודשים בדיוק כדי להשיב על השאילתא הזאת, מ-29 ביוני עד 29 בנובמבר.

היו"ר ש' וייס:

ברשותך, אני רוצה להתייחס להערה. ההערה במקומה. אינני יודע כרגע במי האשם. אנחנו ביקשנו עכשיו ממזכירות הכנסת להקפיד הקפדה יתירה בעניין זה, וגם לתת תזכורת לשרים. אני מקווה שבעתיד הדברים יסתדרו.

יצחק לוי (מפד"ל):

תודה רבה. הערתי על כך, כי את התשובה הייתי צריך לצורך הגשת הסתייגויות לתקציב, וזה לא היה בידי בזמן. אבל זה לא חשוב.

אני רוצה לשאול את השרה לגבי התעריפים, לגבי הכספים פר-ילד או פר-חוסה הניתנים למוסדות, בעיקר למוסדות בבעלות פרטית או להוסטלים המחזיקים מפגרים המופנים על-ידי משרד העבודה והרווחה. האם השרה נתנה את הדעת על כך שהם נמוכים מדי? והאם השרה מוכנה לבדוק את העלאתם בשנת התקציב הבאה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, אני חייבת תשובה גם בעניין המועד. כי גם אני, כשראיתי את זה הבוקר, הבעתי תמיהה. רוב השאלות שאשיב עליהן היום נשאלו ערב הפגרה. לאחר פגרת הכנסת נקבעו לי שני תאריכים, שבהם נתבקשתי או ניתן לי להשיב על שאלות, על-פי החלטת מזכירות הכנסת. הקבוצה הראשונה היתה, נדמה לי, לפני שבועיים, ואתה ישבת כאן ושמעת, והיו קרוב ל-30 שאלות. נאמר לי שאינני יכולה להשיב בבת אחת על שאלות רבות כל כך, ולכן זה חולק לפעמיים. והיום נאמר לי על-ידי מזכירות הכנסת, שאני יכולה להשיב על החלק השני של השאלות. נמסר לי שזה הנוהל. כשזאת האחריות של משרדי או שלי לכך שהיה עיכוב, אני מוכנה לקבל זאת. במקרה הזה כך הוכתבו לי הדברים על-ידי מזכירות הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

גברתי השרה, זה נכון, אנחנו לוקחים על עצמנו את האחריות. אנחנו נייעל מאוד את כל נושא השאלות, כי זה נושא שחשוב שיהיה בו טיפול גם בזמנים הנכונים. וזה בעיקר בעקבות יוזמה של חבר הכנסת מאיר שטרית, שהעלה את הנושא לדיון בוועדת הכנסת.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אשר לעלות, אני לא אתחייב, חבר הכנסת יצחק לוי. אני יכולה רק להזמין אותך מחר, אם אתה חבר ועדת הכספים, לבוא לוועדת הכספים כשיהיה הדיון על משרד העבודה והרווחה. אני חייבת לומר לך, שהתוספת שקיבלנו בשנה החולפת, נדמה לי של 21.3 או 21.4 מיליון שקלים, שהיא פרי יוזמתם של חברי הלובי החברתי, יושב-ראש ועדת הכספים וחברים בוועדת הכספים, הביאה לתוצאות שקשה לתאר אותן. קשה לתאר אילו הקלות הן הביאו לציבור שסובל, שקשה לו, ציבור קשה-יום, ציבור שנמצא בטיפול משרד העבודה והרווחה. וזה אחד הנושאים שקיבלנו בעקבות אותו טיפול שלכם.

אם נקבל תוספת – כי השנה קיבלנו בנטו לרווחה 30 מיליון שקלים בלבד – אני אשקול גם את הנושא שאתה העלית.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשרה. השרה תשיב עכשיו על שאילתא מס' 1543, של חבר הכנסת פני בדש.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לפני כן יש שאילתא של חבר הכנסת – – –

היו"ר ש' וייס:

אנחנו איננו קוראים בשמות חברי כנסת שאינם, מסיבות שונות. גם על כך הודענו. שאילתא מס' 1442 תעבור ישר לפרוטוקול.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, אני מבינה שהשאילתא של חבר הכנסת יעקב שפי תעבור לפרוטוקול.

היו"ר ש' וייס:

זה בדיוק מה שלא רצינו, לא רצינו להזכיר את השמות של חברי כנסת שבמקרה אינם נוכחים. יש לנו החלטה כזאת.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

האם זו בושה?

היו"ר ש' וייס:

לא, אבל קורה שהם לא כאן. אנחנו החלטנו – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני פשוט ביקשתי להבין. לא ידעתי שיש נוהג חדש.

היו"ר ש' וייס:

כן, זה הסידור, על-פי החלטת ועדת הכנסת. נראה לי שזה סידור נכון.

עבודת ילדים בניגוד לחוק

חבר הכנסת י' שפי שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

באחרונה התפרסמו בעיתונים שונים ידיעות בנושא עבודת ילדים שמתחת לגיל 15.

ברצוני לשאול:

1. להערכת משרד העבודה והרווחה, כמה ילדים עובדים בניגוד לחוק?
2. כיצד מטפל משרדך בבעיה זו?
3. איזה כוח אדם מוקצה לטיפול בבעיה?
4. האם קיים שיתוף פעולה בכל הקשור לדיווח על ילדים הנעדרים מבתי-הספר ובכל הנוגע למניעת התופעה?
5. כמה תלונות הוגשו למשטרה, מטעם משרד העבודה והרווחה, נגד מעסיקי הילדים בניגוד לחוק?
6. האם תינקט פעולה או יוזמה חדשה כדי להגביל ולמנוע את התופעה?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין למשרד הערכה מספרית מבוססת על מספר הילדים העובדים בניגוד לחוק. להערכת המשרד, התופעה של העסקת ילדים נפוצה יותר בקרב המגזר הלא-יהודי ובקרב עולים חדשים.

2-3. היחידה לאכיפת חוקי עבודה שהוקמה במשרד אחראית גם לאכיפת חוק עבודת הנוער. ביחידה מועסקים כיום 30 מפקחים, כאשר התקן עומד על 45 מפקחים. המשרד מגייס בימים אלה את המפקחים החסרים.

היחידה בודקת במקומות העבודה שבהם היא מבקרת אם בני הנוער מועסקים בהתאם לחוק. בחופשת הקיץ ערכה היחידה מבצעים מספר בשווקים כדי לאתר בני נוער העובדים בניגוד לחוק.

בעקבות פסק-דין שפורסם לאחרונה עוסק המשרד בימים אלה בניסוחן מחדש של התקנות לחוק עבודת הנוער. כמו-כן נערך המשרד להטלת קנסות מינהליים בגין העסקת נוער שלא כחוק.

4. האחריות לביקור סדיר של בני נוער בבתי-ספר מוטלת על הרשות המקומית. ברמה המקומית קציני ביקור סדיר משתפים פעולה עם עובדי הלשכות לשירותים חברתיים.

5. מאז הקמת היחידה לאכיפת חוקי העבודה באפריל 1993 אותרו 176 בני נוער המועסקים שלא כחוק. תיקי הפיקוח הועברו ללשכה המשפטית של המשרד להכנת כתבי האישום.

6. הקמת היחידה לאכיפת חוקי עבודה והטלת הקנסות המינהליים הן יוזמות חדשות, שתכליתן צמצום התופעה של העסקת בני נוער בניגוד לחוק.

עבודת ילדים בניגוד לחוק

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שרת העבודה והרווחה ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

ב-4 ביולי 1993 פורסם בעיתון "חדשות", כי בישראל, בתחומי "הקו הירוק", יש כ-10,000 ילדים מתחת לגיל 15 שעובדים ומועסקים באתרי בנייה, בשווקים ובבתי-חרושת בתנאי שכר מחפירים.

נוסף על עבודתם הזולה נמצאים הילדים במצב בריאותי ירוד, הם אינם זוכים לטיפול רפואי ויסבלו בעתיד מנזקים בריאותיים בלתי-הפיכים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד העבודה והרווחה אוכף את החוק האוסר העסקת ילדים מתחת לגיל 15? אם לא – מדוע?

2. מי אחראי לבדיקת האישורים הרפואיים של הילדים?

3. מי אחראי לביטוח רפואי של ילדים אלה מפני תאונות עבודה?

4. האם קיים גוף הבודק שהמעביד משלם דמי ביטוח לאומי עבור הילדים האלה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1. חוק עבודת הנוער, התשי"ג-1953, קובע, כי לא יועבד ילד שעדיין לא מלאו לו 15 שנים. החוק נאכף על-ידי המחלקה לאכיפה שבמשרד העבודה והרווחה.

המשרד פנה למשרד המשפטים בבקשה להחיל את חוק העבירות המינהליות על העסקת ילדים בניגוד לחוק. הטלת קנס מינהלי בגין העסקת נוער בניגוד לחוק תאפשר אכיפה יעילה יותר של החוק ותקנותיו.

2. היות שהעסקת ילדים מתחת לגיל 15 אסורה על-פי חוק, ממילא לא נערכות בדיקות רפואיות כדין.

3. ילדים עובדים מתחת לגיל 18 מבוטחים בענף ביטוח נפגעי עבודה ככל מבוטח אחר. במסגרת ביטוח מפני פגיעה בעבודה זכאי מבוטח, לרבות עובד קטין, בכל גיל, לטיפול רפואי הכולל אשפוז, תרופות, מכשירים רפואיים וכיוצא באלה.

4. המוסד לביטוח לאומי בודק אצל מעבידים אם הם משלמים דמי ביטוח כנדרש על-פי חוק. יתירה מכך, במקרה של פגיעה בעבודה יקבל הקטין העובד מלוא זכויותיו על-פי חוק הביטוח הלאומי, אף אם המעביד לא ישלם דמי ביטוח. במקרה כזה יהיה המעביד חייב לשלם את דמי הביטוח וכן להחזיר למוסד לביטוח לאומי את ההוצאות עבור כל הגמלאות שהמוסד שילם לעובד בגין התאונה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לגברתי השרה.

כן, חבר הכנסת בדש.

פיני בדש (צומת):

גברתי השרה, מאז פורסמה בעיתון המנוח "חדשות" הכתבה הזאת, אני לפחות עוקב קצת אחרי מה שקורה בבאר-שבע מבחינת העסקת ילדים, וניתן לראות בשוק בבאר-שבע עשרות, אם לא יותר,

ילדים מתחת לגיל 15, שמועסקים ועובדים ולא נמצאים במסגרת לימודים. מה מתכוון משרדך לעשות בעניין הזה?

היו"ר ש' וייס:

תודה. גברתי השרה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בתקופת החופש הגדול הגיעו אלינו ידיעות על העסקה רבה מאוד של ילדים בשוק בבאר-שבע. היחידה שלנו לאכיפת חוקי עבודה יצאה אל השוק ב-02:00 – זו השעה של תחילת פריקת המטענים – ועצרה, כמדומני, או 110 או 115 ילדים שעבדו שלא כחוק. אגב, 110 מהם היו ילדים ערבים ובדואים, ארבעה ילדים היו ילדים יהודים. זה לא משנה מבחינת החוק, אנחנו חייבים לשמור על החוק.

השבתי לך בתשובה על השאלה הראשונה ואוסיף: אני חושבת שכאשר החוק הזה חוקק, בשונה מחוקים אחרים, כמו חוק שכר מינימום, המחוקקים היו מאוד תמימים והיו בטוחים שכל מי שחי במדינת ישראל, ברגע שיש חוק, יקיים אותו. בחוק שכר מינימום הבאנו בחשבון שהחברה השתנתה ונושא הענישה חייב להיות כלול בצורה ברורה בחוק. זו הסיבה לכך שהיום אנחנו יכולים לעצור את הילדים, לשחרר אותם, אך אין לנו, מבחינה חוקית, סמכות לעשות דבר של ממש לגבי המעסיקים. היום אנחנו בהליכים של – – –

פיני בדש (צומת):

אפשר לעשות שינוי בחוק.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לכן אני אומרת: אנחנו עכשיו כבר בהליכים מתקדמים של שינוי החוק, פשוט כדי לתת לו שיניים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשרה.

כתבי אישום בגין פתיחת בתי-עסק בשבת

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שרת העבודה והרווחה ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

בתשובה על שאלתא מס' 918 נאמר לי, כי על-פי כמה כתבי אישום שהוגשו על-ידי מפקחי משרד העבודה והרווחה בשל פתיחת בתי-עסק בשבת בתקופות שונות, מתברר כי חלה ירידה חדה מאוד בין השנים 1991 ו-1992, שבהן הוגשו 92 כתבי אישום ו-260 כתבי אישום (בהתאמה), ובין המחצית הראשונה של שנת 1993, שבה הוגשו תשעה כתבי אישום בלבד.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה לירידה החדה בהגשת כתבי אישום בשנים 1991 ו-1992 ובשנת 1993?
2. האם ירידה חדה זו מלמדת על שינוי מדיניות בנושא שמירת שבת בין תקופת כהונתך כשרת העבודה והרווחה לבין התקופה שקדמה לה?
3. האם נכון הדבר כי צומצמו תקנים ביחידה העוסקת בנושא הפיקוח על שמירת השבת על-פי חוק שעות עבודה ומנוחה והגשת כתבי האישום, בין שתי התקופות הנ"ל?
4. כמה כתבי אישום בשל פתיחת בית-עסק בשבת על-פי חוק שעות עבודה ומנוחה הוגשו על-ידי משרד העבודה והרווחה בחודשים: אוגוסט 1992; ספטמבר 1992; נובמבר 1992; דצמבר 1992?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

3-1. התקנים ביחידה העוסקת בפיקוח על שמירת השבת לא צומצמו, אך בתקופת כהונתו של סגן השר מנחם פרוש הועסקו שני עובדים נוספים בלשכת השר, אשר עסקו בפיקוח על שמירת השבת. עובדים אלו הפסיקו את עבודתם עם כניסתו של השר בנימין בן-אליעזר למשרד. כעיקרון, המשרד ממשיך לפקח על קיום הוראת החוק בנוגע לעבודה בשבת. ייתכן שהירידה במספר כתבי האישום נובעת מכך שהפעולה המוגברת של המשרד בעבר הביאה לכך שבעלי עסקים נרתעים עתה מלעבור על החוק.

4. אין בלשכה המשפטית רישום חודשי על הגשת כתבי אישום ברמת פירוט גבוהה יותר מהנתונים שנמסרו לחבר הכנסת יהלום בעבר.

אני חוזרת ואומרת לחבר הכנסת יהלום מה שאמרתי לך לפני שבועיים: כל מקרה שאתה תיתקל בו, שבו, לפי ידיעתך ולמיטב הבנתך, לא שומרים על חוק שעות עבודה ומנוחה, תפנה אלי אישית ואני אטפל בכך.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת יהלום, בבקשה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

גברתי השרה, אני באמת חושב שזו תהיה תמימות. אני חושב שכולנו יודעים את האמת, שלא היה פרץ של חזרה בתשובה בתקופה האחרונה, מאז עזב סגן השר פרוש ונכנסו השר בן-אליעזר או השרה נמיר. לכן, העובדה שאנחנו מדברים על ממוצעים חודשיים של 7.7 או 21 בהגשת כתבי אישום, לעומת 0.75, מוכיחים שאין אכיפה ואין אולי מדיניות אכיפה בעניין הזה, והדבר מביא לכך שתהיה פריצה בנושא הזה, כשזה חוק – כפי שדיברנו על כך – שמדינת ישראל חייבת באכיפתו כמו כל החוקים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני לא חושבת שהמסקנה שלך לגבי הסטטיסטיקה מדויקת, כי אני יכולה להביא לך דוגמה מחוקים אחרים. למשל, בחוק שוויון הזדמנויות בעבודה, אני זוכרת שנה שבה היו שתי תלונות בסך הכול.

אני הודעתי ואני חוזרת ואומרת: אני מחויבת כחברת הממשלה לשמור על הסטטוס-קוו בענייני דת. זאת אני מקיימת. ואני חוזרת ואומרת לחבר הכנסת יהלום: אם יש נושא מיוחד, ספציפי, אני לרשותך, אטפל בכך לאחר כל פנייה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשרה.

פיטורים צפויים בחברת "המשקם"

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שרת העבודה והרווחה ביום כ"ט בתמוז התשנ"ג (18 ביולי 1993):

נודע לי, כי 20 עובדים מוגבלים המועסקים על-ידי חברת "המשקם" בבאר-שבע עומדים בפני פיטורין, זאת כיוון שחברת "המשקם" לא זכתה במכרז לעבודות הגינון באתרים שעבדו בהם עובדים אלה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד העבודה והרווחה על כך?

2. האם יש במשרד העבודה והרווחה איזה קריטריון אשר מטרתו לתת עדיפות מסוימת לחברת "המשקם" על-פני משתתפים אחרים במכרז, וזאת מתוך הכרה בחשיבות מציאת מקום עבודה למוגבלים באמצעות חברה זו?

3. האם יש בידי משרד העבודה תוכנית חלופית שתמנע כניסת עובדים אלה למעגל המובטלים?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1. 20 העובדים לא פוטרו.

2-3. עם החלת חוק חובת המכרזים נדרשת חברת "המשקם" להתמודד במכרזים ככל חברה עסקית אחרת. המשרד פנה לחשב הכללי במשרד האוצר בבקשה לפטור את החברה ממכרזים ובכך למנוע פיטוריהם של עובדים רבים.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי השרה, בזמן שאני פניתי, העובדים עמדו בפני פיטורים, ואני שמח שמנעת את הפיטורים של 20 העובדים האלה; אבל הבעיה, לצערי, עדיין קיימת. חברת "המשקם" איננה יכולה, לצערי, להתמודד במכרזים הרגילים, מסיבה פשוטה, וגם את יודעת את זה היום היטב, כי "המשקם" מעסיקה נכים ומוגבלים. חלק משכרם משולם על-ידי המדינה עצמה, על-ידי משרד העבודה והרווחה, לכן היכולת שלה לעמוד בתחרות מול מכרז של עובדים בריאים ותקינים נמוכה לאין ערוך, והם חייבים לקבל מחיר יותר גבוה. אני חושב שצריך לעשות איזה הליך על-ידי המשרד, שיבטיח שבמקומות שבהם חברת "המשקם" נמצאת לא תיפסק העבודה, לפחות לא יוצאו מכרזים חדשים באותם מקומות.

היו"ר ש' וייס:

כן, גברתי השרה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת שטרית, יש לך חלק בהסכם מסוים, שלפיו למשרד העבודה והרווחה, מלבד מימון ההפסדים של "המשקם", שמגיעים השנה ל-20 מיליון שקלים, אין שום אחיזה בקביעת מדיניות חברת "המשקם". אבל מתוך הרגישות שלי לאוכלוסייה שבה מטפלת חברת "המשקם" והחשבותי הגדולה את "המשקם" – בנושא הזה של שחרור "המשקם", ככלל, מחובת מכרזים, אני מטפלת אישית, והנושא עומד להסתיים בימים הקרובים. מדובר היום בשני מקומות עבודה גדולים: ב"עמידר" ובאזרחים עובדי צה"ל. אני מאוד מקווה, על-פי ההבטחה של הממונה על הכנסות המדינה, שהוא אחראי לכך, שאכן נקבל את האישור.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשרה.

פתיחת חנויות בשבת בקיבוצים

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שרת העבודה והרווחה ביום כ"ט בתמוז התשנ"ג (18 ביולי 1993):

בתאריך 22 באפריל 1993 פורסמה ב"מעריב" כתבה תחת הכותרת: "ובשבת נוסעים לקניות בקיבוץ". על-פי הכתבה, פותחים הקיבוצים חנויות מפעל בשבת, והתופעה הולכת ומתרחבת.

ברצוני לשאול:

1. בכתבה מוזכרים 13 עסקים הפתוחים בשבת, נוכח קיומו של חוק שעות עבודה ומנוחה: ביגודית – קיבוץ נען; מאפייה ומוצרים טבעיים – קיבוץ הרדוף; מרכז קניות – קיבוץ גן-שמואל; פורלים – קיבוץ דן; דבש – קיבוץ יד-מרדכי; בגדים – קיבוץ נגבה; בגדים – קיבוץ יפעת; חנות מבקרים – קיבוץ הגושרים; קוסמטיקה, בגדים ורהיטים – קיבוץ גבעת-ברנר; כלי מטבח – קיבוץ אלונים; רהיטי שמרת-הזורע – קיבוץ הזורע; תכשיטים – קיבוץ מגידו; שיש – קיבוץ יפתח. האם הוגשו על-ידי משרדך כתבי אישום נגד 13 הקיבוצים הנ"ל?

2. אם התשובה על שאלה מס' 1 חיובית, האם המשרד עוקב אחרי 13 הקיבוצים ומעודכן – אם הם ממשיכים לעבור על החוק או שחזרו בהם מפתיחת העסקים בשבת?

3. אם התשובה על שאלה מס' 1 שלילית, מה היא הסיבה לאי-הגשת כתבי האישום?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

2-1. המשרד לא קיבל תלונה בדבר הפרת חוק שעות עבודה ומנוחה בקיבוצים המנויים בשאילתא, פרט לקיבוץ אחד, שנגדו הוגש כתב אישום.

3. המשרד פועל למנוע עבירות על חוק שעות עבודה ומנוחה בקיבוצים, כפי שהוא פועל במגזרים אחרים.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי השרה, הרי כאן ממש התגלה הנושא. את אמרת: כל תלונה שאתה תגיש. מגיש חבר כנסת שאילתא, מציין 13 חנויות הפתוחות בשבת, ותשובת השרה: לא עשינו כלום, חוץ מאשר לגבי מקום אחד. היכן ההבטחה של השרה, שבכל נושא שנגיש, אני או חבר כנסת אחר – ודאי שאין אפליה שלי לטובה – יהיה טיפול? הנה כאן הדוגמה, כבר ארבעה חודשים מונחת השאילתא, שהיא יותר ממכתב, על שולחנה של השרה ומשרד העבודה והרווחה – ולא נעשה כלום לגבי 13 חנויות?

היו"ר ש' וייס:

גברתי השרה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת יהלום, אני חייבת לומר לך, שבהחלט יכול להיות, שהמקומות האלה היו פתוחים גם לפני שאני באתי למשרד העבודה והרווחה, וגם לפני שהשר בן-אליעזר בא למשרד העבודה והרווחה. יכול להיות.

אני מוכנה לבדוק זאת פעם נוספת. אני לא מתחייבת שלאחר הבדיקה אני אטפל בנושא של כן פתיחה או לא פתיחה, אם אין כאן שינוי בסטטוס-קוו.

שאל ילום (מפד"ל):

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

תסלח לי. אני עכשיו משיבה על שאלה נוספת. אתה הלוא כל פעם שואל על הנושא של שבת. יש בינינו שוני מהותי בתפיסת העולם שלנו. אני מחויבת לדבר אחד, ועליו אקפיד ואשמור – וזה נושא הסטטוס-קוו. אני אומרת לך, אני מוכנה לבדוק זאת פעם נוספת.

שאל ילום (מפד"ל):

אדם שעובר עבירה על החוק – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני לא בטוחה שהוא עובר עבירה על החוק. אתה לא קובע. אתה יכול לחשוד, לחשוב, להעריך. אבל את הבדיקה אנחנו נעשה.

שאל ילום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ילום, הרי אנחנו לא נתמקח על זה.

אגב, לכל אזרח במדינת ישראל, לרבות חברי הכנסת, יש כלים נוספים לתבוע גופים שעוברים על החוק, אם אתה צודק.

שאל ילום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, אומרת השרה, אם אדם עבר עבירה לפני תקופתה, היא לא תתבע אותו. לא ייתכן כדבר הזה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

ועוד איך ייתכן. זו שמירה על הסטטוס-קוו, אדוני.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, שאילתא אינה בדיוק המכשיר שאפשר להתגושש באמצעותו בצורה כזו.

כל התשובות על השאילתות הבאות, גברתי השרה, תעקבי אחרי, עד לשאילתא לפני האחרונה, של חבר הכנסת עמיר פרץ, אני מבקש להעביר לפרוטוקול. את תוכלי להשיב כאן על שאילתא מס' 1805, של חבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש בעיה.

היו"ר ש' וייס:

יש בעיה, נכון, אנחנו מנסים את זה.

עמיר פרץ (העבודה):

אני שמעתי אותך בהיותי בחדרי מבקש מהשרה להשיב לחבר הכנסת בדש. מכיוון שאין טלוויזיה כדי לראות מי נמצא באולם, עליתי מייד כדי לקבל תשובה על השאילתא שלי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פרץ, אנחנו עושים כאן ניסיון. היתה טענה של חברי כנסת אחדים, שכאשר אנחנו קוראים את שמותיהם של חברי הכנסת שבמקרה באותה שעה אינם נמצאים באולם, אנחנו מסבירים לציבור מי במקרה איננו נמצא.

עמיר פרץ (העבודה):

מה זה פסול?

היו"ר ש' וייס:

על-פי אותו היגיון אני יכול להניח, שכאשר אנחנו מודיעים מתי יינתנו תשובות על שאלות, לא לפי שעה אלא לפי סדר הנושאים – אנחנו מקדימים את רובן לראשית הישיבה חוץ מבימים שבהם יש הצעות אי-אמון – הייתי מצפה מחברי הכנסת שנמצאים במשכן, ורובם במשכן, שיהיו נוכחים באולם, שיכבדו אותנו בנוכחותם, לא רק ברגע האחרון אלא יישארו באולם עוד כמה דקות.

פיני בדש (צומת):

בגלל החידוש, מגיע להם.

ילדים מתחת לקו העוני

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

מסיכומי הביטוח הלאומי עולה, כי בבאר-שבע יש 14,600 ילדים החיים מתחת לקו העוני. ראש אגף הרווחה בעיריית באר-שבע מסר בתקשורת, כי 2,500 ילדים נמצאים בסכנת רעב בגלל מצבם הכלכלי הקשה של הוריהם, ולדבריו עשרות ילדים ממשפחות אלה נאלצים לצאת לשוק העירוני ולחפש שם עבודות דחק מזדמנות.

עוד נאמר, כי בבאר-שבע קיימות מסגרות קהילתיות, המאפשרות לאותם ילדים קבלת יחס חם, סיוע בלימודים וארוחה חמה ביום, וכדי לאפשר ל-2,500 הילדים האלה להיכנס אף הם למסגרת זו, יש צורך בהזרמת כספים נוספים לפרויקט זה.

ברצוני לשאול:

1. האם משרדך מודע לבעיה?

2. כיצד יפעל משרדך למנוע מצב שבו ילדים מגיעים לפת לחם?

3. האם אין אפשרות להזרים כספים נוספים לפרויקטים קהילתיים מעין זה?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המספר שפורסם, 14,600 ילדים, מתייחס למספר הילדים החיים במשפחות שלהן שילם סניף באר-שבע של המוסד לביטוח לאומי גמלה להבטחת הכנסה במהלך שנת 1992. סניף באר-שבע משרת את העיר באר-שבע ואת היישובים הבדואיים סביבה. יצוין, שתחולת העוני בקרב ילדים תושבי באר-שבע עמדה ב-1992 על 12.8%, לעומת ממוצע ארצי של 21.3%.

2. הגשתי לממשלה הצעות שיעדן שיפור מצבן הכלכלי של משפחות עניות. אציין שחוק משפחות חד-הוריות, שנתקבל בשנה שעברה, הוא צעד ראשון במדיניות המשרד, שיעדה שיפור מצבן של משפחות עם ילדים.

3. המשרד הקצה סכום של 1.5 מיליון ש"ח לפעולות קהילתיות עבור 640 ילדים בבאר-שבע. המשרד הקצה הקיץ סכום נוסף, של 60,000 ש"ח, להפעלת קייטנה בת שלושה שבועות ל-500 ילדים במצוקה.

לקראת שנת התקציב 1994 ביקש המשרד תוספת של 24.2 מיליון ש"ח להגדלת פתרונות קהילתיים ופנימייתיים לילדים במצוקה. בתקציב 1994 אושרה למשרד תוספת של 6 מיליון ש"ח בלבד לנושא זה.

עבודת ילדים בניגוד לחוק

חבר הכנסת י' ונונו שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

בכתבה שהתפרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" בתאריך 20 ביולי 1993 נכתב, כי ילדים רבים נאלצים לתור אחר עבודות מזדמנות, כגון סבלות וניקוי אשפה, על מנת לכלכל את בני משפחותיהם.

ברצוני לשאול:

1. האם המשרד מודע לתופעה?

2. האם יש למשרד כלים ואמצעים להתמודד עם הבעיה הזו?

3. אילו צעדים ינקוט המשרד מיידית?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד העבודה והרווחה מודע לכך שהתרחבות ממדי האבטלה וגלי העלייה של השנים האחרונות הביאו לעלייה במספר המשפחות החיות במצוקה. יצוין, ששיעור העוני בקרב הילדים תושבי באר-שבע עמד ב-1992 על 12.8%, לעומת ממוצע ארצי של 21.3%.

2. אגף הרווחה בעיריית באר-שבע מפעיל, בסיוע המשרד, מסגרות קהילתיות שונות לילדים בסיכון ובמצוקה. במסגרות אלו – מעונות יום, משפחתונים, מועדוניות ואומנה יומית – מטופלים 640 ילדים. 390 ילדים נוספים מסודרים בפנימיות ובאומנה.

לקראת שנת התקציב 1994 ביקש המשרד תוספת תקציב של 24.2 מיליון ש"ח להגדלת התקציבים המיועדים לפתרונות קהילתיים ופנימייתיים לילדים. בתקציב המשרד לשנת 1994 אושרה תוספת של 6 מיליון ש"ח לנושא זה.

3. המשרד הקצה הקיץ סכום מיוחד של 60,000 ש"ח להפעלת קייטנה בת שלושה שבועות ל-500 ילדים.

בשנת התקציב 1994 ייפתח בבאר-שבע מרכז חירום לילדים בסיכון.

ילדים רעבים בבאר-שבע

חבר הכנסת י' שמאי שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י"ח באב התשנ"ג (5 באוגוסט 1993):

בכתבה שפורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום 20 ביולי 1993 דווח על כ-2,500 ילדים בבאר-שבע הנמצאים בסכנת רעב ואלימות, עקב המצב הכלכלי של הוריהם.

ברצוני לשאול:

1. האם הינך מודעת למצב הקשה של הילדים בבאר-שבע?

2. כיצד משרד העבודה והרווחה מאפשר מצב זה?

3. לפי עדות ראש אגף בעיריית באר-שבע, יש צורך לפחות בחצי מיליון ש"ח נוספים בשנה, כדי שאפשר יהיה להכניס את 2,500 הילדים למסגרת קהילתית. האם את פועלת בדחיפות בממשלה, למציאת מקור תקציבי לפתרון בעיה אנושית וחברתית כה כאובה?

4. הממשלה הבטיחה לשנות את סדר העדיפויות הלאומי ולהקצות משאבים רבים לתחום החברתי. כיצד מתיישבת הבטחה זו עם המציאות הקשה שנחשפה בכתבה?

5. מה יעשה באופן מיידי כדי להוציא את הילדים ממצוקת הרעב והאלימות המיימת עליהם?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד העבודה והרווחה מודע לכך שהתרחבות ממדי האבטלה וגלי העלייה של השנים האחרונות הביאו לעלייה במספר המשפחות החיות במצוקה. יצוין, שתחולת העוני בקרב הילדים תושבי באר-שבע עמדה ב-1992 על 12.8%, לעומת ממוצע ארצי של 21.3%.

2. הגשתי לממשלה הצעות לשיפור מצבן הכלכלי של משפחות עניות, ובהן משפחות עם ילדים. אציין, שחוק משפחות חד-הוריות, שהתקבל בשנה שעברה, היה צעד ראשון במדיניות המשרד לשיפור מצבן של משפחות עם ילדים.

3. לקראת שנת התקציב 1994, ביקש המשרד תוספת תקציבית של 24.2 מיליון ש"ח. תוספת זו מיועדת להגדלת התקציבים לפתרונות קהילתיים ופנימייתיים לילדים. בתקציב המשרד לשנת 1994 אושרה תוספת של 6 מיליון ש"ח לנושא זה.

4. שיפור מצב האבטלה הוא המפתח להורדת תחולת העוני. על כן בא שינוי סדר העדיפויות הלאומי לידי ביטוי בהקצאת משאבים רבים, המיועדים ליצירת מקומות עבודה, ובהגדלת תקציבי החינוך.

כמו-כן, הורתה הממשלה על החזרת הקצבאות לילד הראשון והשני.

5. משרד העבודה והרווחה הקצה ב-1993 סכום של 1.5 מיליון ש"ח לפעולות קהילתיות עבור 640 ילדים בבאר-שבע. המשרד הקצה גם סכום של 60,000 ש"ח להפעלת קייטנה ל-500 ילדים במצוקה. ב-1994 ייפתח בבאר-שבע מרכז חירום לילדים בסיכון.

אלימות במשפחה

חבר הכנסת ז' המר שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ד' בחשוון התשנ"ד (19 באוקטובר 1993):

ב"חדשות" מיום כ"ו בתשרי התשנ"ד – 11 באוקטובר 1993, נתפרסמה ידיעה, ולפיה 72 נשים נרצחו ב-32 השנים האחרונות בידי גברים בסופן של פרשיות התעללות ממושכות.

ברצוני לשאול:

1. האם מצוי בידי משרדה מידע באשר לאלימות במשפחה? אם כן – מה מורה מידע זה באשר להיקף האלימות במשפחה?

2. האם ערוכה הממשלה כראוי מבחינת טיפולה בבעיה, ומה עושים המשרדים השונים – עבודה ורווחה, משטרה וכו' – כדי להתמודד עם הנושא הכאוב?

3. מה ייעשה כדי לענות על הצרכים בעניין?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קיימות הערכות שונות לגבי היקף תופעת האלימות במשפחה. ההערכות השונות מבוססות על הערכה שונה של היחס בין מספר התלונות המתקבלות למספר מקרי האלימות בפועל.

בחמשת החודשים הראשונים של 1993 הגיעו ללשכות לשירותים חברתיים כ-5,000 ידיעות על אלימות במשפחה.

2-3. המשרד נקט כמה פעולות: א. נפתחו שני מקלטים חדשים לנשים מוכות, אחד במגזר היהודי והאחר – לראשונה – במגזר הערבי; ב. נפתחו שני מרכזי חירום לילדים, בירושלים ובקריית-אתא, ומרכז שלישי ייפתח בקרוב בתל-אביב; ג. נוספו 100 תקנים לעובדים סוציאליים בלשכות לשירותים חברתיים לטיפול בחוק למניעת אלימות במשפחה; ד. הוקמו צוותים משותפים עם הפרקליטות והמשטרה, על-פי התיקון לחוק העונשין (חסרי ישע).

כמו-כן מתכנן המשרד הקמת 15 מרכזים אזוריים למניעת אלימות במשפחה והפעלת קו-חם ארצי כדי לדווח על מקרים של אלימות במשפחה.

סירוב להעסקת עובדים זרים בצרכנייה "ברכת רחל"

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ד' בחשוון התשנ"ד (19 באוקטובר 1993):

על-פי פרסום ב"כל העיר" מיום 3 בספטמבר 1993, סירב משרד העבודה והרווחה לבקשת צרכניית "ברכת רחל" בירושלים להעסיק עובדים זרים.

ידוע לי כי צרכנייה זו משרתת אלפי נזקקים, והינה עמותת חסד, העוסקת בסיוע למשפחות ברוכות ילדים. העבודה בצרכנייה נעשית יום ולילה, וגם בשבתות ובחגי ישראל זקוקים שם לכוח אדם, הן לשמירה והן לעבודות הכנה לשבוע הנוסף. לכן ביקשו הם עובדים זרים לא-יהודים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נענתה בקשתם בשלילה?
2. מה הם הקריטריונים להעסקת עובדים זרים, והאם לא עומדת הצרכנייה בקריטריונים אלו?
3. מדוע לא מתחשב המשרד בכך שעמותה זו אינה יכולה להעסיק בשבתות ובחגי ישראל אלא לא-יהודים?
4. האם תישקל שוב בקשת צרכניית "ברכת רחל"?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הצרכנייה "ברכת רחל" פנתה אל שירות התעסוקה ב-6 ביולי 1993, וביקשה היתר להעסיק שני עובדים זרים בעלי נתינות רומנית, נהג ואיש אחזקה. בנימוקי הבקשה ציינה הצרכנייה, שהעובדים דרושים כ"גויים של שבת". הלשכה סירבה להמליץ בחיוב על הבקשה, והציעה במקום העובדים הזרים, עובדים ישראלים לא-יהודים וכן עובדים ממזרח-ירושלים.

לשכת התעסוקה הפנתה לצרכנייה שישה נהגים, שישה שומרים ו-35 עובדי ניקיון. לאחר מיון קפדני קיבלה הצרכנייה שישה עובדים לעבודה. השמתם של עובדים ישראלים בעבודה היא הוכחה ברורה לצדקת השיקולים של הלשכה.

2. הקריטריונים למתן היתרים פורסמו בנוהל של שירות התעסוקה, ועיקרם מתן היתר למומחים במקצועות נדרשים ולעובדים באזורים שבהם אין למצוא עובדים ישראלים.

3. כאמור, לשכת התעסוקה היתה מוכנה להפנות לצרכנייה עובדים לא-יהודים.

4. הצרכנייה רשאית, על-פי הנהלים הקיימים, להגיש ערר על ההחלטה של הוועדה למתן היתרים לעובדים זרים.

קיצוץ בהכשרות מעשיות לעובדים

חברת הכנסת נ' בלומנטל שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

משרד העבודה והרווחה מבצע קורסים בשיתוף עם גורמים שונים להסבה מקצועית. חלק מהקורסים, שהם קצרים על-פי רוב, לא מאפשרים את שילובם של בוגרי הקורס במקצוע הנלמד, מאחר שקוצצו ההכשרות המעשיות שהיו נהוגות לגביהם. מעסיק אינו מעוניין בהעסקת עובד ללא ניסיון מעשי, ובאופן זה לא ניתן להפיק את התועלת מהמשאבים המושקעים בקורס.

ברצוני לשאול:

1. האם ניתן לבדוק את האפשרות של קביעת מדיניות שלפיה בוגרי קורס יקבלו תקופת הכשרה מעשית?

2. מה הם יחסי הגומלין בין הקורסים לסטטיסטיקות האבטלה במשק?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד אכן מגבש בימים אלו מדיניות חדשה, ולפיה בוגרי קורסים המתקשים בהשמה בעבודה עקב העדר ניסיון יופנו לתקופת התמחות.

2. ברור שהגידול באבטלה הביא עמו גידול במספר הקורסים למובטלים. עם זאת, קיימת שונות גדולה בשיעור בוגרי הקורסים המוצאים עבודה בתום הקורס. מחקרים שונים הצביעו על כך שכ-50% מבוגרי הקורסים מוצאים עבודה בתום הקורס.

שיעור גבוה של נשים מובטלות

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

מנתוני שירות התעסוקה עולה, כי אחוז הנשים בנות 45 ומעלה בקרב המובטלים הינו גבוה. הבעיה מחריפה מכיוון שהסיכוי שנשים בגיל זה תמצאנה עבודה הוא נמוך.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בנתונים אלה?
2. אם כן – מה יעשה משרד העבודה והרווחה בנדון?
3. האם אין מקום לעודד העסקת נשים אלה על-ידי מתן תמריצים למעסיקים?
4. האם ניתן לאפשר לאותן נשים הכשרה מקצועית/הסבה מקצועית למקצועות נדרשים במשק?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1. מספר דורשות העבודה בנות 45 ויותר עמד בחודש אוקטובר על 10,878, לעומת 12,000 גברים דורשי העבודה בגילים אלו. שיעור הנשים השייכות לכוח העבודה מכלל הנשים בגיל העבודה בגילים 44-54 עומד על 59%, לעומת 87% בקרב גברים. בקבוצת הגיל 55-64, השיעור הוא 30% בקרב נשים לעומת 67% בקרב גברים.

2-4. האבטלה נובעת בעיקרה מהעדר ביקושים לעובדים. במצב זה יש יתרון לדורשי עבודה צעירים, משום שהניסיון הרב של עובדים מבוגרים על-פי רוב אינו בעל משקל בהחלטות של מעבידים בעת מיון עובדים לעבודה.

על כך נוסיף שענף הבניין, אשר קלט עובדים רבים בשנה האחרונה, אינו פתוח למעשה, לא חוקית, לנשים. אני ראייתי הרבה נשים בקורסים לבניין, אבל זה אולי 1%, 2% או 3% מכלל 3,000 הלומדים היום במסגרות שלנו לבניין.

אומנם חוק שירות התעסוקה אוסר אפליה בקבלה לעבודה בשל גילו או מינו של אדם, אך קשה מאוד להוכיח בבית-הדין שעובדת מבוגרת נדחתה בשל גילה או מינה.

מסלולי ההכשרה וההסבה המקצועית פתוחים בפני כלל הנשים, וכן גם מסלול ההכשרה הפנים-מפעלית, הכולל מתן תמריץ למעבידים.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, אני מודה לך מאוד על תשובתך המפורטת. אני רוצה רק לפנות אלייך בבקשה: מכיוון שמדובר בנשים בגילים שבהם אין ספק שהאשה מחליטה להיות המפרנסת הנוספת – ואת יודעת שהיום, אם אין שני מפרנסים במשפחה, אתה נדון לקו העוני – אני מבקש שבמסגרת האגף להכשרה מקצועית תיערך בדיקה ויימצאו מקצועות נוספים שבהם נשים תוכלנה להשתלב, שהן תוכלנה לקבל בהם הכשרה כדי להתאים עצמן לעבודה במשק. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך. בבקשה, גברתי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני מאוד מודעת לבעיה של הנשים, חבר הכנסת פרץ. צר לי לומר שאין לי הרבה הצעות, אלא אם תהיה צמיחה של ממש במשק.

אני מתנגדת להכשרה מקצועית במקצועות שלאחר מכן אין עבודה בהם. 15,000 איש רשומים בלשכה לאקדמאים, מהם קרוב ל-10,000 עולים חדשים, מהם 6,000 מהנדסים, ובהם הקבוצה של הנשים גדולה מאוד.

אנחנו נעזרים בחברה פרטית. אנחנו מממנים הסבה מקצועית ל-5,000 אקדמאים, שבהם יש קבוצה גדולה של נשים, כאשר ההתניה היא, שיהיה מפעל שיקבל אותם לאחר מכן לעבודה באותו מקצוע.

עד היום הצלחנו להביא להשמה של 1,300. זה הרבה יותר קשה לגבי נשים חסרות מקצוע.

אני יכולה רק לומר לך, שאנחנו נותנים על כך את הדעת וניתן על כך יותר את הדעת. אני מאוד חוששת שאם לא תהיה צמיחה אמיתית במשק, יהיה קשה מאוד לעשות זאת באופן מלאכותי.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את השרה להשיב על שאילתא רגילה מס' 1806, של חברת הכנסת ענת מאור. זה עדיין שייך לפרק הקודם של השאלות. יש פה 200 מלים, אנחנו החלטנו על 40. אז זה עוד שייך להיסטוריה הקודמת.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מה עם התשובה על השאלתא שלי?

היו"ר ש' וייס:

את לא היית באולם כאשר קראתי. התשובה על השאלתא שלך הועברה לפרוטוקול. אנחנו מקפידים על הכללים.

עכשיו לשאלתא של חברת הכנסת ענת מאור.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אז מה לעשות, אדוני, להשיב? לפעמים השאלות הן כל כך ארוכות, כל שאלה היא שאלתא נפרדת.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו בתקופת מעבר. החלטנו והודענו לחברי הכנסת שהשאלות חוזרות למתכונת המקורית. כתוב בתקנון שהן צריכות להיות מנוסחות בקיצור, ובהתאם לכך גם התשובות. עם השנים הפכו חברי הכנסת, בתום לב, את השאלות להצעות לסדר, 200 מלים, 18 שאלות, ולפי זה גם השר צריך להשיב. אם תוכלי להשיב בעל-פה באופן מרוכז, אני אודה לך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא, אני לא יכולה להשיב בעל-פה. אלה נושאים מקצועיים. אני מצטערת. אני לא יכולה. העובדים אצלי במשרד טורחים. אנחנו מאוד מקפידים.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

קידום בתי-הספר המקצועיים

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום י"א בחשוון התשנ"ד (26 באוקטובר 1993):

ידוע לי שהמשרד בראשותך משקיע מאמצים לקידום נושא בתי-הספר המקצועיים.

עם זאת, לאור הנושאים שהועלו בישיבת ועדת החינוך בנדון, שהתקיימה בהשתתפותך – ברצוני לשאול:

1. בעניין השוויון בין התקציב המושקע בתלמיד מוסד של משרד העבודה והרווחה לזה המושקע בתלמיד בבית-ספר מקצועי של משרד החינוך: האם הושג שוויון זה לקראת התשנ"ד?
2. בעניין חובת המדינה להקצות תקציב לכל נער/ה שהם בגיל חינוך חובה המיועדים לבית-ספר של משרד העבודה: האם נקבעו כללים חדשים בנדון, כך שלא יישארו נערים/ות גילאי חינוך חובה מחוץ למסגרות חינוכיות?
3. בעניין השוואת תעודת הסיום של בוגרי בית-ספר מקצועי של משרד העבודה והרווחה לזו של משרד החינוך: האם כבר הושג סיכום חיובי כך שבוגר מקצועי של משרד העבודה יקבל תעודה מקבילה לעמיתו במשרד החינוך, דהיינו על 12 שנים ולא רק על 11?
4. בעניין מסלול בגרות למעוניינים או מסוגלים לכך: האם משרדך נערך ליישום המלצות הרפורמה של החינוך הטכנולוגי, שלפיהן כל תלמיד שיוכל, ויהיה מעוניין ייגש לבחינות בגרות, ולו גם אחת או שתיים?
5. בעניין קידום המסלולים הטכנולוגיים של הבנות: האם נעשו התאמות של חלק ממסלולי הבנות גם לצרכים העדכניים יותר של התקופה, כמו מחשבים ועוד?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1. עדיין קיים פער בין השקעת המדינה בתלמידים הלומדים במסגרות שבפיקוח משרד העבודה והרווחה לבין השקעתה באלו הלומדים במסגרות שבפיקוח משרד החינוך והתרבות.

הפער מתבטא, בין השאר, באופנים הבאים: התקציב הממוצע לתלמיד באגף להכשרה מקצועית הינו כ-3.5 שעות שבועיות, בעוד במשרד החינוך התקציב הינו כ-3.83 שעות שבועיות במסגרות דומות.

יתירה מכך, משרד החינוך מקצה משאבים נוספים לפעולות חברתיות, לפעולות טיפוח ולשיעורי עזר לעולים. רק 41% מהתלמידים הלומדים במסגרות שבפיקוח משרד העבודה והרווחה זוכים לשבוע לימודים של 40 שעות שבועיות. 44% מהתלמידים לומדים שלושה ימים בשבוע בלבד ו-15% הנותרים לומדים יום אחד בשבוע בלבד.

2. תקציב משרד העבודה והרווחה למימון לימודיהם של בני הנוער במסגרותיו הוא קבוע ואינו תלוי במספר התלמידים הלומדים בפועל. להערכת האגף להכשרה מקצועית, כ-15,000 בני נוער גילאי 15-17 אינם לומדים במסגרות שבפיקוח שני המשרדים והם מהווים אוכלוסיות יעד פוטנציאליות לאגף להכשרה מקצועית. האגף אינו יכול לקלוט אוכלוסייה זו בשל מגבלות בתקציב.

3. ב-27 באוגוסט 1984 נחתם הסכם להשוואת השכלה בין המשרדים. משרד העבודה והרווחה מפיק, על-סמך ההסכם, אישורי השכלה, חלקם מאשרים השלמת 12 שנות לימוד.

4. הרפורמה בחינוך הטכנולוגי במשרד החינוך והתרבות מחייבת בחינה מחדש של ההסכם להשוואת תעודות בין המשרדים. אין במשרד העבודה והרווחה מסלול מובנה לבגרות, אך במסגרת הבחינה מחדש של ההסכם להשוואת תעודות, בודק המשרד אפשרות להבטיח, שהלומדים במסגרתו יוכלו להיבחן במקצועות מספר לצורך צבירת יחידות לימוד המוכרות לבגרות.

5. תוכניות הלימודים במרבית המקצועות כוללות היום פרקים בהכרת המחשב. האגף אינו מקיים מסלול חניכות במחשבים משום שהדרישות במקצוע זה גבוהות, והאוכלוסייה המופנית לאגף להכשרה אינה עונה על-פי רוב על דרישות אלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשרת העבודה והרווחה. שאלה נוספת לחברת הכנסת ענת מאור, בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

תודה רבה, גברתי שרת העבודה והרווחה, על התשובה המקיפה. אני שמחה לשמוע, שבמסגרת האפשרות של כל אחד ואחת למצוא את יכולתו בתחום הבגרות, במסגרת הבדיקה המחודשת, גם תלמידים בבתי-ספר מקצועיים של משרד העבודה והרווחה יוכלו לעשות כן.

אני מבקשת לקבל הסבר נוסף על שתי שאלות. אחת, לגבי התעודה על 11 או 12 שנים – מתשובתך הבנתי, שלגבי חלק מבתי-הספר זה אכן חל. מה לגבי החלק האחר?

השאלה השנייה מתקשרת עם בעיית הנוער המנותק. האם ניתן, ואיך, לתבוע שכל התקציב שאתם זקוקים לו בגין חוק חינוך חינוך יינתן, כמו שהוא ניתן למשרד החינוך, דהיינו שהתקציב לא יהיה מוגבל מראש אלא מותאם לפי מספר הנערים והנערות? תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת מאור. גברתי שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

על שאלתך הראשונה אינני יכולה להשיב, כי אינני יודעת את התשובה בעל-פה ואני חייבת לבדוק אותה.

היו"ר ע' עלי:

היא החמיאה לך על התשובה המפורטת.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כן, אבל היא שאלה שאלה שנייה, ואלה שאלות מקצועיות. אני לא רוצה להשיב תשובה שאינני יודעת אותה. עדיף שאבדוק במשרד ואשיב.

אשר לשאלה השנייה, יש לנו בעיה קשה מאוד עם כל האוכלוסיות במשרד העבודה והרווחה. משרד החינוך מתקצב על-פי גידול האוכלוסייה פר-ילד. משרד העבודה והרווחה איננו מתקצב על-פי גידול האוכלוסייה, לא בהכשרה מקצועית, לא באוכלוסיית מפגרים, לא באוכלוסיית ילדים בסיכון. אני רוצה להגיע לכך, שלקראת שנת התקציב הבאה, ואני מדברת על שנת 1995, נצליח, בעזרתכם, בייחוד חברי הכנסת מהלובי החברתי, ובעזרת ארגונים נוספים, למצוא במהלך השנה פתרונות לתורים של הממתינים. אני מזמינה, ברשותך, אדוני היושב-ראש, כל מי שחבר בוועדת הכספים לבוא מחר לוועדת הכספים, כי אנחנו נציג שם את תקציב המשרד. לקראת 1995 אני רוצה להגיע לדיון עם משרד האוצר, כאשר בכל סעיף, גם בעבודה וגם ברווחה – בעבודה אני מתכוונת להכשרה המקצועית – אנחנו נתקצב על-פי הגידול הטבעי של האוכלוסייה, ולא נצטרך לעמוד כל שנה כעניים בפתח ולהתחנן בשביל מפגרים ובשביל ילדים בסיכון, כשכל אחד היום יודע מהו בממוצע שיעור הגידול באוכלוסיות הללו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשרת העבודה והרווחה. תודה על התשובה המעמיקה והמפורטת ועל ההתייחסות הרצינית לשאלות חברי הכנסת. אני מצטרף לברכות של חברת הכנסת מאור.

תם סדר השאלות בכתב. אשר לשאלות שהשרה לא השיבה עליהן כאן, כולן תועברנה לפרוטוקול.

החמרה בחוק והקלה בעונש בטרגדיות של התעללות מינית בקטינים ובחסרי ישע

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום: החמרה בחוק והקלה בעונש בטרגדיות של התעללות מינית בקטינים ובחסרי ישע. יפתח את הדיון חבר הכנסת יוסף עזרן, סגן יושב-ראש הכנסת. זה נושא רציני מאוד, כואב, אכן טרגדיה. בתום דברי סגן יושב-ראש הכנסת הרב עזרן, יתקיים כאן דיון. נרשמו 24 דוברים, ולכל אחד מהם יוקצו שלוש דקות.

אסתר סלמוביץ (צומת):

תוסיף מעט. זה נושא שאי-אפשר למצות אותו במסגרת שלוש דקות.

היו"ר ע' עלי:

אם מישהו ירצה עוד כמה דקות, אני לא אתנגד.

רענן כהן (העבודה):

כאן נקבע, שאחרי חבר הכנסת עזרן, שני חברי כנסת ידברו כמו בהצעה לסדר-היום, משום שהם הגישו הצעה דחופה לסדר-היום והיא אושרה בוועדת הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רענן כהן, מייד אחרי חבר הכנסת עזרן תדבר חברת הכנסת סלמוביץ, ואחריה – חבר הכנסת רענן כהן, ולכן נקצה זמן ארוך יותר כדי שתוכלו למצות את הנושא.

רענו כהן (העבודה):

תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

אני נענה לפנייה שלך, שאותה נימקת נכון. אין בעיה. כבוד חבר הכנסת יוסף עזרן, בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי מאוד שבנושא חשוב כל כך, גורלי כל כך להמשך החיים החברתיים שלנו כחברה, כעם, כיהודים, נושא האלימות בכללותה, אשר פשה בחברתנו כנגד ממאיר, וכלפי חסרי ישע, קרי קטינים, במיוחד, הבית כאן לא מלא, ואני מצר על כך.

רבותי, הפסיכולוגים והפילוסופים אומרים, שאדם אלים, ובפרט כלפי החלש, כלפי חסר ישע, ועוד מוסיף חטא על פשע כאשר חסר הישע הזה הוא בנו, הוא קטין שנתון לאפוטרופסותו, שמאמין בו, תולה בו תקוות של הגנה, של עידוד, והוא בוגד באמון של אותו חסר ישע – הרי זו לא רק אלימות, זו אכזריות, זו טרגדיה, זו בגידה בחסר הישע, בחלש.

המבוגר, על-פי הפילוסופים והפסיכולוגים, שהוא אלים ומשתמש באלימות, הוא למעשה אדם שלא גדל נפשית ורוחנית. ההתפתחות שלו מבחינה רוחנית ונפשית פסקה באיזה שלב, ואולי נעמוד מאוחר יותר ונברר למה. הוא נשאר מבחינה רגשית בשלב ההתפתחות הילדותית. כי בסך הכול אנחנו יודעים, ילד קטן, כאשר מרגיזים אותו, מה הוא עושה? מאבד את העשתונות או מקלל ומגדף או משתמש באלימות בידיו, וכאשר האדם שהוא רוצה לפגוע בו רחוק – הוא זורק עליו אבנים. מה עושה אדם מבוגר? נכון, הוא צריך לשמור על פאסון, הוא צריך לשמור על הופעה, זה לא מכובד שאדם מבוגר שהרגיז אותו יזרוק אבנים. אבל הוא זורק מלים; אלימות מילולית קשה. הוא פוגע, הוא מעליב, זורק מלים רושפות ששורפות. בבחינת מה שאמר הפסוק, חץ שחוט לשונם. הלשון המופקרת המשתלחת היא כמו חץ שפוגע, שהוא קשה יותר מהאלימות הפיסית לפעמים.

ילד שנפגע מאלימות, לא רק פיסית אלא מילולית, אלימות קשה מאוד, התעללות, שלא לומר התעללות איומה, שמשאירה בו צלקות, הוא נכנס למעגל קסמים שאי-אפשר לשבור אותו. מפני שעל-פי רוב ההורים המכים, המתעללים, או המבוגר האלים כלפי חסר הישע הוא עצמו היה קורבן להתעללות ולאלימות כשהיה צעיר, כשהיה קטן. והשם ירחם, איך אפשר לעצור את המגפה ולפרוץ את המעגל הזה של האלימות בחיינו?

מה גורמת האלימות לאותו חסר ישע, חוץ מהתחושה הקשה מאוד, חוץ מהתסכול, מחוסר האונים על שבגדו בו, במקום האהבה שהוא העניק לאותו מבוגר, במקום האמון, התקווה שתלה בו? אילו יכולנו לבדוק, לרדת לנפשו של ילד פגוע, של אותו חסר ישע, היינו דולים משם מטען איום, טונות של תסכול וחוסר אונים ושל הרגשת בגידה. אבל מה זה עושה לאותו ילד, לאותו חסר ישע? מדכאים את הפוטנציאל שלו. יש ילדים נפלאים שהתחילו לגמגם, שאינם מסוגלים לבטא אפילו את שמם מרוב

האלימות המופעלת נגדם, ודיכאון בכוח הזרוע את הפוטנציאל האינטלקטואלי שלהם. עצרו את ההתפתחות שלהם, הביאו אותם להפרעות נפשיות, הכניסו אותם למעגל האלימות.

ובכן, רבותי, חייבים אנחנו לדעת איך יכול להיות מצב כזה. רבותי, התורה אומרת, כרחם אב על בנים. הרחמנות של האם היהודייה, ה"ידישע מאמע" המפורסמת, מה קרה שלפי הסטטיסטיקה, כך אומרת ד"ר צימריין, ששמעתי אותה בהופעה מסוימת בוועדת החוקה, חוק ומשפט, והיא הביאה מספרים מבהילים בהיקפם ומחרידים – 25,000 ילדים מוכים. זה מה שמוצהר. איך יכול להיות, שאמא שנשאה את העובר תחת לבה, שטיפחה אותו, גידלה אותו, יכולה לכבות סגריה בוערת על ראש תינוקה? איך יכול להיות דבר כזה מבחינה אנושית, הומנית ויהודית? איך הגענו למצב כזה?

אתם יודעים, רבותי, למה? פשוט מאוד, הפסקנו להתייחס לאדם כאל מי שנברא בצלם אלוהים, כאל יצור שהכבוד אצלו וכבודו חשוב לא פחות ואולי יותר, ומייד אוכיח זאת, מגופו, מהפיסי שלו.

אולי אספר לכם סיפור מעניין, איך אדם גדול, חסיד גדול בתורה, מתייחס לילד. אנא מכם, תקשיבו. חבר הכנסת יהלום, אולי ידידי יעשה את הכבוד להקשיב לסיפור הנפלא הזה. היה צדיק גדול בבני-ברק שקראו לו ה"סטייפלר", הרב יעקב קנייבסקי, זכר צדיק לברכה. פעם, בבית-הכנסת שלו, בית-הכנסת לדרמן, הגיע ילד אחד מילדי המתפללים, שלא היה לו שום קשר עם הרב, לא לו ולא להוריו, לגיל המצוות. הרב, שלא כמנהגו, איש זקן בגיל 90, עמד כל הזמן וחיכה עד שהילד יסיים את דרשתו, וניגש אליו לפני כולם והגיש לו ספר יפה מאוד, מכובד, יקר, עם הקדשה, ועם בקשת סליחה. אמרו לו: מה קרה? איזה עסק יש לך עם ילד ולמה חיכית, בכלל למה הבאת תשורה כזאת, שלא כדרכך, זה כבוד גדול בשביל הילד ובשביל הוריו. אמר: פשוט מאוד, כשהילד הזה היה בגיל שמונה, השתובב כמו ילד שובב, והייתי מתעמק באיזה נושא בתלמוד והפריע לי. בלי משים, בלי כוונה, צעקתי עליו לפני כולם, והרגשתי שהוא נעלב, כי בכל זאת, הרב קנייבסקי, עליו השלום, צועק על ילד – זו חרפה גדולה. חשבתי לבקש ממנו סליחה במקום, אבל הרי על-פי ההלכה ילד שלא הגיע למצוות אינו בר מחילה. זאת ההלכה. חיכיתי בכליון עיניים לכך שהילד הזה יגיע לגיל המצוות כדי לפצות אותו, כדי להגיש לו את התשורה ולבקש ממנו מחילה.

זה כבוד האדם. רואים פה את היחס של האמונה, של התורה, איך התורה הקדושה מצווה עלינו להתייחס לזולת.

אתם רוצים לשמוע עוד דבר אחר? הרי רבותינו אמרו, דרשו בתלמוד, כל המרים יד על חברו נקרא רשע. כפי שמובא בסיפור של משה שיצא לראות בצרת אחיו, כתוב "ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים. ויאמר לרשע, למה תכה רעך". אומרת הגמרא, למה הכית, לא נאמר. למה תכה – למה אתה עומד להרביץ. מלמד שכל המרים יד על חברו נקרא רשע.

רבותי, אתם יודעים מה פירוש – כשהתורה קוראת לאדם רשע? הרי על-פי ההלכה, רשע מותר לרדת לחייו בפרנסתו, מותר לקרוא לו רשע, ואל יהי דבר זה קל בעיניכם. זה הדבר החמור ביותר, זאת ההשפלה, זה הכינוי הקשה ביותר שהתורה יכולה לתת לאדם היהודי המאמין. חז"ל באים ואומרים, כל הסוטר לחברו כסוטר פני שכינה. אדוני, כשאתה מרים יד, כבר אתה נקרא רשע. כשהרבצת ונתת סטירה על פני חברך שנברא בצלם, כאילו, חלילה, נתת סטירה לקדוש-ברוך-הוא. כאילו סוטר פני שכינה.

רבותי, תסתכלו על האדם, על המבט שלו, מה ההבדל בין העיניים המפיקות חוכמה, מבט אנושי, לבין עיני עגל? אתם רואים שהצלם האנושי הרי הוא מופיע על פני האדם. וחכמים החמירו בזה כל כך שאמרו, כל המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, כאילו שופך דמים.

רבותי, אנחנו חייבים לתקן את עצמנו ואת החברה, כי בנפשנו הדבר.

היו"ר ע' עלי:

אתה יכול להמשיך, אתה מדבר דברי טעם.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני אשתדל, בכל אופן.

אם כן, רבותי, כל העניין הזה נובע, לפי דעתי, פשוט מאוד מכך שהפסקנו להעריך את האדם כאדם; הזלזול באדם ואפילו – ברוצח. אתם יודעים איך התורה מתייחסת לאדם שחשוד ברצח? בואו ואגיד לכם דבר מעניין מאוד.

יש בתורה סיפור פנטסטי על מקושש עצים ביום שבת, ולא ידעו מה דינו. כתוב, ויניחוהו במשמר לדעה מה יעשה לו. דורשים רבותינו בתלמוד, בסנהדרין, מה זה ויניחוהו? כתוב "ויניחו אותו", ופעם כתוב "ויניחוהו". דורשים רבותינו, ואתם יודעים שיש ארבע מיתות בית-דין, שאחת חמורה מהשנייה: יש סקילה, הכי חמורה, שרפה, הרג וחנק, והן לפי חומרת העבירה. אדם שחילל שבת, על-פי התורה במזיד ובהתראה ובעדים, חייב סקילה. זו המיתה החמורה ביותר. רוצח חייב הרג. כתוב שאסור היה לשים אותו עם חייבי מיתה, שהם במיתה חמורה, אם הוא חייב רק הרג. למה? כי כל הלילה יחשוב שעשו לו עוול, שדנו אותו במיתה שלא מגיעה לו. וכך ההלכה ברמב"ם, אם יש רוצח שחייב מיתה בחנק, שהיא מיתה קלה יחסית, אסור לשים אותו עם חייב בשרפה. זה רוצח, מה זה משנה.

כשאנחנו רואים היום את היחס לאנשים עבריינים, אפילו פושעים, בבתי-המעצר, בבתי-הכלא, כאשר נכנס פושע קטן ויוצא פושע מדופלם, גדול – אין שום יחס פרופורציונלי וכבוד לאדם כאדם. זאת היא האלימות. זה היסוד והשורש של כל הנגע.

ובעיקר, אלימות מילולית, רבותי, של המבוגרים. אלה אבנים שהם זורקים. לאחרונה, בישיבת הממשלה – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

בבית הזה – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

נכון. לצערי הרב, קם שותף בממשלה; אני לא רוצה לציין שם, שהרי היא, כידוע, לוחמת על ייבוא הבשר הטרף, זה תפקידה, זו חובתה, זה לגיטימי; אבל מה אומרים? זה שיטות של "מאפיה".

רבתי, אני רוצה לומר לכם משהו. תדעו שהקיבוצים, אני לא תוקף אותם, חלילה – פה נוצרה ברית מיוחדת, הקיבוצים, שהם מלח הארץ, גם כן מתנגדים לייבוא הבשר הטרף.

חיים אורון (מרצ):

איך אתה יודע?

יוסף עזרן (ש"ס):

אני יודע מה שאני מדבר. דיברתי אתם, ותקרא את העיתונים. למגדלים יש עניין, הם המגדלים של עופות. יש לולים, בלי עין הרע, שבהם 3 מיליוני עופות. אתה יודע, הלול הכי גדול נמצא בגבעת-חיים. תקשיב לי, אני לא תוקף אותך, אני רק רוצה לומר לך.

חיים אורון (מרצ):

עשה לי טובה, תחזור למגרש הקודם. תאמין לי, אתה הרבה יותר טוב שם.

יוסף עזרן (ש"ס):

גם במגרש הזה. תראה את השיטות של הטרור המילולי, של הדמגוגיה, שראויה ל"סקוריטה" ול"שטאזי". תשמע טוב מאוד.

חיים אורון (מרצ):

יוסף עזרן (ש"ס):

תסלח לי, אל תפסיק אותי. אדוני היושב-ראש, תגן עלי, שאוכל לדבר.

אני מבקש לומר את זה. הקיבוצים מתנגדים מהסיבות שלהם, וזו זכותם; סיבות כלכליות. זה מותר. איש לא מוכן לומר מלה, יכול להיות שזה צודק, פרנסה זה עניין כלכלי, זה לגיטימי. אני, שמתנגד מפני שזאת תורת אבותי, אין לי שום אינטרס כלכלי, אין לי שום שיקול דעת של רווחיות, רק מפני שבורא עולם אמר. אז אני גאה להיות שותף ל"מאפיה" הזאת, שמחזיקה את העם היהודי ממעמד הר-סיני, שמחזיקה את העם היהודי בכל הדורות. אני שותף ואני גאה ולא ארצה להיות בצד של האלימות – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

הביקורת כלפי המדיניות – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זנדברג, אני מבקש להפסיק. אתה רשום כאן.

יוסף עזרן (ש"ס):

האלימות של השרה אלוני – – –

חיים אורון (מרצ):

— — —

רענן כהן (העבודה):

זה לא הנושא.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת זנדברג, אתם רשומים. חבר הכנסת רענן כהן, אתה רוצה לנאום את הנאום מהמקום, בהפרעות, אין בעיה.

רענו כהן (העבודה):

זה לא הנושא.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת עזרן לומר את דבריו. זה הנושא. הוא חושב שזה הנושא.

יוסף עזרן (ש"ס):

רבותי, הדוגמה שלנו, על זה נאמר, חכמים היזהרו בדבריכם, קל וחומר אנשים שהם לא כל כך חכמים ולא מחוכמים. לזרוק בוך, חצים, אבנים על ציבור שלם רק מפני שהוא מאמין בתורת אבותיו, רק מפני שהוא רוצה שיהודים יאכלו כשר, רק מפני שהוא לא רוצה שהמיעוט ישליט את הטרור שלו. למה? לפי הסטטיסטיקה, לא שלי, לפי סקרים של מכונים שאין להם שום קשר אתי, 65% רוצים לאכול כשר ורוצים בכשרות. קם פה איזה מיעוט, שרוצה להשתלט על חיינו היהודיים והרוחניים, והוא עוד זורק בוך ומכפיש בצורה כל כך חמורה.

רבותי, חזרו מהאלימות המילולית הזו ונתחיל להתייחס לתורת ישראל לא כפי שאמרו, תורה מאובנת, חס ושלום, עפרא לפומיה. זאת תורת חיים, ואנחנו נמשיך לדגול בעדינות ובכבוד האדם, כמו שהתורה חייבה אותנו. ואז, בעזרת השם יתברך, נעקור מן השורש את האלימות בחיינו, ובפרט נגד אותם יצורים חסרי ישע שמאמינים בנו, שאנחנו חייבים לטפח אותם, להראות להם את כל החום והאהבה. ואז נגדל דור של ילדים, דור המשך, לא מתוסכל, לא אליים, דור שאינו חי בהרגשת קיפוח ותסכול, חס ושלום, אלא ילדים כפי שמגיע לעם ישראל – מפותחים בנפשם, לא מעורערים בנפשותיהם.

ותראו, רבותי, מה שאנחנו נרוויח – שכל המוסדות לטעוני טיפוח ייסגרו מאליהם. אנחנו גורמים לכך שיהיו טעוני טיפוח, כי אנחנו מתסכלים את המסכנים האלה. אני אומר לכם, זה לא טעוני טיפוח, זה ט.נ.ט., זה חומר נפץ. אם אנחנו לא נטפל בהם פה ולא נדע איך לטפח אותם, איך להוקיר אותם, איך להחזיר את כבוד האדם כי הוא אדם, כי הוא בצלם אלוהים, האלימות הזאת תפשה בחברה ותסכן את כל הקיום שלנו פה. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת עזרן. רשות הדיבור לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ. אחריה – חבר הכנסת רענן כהן.

אני רוצה להבהיר לחבר הכנסת רענן כהן ולאחרים, שלפי התקנון מגיעות לנואם שפותח את הדיון 20 דקות תמימות. הוא ניצל את זה.

חברת הכנסת סלמוביץ, בבקשה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני ימים ספורים פורסם בעיתון "הארץ", שבית-המשפט העליון מצא לנכון לקבל את ערעורו של אב שהואשם בביצוע מעשים מגונים בשתיים מבנותיו. מקרה זה, המצטרף כחוליה נוספת לשרשרת ארוכה של מקרים מזעזעים של אלימות מינית בכלל ושל אלימות מינית בתוך המשפחה בפרט, מעיד – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אורון, אם אתה רוצה לתת שיעור בגידול עופות ובשר לחבר הכנסת עזרן, תעשה את זה מחוץ למליאה.

חיים אורון (מרצ):

לא. רציתי לשמוע דברי חכמים.

היו"ר ע' עלי:

אם אתה רוצה לשמוע דברי חכמים, הנה.

חיים אורון (מרצ):

אני משמיע.

היו"ר ע' עלי:

יש כאן גם מה לשמוע. מכל מקום, הדיבורים באולם מפריעים.

אסתר סלמוביץ (צומת):

מקרה זה, המצטרף כחוליה נוספת לשרשרת ארוכה של מקרים מזעזעים של אלימות מינית בכלל ושל אלימות בתוך המשפחה בפרט, מעיד בפעם המי-יודע-כמה על העובדה, שמערכת המשפט בישראל אינה מסוגלת להתמודד לבדה עם הצורך בהחמרת הענישה ובנקיטת ענישה מרתיעה בכל הנוגע למקרים כגון אלה.

על-פי הנתונים שקיבלתי מהמועצה הלאומית לשלום הילד, והמתייחסים לשנת 1992, נפתחו במשטרה בסך הכול 96 תיקים בגין גילוי עריות כלפי ילדים. מתוך תיקים אלו, חמישה נסגרו בשל חוסר עניין לציבור, 15 אחרים נסגרו מחוסר ראיות, 34 נמצאים בשלבי החלטה בפרקליטות המדינה, שבעה נמצאים בשלבי תביעה, בשמונה היו הרשעות, ובמקרה אחד זוכה הנאשם.

על-פי נתוני איגוד מרכזי סיוע לנפגעות תקיפה מינית, 400 מכלל הפונות בשנת 1992 לקבלת סיוע, המהוות כ-19% מכלל הפניות, נפגעו מגילוי עריות. בהסתמך על ההנחה כי רק 10% מכלל הנפגעות מתלוננות, נראה שבשנת 1992 נפגעו מיחסים שהן בבחינת גילוי עריות כ-4,000 נשים וילדות.

אני רוצה מאוד להאמין, שקולת העונשים המוטלים על-ידי מערכת המשפט במקרים כגון אלו מקורה באילוצים טכניים של העדר חקיקה הולמת. אלא שאיני יכולה להשתחרר מן ההרגשה, גם אם זו אינה מוצדקת, שקולת העונשים המוטלים על-ידי בתי-המשפט בישראל במקרים של עבירות מין היא עניין של תפיסת עולם לוקה בחסר.

בפסק-הדין שניתן במקרה הנ"ל יש נקודות מספר שחייבות להביאנו לכלל מסקנה, שיש לבצע שינוי מהותי בתפיסתנו את עבירות המין.

לא אכנס בפרוטרוט לכל הנקודות שלדעתי יש לתקן, ואולם אגע באחדות מהן, במהותיות שבהן.

ראשית, ברצוני להתייחס לנושא ההתיישנות. עבירות פליליות מתיישנות, בחלקן, עם חלוף פרק זמן מסוים ממועד ביצוען. בעוד לעניין פקודת הנזיקין יש שמירוח ההתיישנות מתחיל רק עם היוודע עילת התביעה, הרי כאן ההתיישנות היא אוטומטית, והיא נמדדת מיום קרות האירוע, ואפילו זה הובא לידיעת הגורמים המוסמכים במועד מאוחר בהרבה מזה הקבוע כתקופת ההתיישנות.

במלים אחרות, אם השכיל הנאשם להטיל על קורבנו פחד ואימה במידה שידחו את דבר התגלות מעשיו אל מעבר לתקופה הידועה בחוק כתקופת ההתיישנות, סיכויי להימלט מעונש רבים ביותר.

כאן אני קוראת לפעול לתיקון החוק באופן שיקבע, כי תקופת ההתיישנות על עבירות פליליות, או לפחות על חלקן, תימנה מיום היוודע דבר העבירה לגורמים המוסמכים. כך, בכל אופן, נוכל למצות את הדין גם עם אותם עבריינים שהשכילו להעלים את מעשיהם מעיני הגורמים המוסמכים במשך תקופה ארוכה על-ידי הטלת אימה ופחד על קורבנותיהם.

לעניין עבירות המין בתוך המשפחה, כאן אני חושבת שיש לשנות את הגישה באופן קיצוני ולהטיל על ההורים או האפוטרופוסים אחריות מוחלטת, ללא קשר לשאלה אם נעברה העבירה בניגוד לרצון הקורבן או מתוך שיתוף פעולה מלא מצדו ואפילו ביוזמתו.

הורה חייב להשכיל להתמודד עם כל מצב, לרבות מצבים שבהם היוזמה לאקט מיני מכל סוג שהוא תבוא אפילו מצד הילד, ביוזמתו, ועל ההורה מוטלת החובה החד-משמעית למנוע ולהימנע ממצב שכזה. הורה או אפוטרופוס המנצל מצב עניינים שכזה, ואפילו היה הדבר ביוזמתו של הילד, חייב לתת את הדין כאילו ביצע את מעשהו בכוח.

מערכת היחסים בתוך המשפחה היא מערכת הידועה לעתים במורכבותה. אנו עוסקים פעמים רבות בבני נוער מתבגרים, המצויים בתקופות של גיבוש זהותם המינית, ובתקופות אלו עלולות להתעורר בקרבם של הצעירים תחושות מביכות שקשה להם להתמודד עמן בגפם. אנו המבוגרים מחויבים בכל תנאי לסייע להם ולא לשתף פעולה באופן שיש בו כדי להביא למצבים אסורים, שהדעת אינה סובלתם. שיתוף פעולה אסור עם ילד הוא, לכל הדעות, מעילה באמונו של הילד ובשליחותו כהורים או אפוטרופסים.

החוק במקרה שכזה אינו צריך כלל להבחין ולעמוד על הנסיבות שהביאו ליחסי מין בין הורים לילדיהם או בין אפוטרופוס לתלויים בו. די בעצם קרות האירוע על מנת להחיל על ההורה או האפוטרופוס אחריות פלילית לכך, ויש להענישו בכל חומרת הדין.

כשאני משווה את חומרת הענישה במקרים של עבירות כלכליות לזו הנהוגה במקרים של אלימות מינית, איני יכולה שלא להרהר בעובדה שבחברתנו הקפיטליסטית עבירה כלכלית היא העבירה החמורה ביותר העולה על הדעת, ולעומתה מחוירות כל העבירות האחרות, לרבות עבירות מין בכלל ועבירות מין בתוך המשפחה בפרט.

עם כל הכבוד שאני רוחשת למערכת המשפט בישראל, ואני משוכנעת שלדעתי זו שותף הציבור ברובו הגדול, הרי דווקא בתחום מזעזע זה של עבירות מין נמצאים בתי-המשפט בישראל מקילים. די בפסקי-דין מקילים שכאלה, כדוגמת פסק-הדין שניתן בבית-המשפט העליון, כדי לשדר סלחנות וכדי לתרום לעיוות סולם הערכים.

גופו של אדם הוא רכושו היקר ביותר, ומתמיהה העובדה שעיקרון זה אינו בא תמיד לידי ביטוי בפסיקה. לכן, אם המניעים להקלה בעונשם של עברייני מין מקורם בהעדר פסיקה מחמירה, הרי עלינו ועל הממשלה לפעול לאלתר לתיקון החקיקה בהתאם. אם קולת העונשים היא פועל יוצא של תפיסת עולם, ובכך אני מתקשה להאמין, הרי מצבנו חמור שבעתיים.

אדוני היושב-ראש, הקורבנות של אלימות מינית הם, בדרך כלל, מי שנוצלה חולשתם או שנעשה שימוש ביתרון המוקנה לתוקף. הקורבן, בדרך כלל, נעדר יכולת להתגונן, ואזי מחויבת החברה לגונן עליו בכל מחיר. ההגנה היעילה ביותר האפשרית היא זו שתבטיח את מניעתם של מקרים כגון אלו. המניעה אפשרית – אם כי, לצערי, לא לחלוטין – בשתי דרכים. האחת היא הדרך החינוכית, כלומר הקניית ערכים מתאימים לציבור, ערכים שיהא בהם כדי להדגיש את קדושתם של גוף האדם ונפשו. הדרך האחרת היא דרך של ענישה הולמת ומרתיעה. שתי הדרכים כאחת תחילתן בחקיקה ובפסיקה מתאימות, שישדרו לציבור את העובדה, שההגנה על גופו של אדם ועל נפשו היא בבחינת "הרג ואל יעבור. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת סלמוביץ. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום. אני מבקש להודיע, שחבר כנסת שלא ימצא כאשר אקרא בשמו יפסיד את תורו. שלא תהיינה אי-הבנות.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להביע את פליאתי על כך שבנושא כזה איש מהממשלה לא נוכח.

חיים דיין (צומת):

זה לא חדש.

רענן כהן (העבודה):

דברים לא חייבים להיות חדשים. הייתי מבקש לבחון ולבדוק אם יש חברים מהממשלה, שיבואו וישמעו את הדיון באחד הנושאים החשובים ביותר אולי במדינת ישראל.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רענן כהן העיר הערה חשובה מאוד. אני רואה את זה בחומרה רבה. זו לא הפעם הראשונה ששולחן הממשלה ריק. אני מבקש מסגנית מזכיר הכנסת לדאוג לכך שיגיע לכאן שר מהממשלה. אחרת אשקול לנעול את הישיבה, על כל המשתמע מכך. לא יעלה על הדעת, שבנושא מרכזי וחשוב כל כך לא יהיה נוכח אפילו חבר ממשלה אחד, אפילו לא סגן שר.

רענן כהן (העבודה):

אני מודה לך על הדברים. אעבור לנושא.

מה משותף היום לסיגריות, מגהצים, נעליים, חגורה, קרש, שרשרות וכו'? כל העצמים הללו שימשו טרוריסטים. הטרור לא משתולל רק ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. הוא גם קיים בבתיים של אזרחים שכנים, שלי או שלכם. לפי הערכה זהירה – משערים כי יש 30,000 ילדים מוכים בשנה. שמונה ילדים מתו השנה ממכות הוריהם. מומחים שבדקו מעריכים, שעל כל מקרה התעללות בילדים שנחשף, יש שמונה מקרים שאינם מדווחים.

לא עובר כמעט שבוע בלי שנקרא בעיתונות על מקרים של הכאה, חבלות קשות, אונס, ענישה באמצעים בלתי סבירים ומקרי מוות של ילדים. לכן אני שמח על כך שהכנסת התפנתה לדון בנושא חשוב זה, וחבל שחברי הכנסת כולם לא נמצאים כאן בדיון כזה.

חז"ל אמרו כי חוסך שבטו שונא בנו. ואפילו בית-המשפט העליון שלנו קבע בראשית דרכו, כי הורים זכאים להטיל על בניהם עונש גוף כדי לחנכם בדרך הישרה וללמדם משמעת. סבורני כי מאז חלו תמורות בחברה, לא רק בתפיסות החברתיות אלא גם במצב החוקי, אולם מאחורי מעטה של קידמה רבים מאתנו חיים במאה הקודמת.

אני יודע שלא כל מכה, המכה באיזו צורה שהיא, מכה בגדר התעללות; ולא כל הורה מכה הוא הורה מתעלל. אפשר וצריך להבחין ולהבדיל ביניהם. אך יש מן המשותף בתופעות אלה. ענישה גופנית, אדוני היושב-ראש, והכאת ילדים, גם אם לא יובילו להתעללות, פסולות בפני עצמן ויש לשלול אותן מכול וכול. הענישה הגופנית וההכאה שוללות מהילד את זכויות האדם הבסיסיות שלו. מדובר בתופעה לא מוסרית, לא צודקת ולא חינוכית.

מחקרים רבים בתחום חזרו והוכיחו, כי לעונש גופני אין כל ערך חינוכי, והאפקט היחיד הוא הקניית הרגלי אלימות כדפוס התנהגות לדור הבא. המספרים הרשמיים מצביעים על מקרים רבים יותר של התעללות בילדים בקרב השכבות החלשות, אך ברור כיום כי התופעה קיימת באותה מידה בכל שכבות האוכלוסייה. בשכבות החלשות קל יותר לחשוף גילוי מעשי אלימות; במשפחות מבוססות הדבר קשה יותר.

אדוני היושב-ראש, לא ברור אם יש עלייה במעשי האלימות – או שפשוט הם היו קיימים מאז ומתמיד, ביחס שקיים היום, או שמספרם הלך ופחת, ואולי נודע עליהם פחות בציבור. עם זאת, ברור מכל המחקרים, שילדים מוכים הופכים הורים מכים, ולכן הרשויות חייבות לעשות הכול כדי לטפל בתופעה.

אני מברך את השרה אורה נמיר, שבאה, עם הרגישות שלה, להשתתף בדיון. חשוב שנושא כזה יזכה לאוזן קשבת, וגם שהממשלה תעשה דברים בסוגיה הקשה, הסבוכה והמורכבת הזאת.

קיימת בעיה שילדים מוכים אינם מעזים להתלונן. שכן, מורה או מי שנמצא במגע עם הילדים ורואה שמדובר בילד מוכה צריך לדווח לרשויות, אך פעמים רבות אותם אנשים נמנעים מלעשות זאת מתוך חוסר רצון להתערב או מסיבות אחרות. הבעיה העומדת בפני הרשויות היא קודם כול איתור הילדים המוכים. כאשר ילדים אלה מאותרים יש בעיה נוספת, והיא שאלת הטיפול – האם להעמיד את ההורים לדין או להוציא את הילד מחזקת ההורים. כאשר מחליטים להעמיד לדין, לעתים קרובות העונשים קלים מדי ואינם מרתיעים.

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, לפני שלוש שנים חוקקה הכנסת חוק בדבר איסור פלילי חמור על תקיפת ילדים. בחוק לא רק שאין סלחנות והבנה כלפי הורים אלימים, אלא החוק מחמיר עם ההורים כמו עם כל בריון אחר. העונש המרבי בחוק לגבי הורה התוקף את ילדו הוא שבע שנות מאסר. אבל חוקים לחוד ומציאות לחוד. קיימת בי התחושה המקוממת והמתסכלת, שיש סלחנות, בעיקר בערכאות המשפטיות הנמוכות, ורק כאשר מוגש ערעור לבית-המשפט העליון מתקן במידת-מה העוול שנוצר.

לסיום, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר שהורות אינה משימה קלה. לא אחת ילדינו מעמידים אותנו במצבים קשים, גברתי השרה. והרי ככלות הכול, ילדים אינם מלאכים. תמיד אלה הם בני אדם. אולם הורים המכים את ילדיהם מאמינים כנראה בסתר לבם שילדים הם רכוש ההורים, ולכן זכויותיהם של הילדים נתונות בידיהם לשבט או לחסד.

אני פונה וקורא לממשלת ישראל ולכנסת לעשות הכול כדי שאותם ילדים מסכנים יפסיקו לסבול.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, כבר אמר מי שאמר, שנקמת דם ילד קטן לא ברא השטן. אמרו זאת על אירועים אחרים, כמובן. אבל במקרה שלפנינו, כשמדובר על התעללות מינית או אחרת בילדים, אני חושש שצריך להתייחס אל זה באותה דרך. אני חושש שצריך לקחת את זה במלוא הרצינות. אני חושש שבמצב הקיים היום החברה הישראלית איננה לוקחת את הנושא הזה במלוא הרצינות. במידה רבה השופטים במדינת ישראל הם אספקלריה של מה שמתרחש בחברה הישראלית. לכן, לא אחת קורה שכאשר כבר מגיע המצב לידי כך שיש ילד מוכה או ילדים או ילדות שהתעללו בהם מינית, לפעמים בביתם שלהם, ולפעמים על-ידי הוריהם, וכשהסוד האפל הזה כבר יוצא מבין כותלי אותו בית, ומגיע לפעמים בדרך-לא-דרך לידיעת העובדת הסוציאלית, יש המערכת השלטונית באותו מקום, שלפעמים מכירה אישית את האנשים. צריך ללכת למשטרה, להתלונן, ונפתח תיק נגד האיש, הוא מגיע למשפט, ולצערי הרב לעתים אנשים יוצאים יחסית בקלות רבה ממעשה מזוועה, של התעללות מינית או אחרת בילדים ובחסרי ישע.

אני חושב שמוטלת חובה על כולנו לעשות שלוש פעולות מרכזיות. פעולה אחת היא באמת לומר, ובצורה מפורשת, לשופטי ישראל: רבותי, אתם צריכים לשפוט במירב החומרה שהחוק מאפשר לכם. לצערי הרב, יש אצלנו כאלה שמציעים לעשות ענישת מינימום. אני לא מרחיק לכת עד כדי כך, כי אני חושב שיש מקום לשיקול דעת של השופט. אבל צריך לומר לשופט: לפחות בתחום שהחוק מרשה לך, מאפס עד עשר שנים, תן עונש חמור, תן עונש חמור שיהיה לא רק בבחינת ענישה, אלא גם בבחינת הרתעה. הייתי רוצה ששופט שדן מישהו שהתעלל בילד או בילדה, והוא מאמין בכל לבו שהאיש הזה אשם – ואני לא מדבר על דבר אחר, אני מדבר על מקרה שבו השופט השתכנע שיש פה התעללות ושהאיש אשם בהתעללות – הייתי רוצה שהוא יתייחס לילד הזה כאילו היה זה ילדו, בנו או בתו. אז הייתי רוצה לראות באיזו חומרה הוא היה מעניש את העברייני. אני חושב ששופטים לא עושים זאת. אני מתריע, שאם השופטים לא יעשו זאת, לא תהיה ברירה לבית הזה אלא להגיע באמת למצב של ענישת מינימום, כדי להבטיח שהעבריינים ייענשו וייתנו את הדין על כך.

הדבר השני – אני חושב שיש חוסר רצון מסוים של הרשויות להגיש תלונה במשטרה נגד המתעלל גם כשיודעים על כך. פעמים רבות אנחנו עדים לכל מיני מעשים של כיסוי על האירוע, ניסיון לעבור

לסדר-היום, ניסיון לדבר אל המשפחה. אני חושב שאסור לוותר. כשמישהו מתעלל התעללות מינית, או התעללות אחרת, בילד או בילדה, חייבים לדווח על כך למשטרה, להגיש תלונה ולפתוח בחקירה.

אני עובר לנושא השלישי שלדעתי מחייב טיפול, ואני אומר זאת לך, גברתי השרה. אני יודע שבתחום העבודה הסוציאלית יש ויה-דולורוזה שלמה כדי להוציא ילד מחזקת משפחה ולהעביר אותו לאימוץ או למשפחה אומנת או לדבר אחר. גם כאן הדבר כרוך בפקיד סעד, בבתי-המשפט, והפרוצדורה היא די ארוכה. לדעתי, גברתי השרה, צריך למצוא דרך כדי להקל את התהליך הזה. כאשר העובדים הסוציאליים בשטח משוכנעים שמתעללים בילדים שנשארים במשפחה, פוגעים בהם מינית או נפשית, יש להוציא אותם לאלתר, ובהליך המקוצר ביותר, המהיר ביותר, שיבטיח את ביטחונם של הילדים האלה. ילד שנמצא במשפחה, כשהוריו מתעללים בו, מוטב לו בלי הורים כאלה בכלל מאשר עם הורים שמתעללים בו.

הפגיעות הנפשיות בילדים, על-פי מחקרים, באות לעתים לידי ביטוי רק כאשר הילדים בוגרים, ואז הם מוציאים את כעסם ואת תסכולם על החברה ועל זולתם, ולפעמים על נשותיהם.

אני חושב שטיפול זריז יותר, כאשר עולים על מקרה כזה, והוצאת הילד מהמשפחה למקום בטוח, זה דבר שיכול לחסל את המפגע, לפחות בתחילתו, ולהציל נפשות של ילדים רבים.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית.

חבר הכנסת סילבן שלום – אינו נוכח. חבר הכנסת יגאל ביבי – אינו נוכח. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – אינה נוכחת. חבר הכנסת גונן שגב – אינו נוכח. חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה.

חבר הכנסת יצחק לוי, אתה היית יושב-ראש ועדה שטיפלה בעניין הזה, ונדמה לי שהצעת החוק להחמרת הענישה על תקיפת ילדים היא הצעת חוק שלך. בכנסת הקודמת היית יושב-ראש הלובר בנושא זה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני עדיין.

הי"ר ע' עלי:

אתה עדיין.

יצחק לוי (מפד"ל):

כן.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גברתי השרה, ראשית אני רוצה להעיר הערה לחבר הכנסת שטרית. אני רוצה לומר לך, שאנחנו צריכים לשנות את התפיסה בנוגע להוצאת ילדים מהבית. אני בעד הוצאת ילד מהבית כאשר כלו כל הקצין. ואני חושב שאנחנו צריכים לא רק להוציא ילד מהבית כאשר כלו כל הקצין, אלא לזרז את הטיפול, כמו שאמרת. השדולה למען הילד הגישה הצעת חוק, שלצערי הרב שר המשפטים התנגד לה, ולפיה ברגע שילד מוכרז כבר-אימוץ – מגבילים את בית-המשפט בטיפול בתיק. כלומר, עד שנגיע לאימוץ, גם לאחר האימוץ; כי פעמים רבות קורה שילדים מוכרזים או מוצאים מהבית בגיל צעיר מאוד. עד שהם מוכרזים כבני-אימוץ עוברות שנתיים, ועד שמוצאים להם משפחה עוברות עוד שנתיים, והרסנו את הילד, כי קל הרבה יותר למצוא משפחה מאמצת לילד בגיל שנה או שנתיים מאשר לילד בגיל שבע או שמונה או עשר. והדברים האלה קורים. לכך אני מסכים.

אבל לדבר אחד אני לא מסכים – שכאשר מדובר על התעללות בילדים, התעללות מינית או התעללות פיזית, לא משנה, אנחנו תמיד נראה את הילד מוצא מן הבית, תמיד נראה שהילד עוזב את הבית. פעמים רבות אנחנו מענישים פעמיים את הילד. יש משפחה ויש אלים במשפחה, והאלים במשפחה הוא אחד; לא כל המשפחה אלימה אלא אחד מתוך המשפחה אלים; פעם זה האב, פעם זו האם, פעם האח הגדול ופעם הדוד ופעם מישהו אחר. אז מה אנחנו עושים? אנחנו מענישים את הילד כפליים. הילד זקוק למשפחה, ולילד יש משפחה חמה, ויש לו מסגרת משפחתית, ויש לו אמא ויש לו אחים ויש לו חפצים שלו ויש לו חדר שלו.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני אמרתי – מהרגע שהעובדת הסוציאלית הגיעה למסקנה שצריך להוציא את הילד מהבית.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני שמח על ההבהרה. אולי לא שמעתי היטב. כי פעמים רבות הגישה היא: התעללו בילד – יש להוציא את הילד מהבית. ואז אתה מעניש את הילד כפל-כפליים. לכן היתה בכנסת הקודמת חקיקה של חוק שבא להרחיק את האלים מתוך המשפחה בהליך מהיר. זו ההערה שרציתי להעיר.

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ע' עלי:

אין סתירה בין הדברים שלכם.

יצחק לוי (מפד"ל):

בסדר גמור, היתה הבהרה.

אדוני היושב-ראש, כיוון שאמרת שעסקתי בנושא הזה באינטנסיביות בכנסת הקודמת וגם בכנסת הזאת, אני רוצה לומר, שהנתונים שהועלו פה על-ידי חבר הכנסת עזרן ואשר הובאו על-ידי ד"ר חניטה צימרין בדיונים שונים בוועדות, צריך להכפיל אותם פי שלושה. כלומר, המחקר בעולם אומר, שכאשר ידוע לנו על ילדים שנמצאים תחת התעללות – המספר הריאלי הוא פי שלושה. על שני-שלישים לעולם איננו יודעים. הם מקרים שלא מגיעים למשטרה, לא מגיעים לשום עובד סוציאלי, מסתירים את זה בתוך המשפחה. כלומר, אם המקרים הידועים לנו היום הם בערך בין 15,000 ל-20,000 ילד, מה שאנחנו יודעים פה בארץ, הרי המציאות היא שבערך 60,000 ילדים נתונים להתעללות מינית או להתעללות פיזית בדרגות שונות.

משרד החינוך עשה פרויקט נהדר, אדוני היושב-ראש, כפרויקט ניסוי. הוא בחן את נושא ההתעללות בילדים בכיתות רגילות. הם עשו בחוכמה רבה, כאשר לקחו מדגם של כיתות גם במגזר החרדי, גם במגזר הדתי, גם במגזר החילוני, גם במגזר העירוני, גם במגזר הקיבוצי וגם במגזר הערבי, והעבירו מבחנים מסוימים, שמתאימים לגיל של הילדים, בדרכים שונות, כמו ציור, שיחה, או דרכים אחרות, וזאת כדי לאתר את הילדים שנמצאים במצב של הכאה או של התעללות. התברר שבכל כיתה שהם נכנסו אליה הם איתרו 10% מהילדים שנמצאים במצב של הכאה או של התעללות קלה או חמורה. אני לא אומר שכולם מקרי אונס, אבל מדובר בלטיפות לא רצויות, מדובר בכל מיני דברים אחרים שקורים בבית, שילד בא ואומר: מבוגר מלטף אותי שלא מרצוני, או מבוגר מכה אותי. והדבר הזה הדהים אותנו בוועדה, כאשר ראינו שהדבר נוגע לכל המגזרים ולכל השכבות. והרב עזרן היטיב לומר, שפה מדובר באמת במבוגרים, שכנראה ההתפתחות שלהם נעצרה באיזה שלב. גם אין לנו הסבר מדעי-נפשי, איננו יכולים להגיד איך אנחנו בוחנים, האם יש לנו סימנים לאיתור משפחה פוטנציאלית להתעללות בילדים. אין לנו שום מדד כזה. זו תופעה שאי-אפשר למדוד אותה, וזה דבר חמור מאוד.

אני רוצה להציע, כיוון שהדיון הוא חשוב מאוד, גברתי שרת העבודה והרווחה, שבמידה מסוימת אחראית לנושא – לא לכולו, כי בנושא זה מדובר גם בצד של חינוך ובצדדים משפטיים, אבל בוודאי לחלק גדול מהנושא – אני רוצה להציע לעודד את הפרויקטים בקרב הילדים. אני חושב, מתוך הניסיון הקטן שצברתי בעניין הזה, אני חושב שזה הדבר האפקטיבי ביותר, כאשר אנחנו מחנכים את הילדים לכבד את ההורים ולכבד את המבוגרים, אבל גם לדעת להתנגד. ברוב המקרים שנחשפו בנושא התעללות בילדים, הילדים לא הביעו שום התנגדות, הילדים הלכו כצאן לטבח להיות קורבן לאותם אלימים, והם לא הביעו התנגדות. למה הם לא הביעו התנגדות? כאשר שאלו אותם הם אמרו, כי הם לא יכולים להביע התנגדות למבוגרים. מה, הם יגידו "לא" לאבא? יגידו "לא" לאמא? יגידו "לא" לדוד? אנחנו צריכים לחנך את הילדים בעניין הזה. ואלו התוכניות הטובות ביותר, שגם הוכיחו את עצמן כטובות ביותר. צריך לעשות תוכניות ילדים בדרך הזאת.

אני ממליץ מאוד – ולצערי הרב הכול נוגע תמיד לתקציב, אין מנוס, אנחנו תמיד חייבים להגיע למלה המגונה הזאת, זה לא אלייך, זה שייך למשרד החינוך, ואני יודע שיש יחידה, שפ"י – שירות פסיכולוגי ייעוצי – במשרד החינוך ומטפלים בזה. אני ממליץ: אין ברירה אלא לבוא ולפתח את היחידה הזאת בצורה משמעותית.

אדוני היושב-ראש, הייתי יכול להמשיך ולהעלות דברים נוספים שאנחנו למדנו עליהם בנושא הזה, אבל אני מבין שזמני תם.

היו"ר ע' עלי:

זמן תם מזמן, אבל דיברת דברי טעם, ועסקת בזה בצורה אינטנסיבית, אפשרנו לך להאריך בדברים.

חבר הכנסת בנימין טמקין – אינו נוכח. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, חברות וחברי הכנסת, רק ביום ג', ביום נגד אלימות נגד נשים, נדרשנו לסוג אחד של אלימות ולסוג אחד של בעיות, שהוא קריטי ומרכזי. אי-אפשר להשוות, ואין צורך להשוות, בין אלימות נגד נשים לבין אלימות נגד ילדים, נגד קטינים. ובכל זאת, מי שראה את התוכנית בטלוויזיה על הבעיה של גילוי עריות בתוך המשפחה, מודע לבעייתיות של חוק ההתיישנות בשני המקרים. אני סבורה שהחלטה שלנו לדחות את הצעת החוק של חבר הכנסת אפרים סנה ולא לקבוע גבול מינימום לעונשים היתה טעות. גם חבר הכנסת יוסף עזרן, שהביא את ההצעה לסדר לדיון, בעצם הגיש הצעת חוק באותו נושא.

הקשבתי קשב רב לנימוקים של משרד המשפטים, והם כבדי משקל. הבעייתיות של הפרדת הרשויות והחופש ושיקול הדעת של השופטים והחשש שיהיו גם עיוותים בגין עונש מינימום, משקלם רב מאוד. ובכל זאת, בתוך מסכת האחריות של מניעת האלימות, ובגין העובדה שהיא קשה כל כך להגיע לתביעה, וכשמגיעים ומוכנים להיחשף – אין להשלים עם פסקי-דין שהם פשוט עלבון ופגיעה ביחיד ובכלל.

לפיכך, אני חושבת שזה הדבר ההכרחי, שמוכרחים לעשות אותו: עם סייגים ומגבלות – יש לקבוע ענישת מינימום. וכשם שנקבעת ענישת מקסימום ולא קוראים לזה התערבות של הרשות המחוקקת בשיקול הדעת של השופט, כך לא נכון לטעון זאת לגבי קביעת עונש מינימום.

הדבר השני, גברתי השרה, בדקה שנותרה לי, אתייחס לנושא של ילדים בני-אימוץ שהעלה קודמי, חבר הכנסת יצחק לוי. בזמננו, כאשר הגשנו את הצעת החוק כשדולה למען הילד, שר המשפטים פנה וביקש שלא נעשה זאת בחוק. הוא ציין שהוא פנה אל נשיא בית-המשפט העליון ואל כל מערכת המשפט, לזרז את הטיפול ב-450 התיקים של ילדים, שנסחבו לאורך חודשים ושנים. אין לנו מידע האם הנושא קודם, דהיינו האם הפנייה והמעורבות של משרד המשפטים כלפי מערכת בתי-המשפט אכן נענו, והיכן עומדים הדברים, כי הנושא הזה הוא ממש קריטי ואין צורך להכביר בו מלים.

אשמח לקבל תמונת מצב בנושא זה.

ומלה אחרונה, כי זמני עבר. ככל שנעסוק יותר בנושא זה בכנסת, בתקשורת ובחינוך, כן נצליח להקהות ולצמצם את התופעה. וכמו שנאמר: כל המציל נפש אחת מישראל מביא גאולה לעולם. תודה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתייחס למקרה ספציפי, למקרה מיוחד, שמלמד אותנו על הערכים שנקבעים על-ידי בית-המשפט העליון, והערכים האלה קובעים למעשה אמות מידה קשות מאוד בנושא הזה של התעללות בקטינים.

קודם כול, מדובר פה בגילוי עריות, מדובר על מקרה שבית-המשפט העליון זיכה אב שהורשע בביצוע מעשים מגונים בשתי בנותיו. לאחר שבית-המשפט המחוזי דן אותו לשנתיים וחצי מאסר בפועל ועוד שנה וחצי מאסר על-תנאי, ערער אותו אדם שעשה מעשים של גילוי עריות ומעשים מגונים בשתי בנותיו, בתקופה שהיו קטינות, ובית-המשפט העליון זיכה אותו מכול וכול.

הנקודה המרכזית שיש להביא בחשבון באותו פסק-דין – בערעור ניתן בסוף אוקטובר 1993, זאת אומרת לאחרונה – היא שבית-המשפט העליון קבע, לפי החוק הקודם – החוק הזה כבר תוקן, אבל הרבה מקרים של גילוי עריות עדיין נדונים בבית-המשפט לפי החוק הישן – כאשר אב מבצע בביתו מעשים מגונים וגורם לגילוי עריות, צריך להוכיח שאותה בת גילתה התנגדות ושהוא עשה את המעשה הזה לא במצב שמנע ממנה התנגדות.

אני חושב שמה שהתגלה כאשר פירש בית-המשפט העליון כך את פסק-הדין זה סילוף המציאות, משום שבמציאות, כפי שאמר קודם חבר הכנסת לוי, ילדים אינם מתנגדים. הם אינם מתנגדים משתי סיבות: קודם כול, בגלל סמכותם של ההורים, שהיא המובילה את הילדים להסכים למה שעושים להם עד כדי התעללות ועד כדי מעשים מגונים, ועד כדי גילוי עריות; והדבר השני, לא בכל המקרים יודעים הקטינים להבחין בין טוב לרע. לכן הם יכולים להסכים מרצונם למעשים של גילוי עריות, כאשר הם חושבים שזו דרך העולם, וכך טוב וראוי לעשות. אבל החברה והאב יודעים שהמעשים האלה הם בגדר גילוי עריות.

לדוגמה, לפי הנתונים של מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית, ב-1992 בלבד גדל מספר הפונות למרכזים האלה ב-45%. הממצאים מלמדים, כי מעשי גילוי עריות היו 19% מהמעשים שעליהם התלוננו. כלומר, מכלל 2,100 פונות 400 נפגעו מגילוי עריות. בדרך כלל מעריכים אנשי המקצוע, שרק 10% מאלה שהיו קורבן לתקיפה פונות בכלל למרכזים האלה. ממילא מדובר על בערך 4,000 מקרים של גילוי עריות שיכולים להיות בשנה מסוימת.

העובדה שבית-המשפט העליון – ואני אומר זאת במלוא הביקורת – התייחס לעניין הזה בסלחנות, וזיכה את האב על-ידי מציאת נקודה בחוק, שהמצב שבו הוא עשה את גילוי העריות עם בנותיו היה מצב שבו הן יכלו להביע התנגדות, והיות שלא הביעו התנגדות, הרי מכאן ההוכחה שאין להעניש את האב – זה מצב קשה, מצב של ערך חברתי קשה מאוד, ומן הראוי שהכנסת תיתן את דעתה על תיקון העניין הזה גם בהערה לבית-המשפט העליון. תודה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

חבר הכנסת שאול יהלום, אם רוצים לתקן נושאים כאלה – הרשות נתונה בידי הגוף המחוקק; בית-המשפט והשופט – לפי מה שענינו רואות ולפי החוק הקיים. אני חושב שיש צדק בדברים שלך, אז קום, עשה מעשה ותציע הצעת חוק שתתקן את המעוות הזה.

שאול יהלום (מפד"ל):

תודה רבה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אכן התופעה של האלימות והניצול המיני של קטינים ראווה לכל גינוי. ישבתי כאן ושמעתי את מרבית הדוברים. אלה שלא שמעתי כאן, שמעתי אותם בחדרי. אני רוצה להצטרף לדברים שנאמרו כאן, דברים כואבים, דברים קשים. אני חושב שהגינוי בלבד איננו מספיק, אף שיש לו חשיבות. יש לו חשיבות על מנת שנבטא את הסלידה האוניברסלית מתופעה כזאת בעולם כולו, על מנת שגם נדע לגנות זאת השכם והערב בגלל הנזק שנגרם לקורבן. אבל צריך לעשות מעבר לזה – צריך להילחם בתופעות האלה, אני מאמין, בעזרת שני כלים: האחד – החינוך, והשני – ענישה.

לפני שאגע בשתי נקודות אלה, אני רוצה להצטרף במלה אחת לדברים של חברת הכנסת ענת מאור וגם לדברים שאמר חבר הכנסת לוי. גם אני הייתי שותף לסיור שקיימה השדולה למען הילד לפני למעלה משנה, וראינו את המצב ואת הבעייתיות המלווה את תהליכי האימוץ בדרגות השונות. היינו גם ערים לבעייתיות הכרוכה בטיפול המידי בקטינים שנפלו קורבן להתעללות בבת-החולים, בעיות הקשורות, כמובן, בסופו של דבר, בעניינים של תקציב או של עיכובים ביורוקרטיים. אז הבענו את הזעזוע והתחלנו במעשה, ועצרנו אותו לאור פנייה של הממשלה, שאמרה: רגע, תנו לנו לנסות לתקן את המעוות בדרך אחרת, לא בדרך של חקיקה. אבל אם הדבר הזה לא נעשה, אני חושב שהכנסת צריכה לשוב ולדון בנושא זה בדרך של חקיקה.

שתי הנקודות שרציתי לדבר עליהן ממש בקצרה הן נושא החינוך ונושא הענישה. אשר לחינוך, שמעתי את הדברים, הייתי אומר את הדרשה של חבר הכנסת עזרן. אני מסכים עם הדברים שאמר.

אבל אינני חושב שמדובר פה רק בחינוך הרגיל, זאת אומרת החינוך במסגרת בית-ספר. מדובר כאן, לדעתי, בראש ובראשונה בחינוך של מבוגרים, של אנשים בוגרים, לשינוי אורחות חיים, לשינוי דברים שמקובלים אצלם או במקומות אחרים. זה חינוך חשוב מאוד, שמצריך משאבים וטיפול בדרך מיוחדת.

הצד השני של החינוך, שאני חושב שצריך לעסוק בו, הוא בעצם הגברת המודעות של קטינים שנפלו קורבן למעשה, למה שקרה להם; חלקם לא מבינים את זה. וכתוצאה מכך או בעקבות זה אני מאמין שיגבר מספר המקרים שבהם הקורבנות יתלוננו. וברגע שירבה מספר התלונות, אנחנו נוכל לעבור לשלב השני. יהיו יותר מקרים שיידונו, גם יחקרו על-ידי המשטרה, יגיעו לבית-המשפט, וגם יגיעו בסופו של דבר לענישה הולמת, שאני מניח שיהיה לה הד גם בכלי התקשורת, וגם היא תתרום להקטנת התופעה.

אני רק רוצה להזהיר מפני דבר אחד, והוא ההליכה בכיוון שמצא את ביטוי בהצעות חוק בשבוע שעבר, הליכה בכיוון של ענישת מינימום. אני אינני מאמין בענישת מינימום, ואני חושב שאנחנו צריכים להיזהר מאוד לפני שאנחנו מחוקקים חקיקה שקובעת עונשי מאסר בפועל כעונשי מינימום. אני רוצה לעשות הבחנה ברורה בין בית-משפט לתעבורה, או מקרה של שלילת רשיונות, שנעשית על-פי איזו קביעה של פסילת מינימום, לבין ענישה פלילית של מאסר בפועל כעונש מינימלי. ודווקא מכיוון שאני רוצה להילחם בתופעה, אני חושש מאוד שאם נלך בדרך הזאת, התוצאה תהיה ששופטים יעדיפו לזכות ולא להרשיע ולהטיל עונש שאיננו פרופורציונלי, לדעתם, למקרה עצמו.

אני חושב שאנחנו עלולים לעשות שירות דוב למלחמה בתופעה כולה אם נבחר ללכת בדרך הזאת. לבקר את בית-המשפט על פסיקה פסולה או על פסיקה שאינה הולמת את הענישה שאנחנו סבורים שצריכה להיות, זה לגיטימי. לבוא ולומר שצריך להחמיר, גם זה עניין ראוי. נקיים דיונים על כך. אבל לבוא ולקבוע איזה שטנץ ולומר: מי שעבר את העבירה הפורמלית הטכנית הזאת והזאת, עונשו לא פחות מכך וכך – אני מאוד חושש שהתוצאה תהיה או הרשעה בעבירות אחרות, שאין לגביהן ענישת מינימום, או זיכוי. ובכל מקרה שכרנו יצא בהפסדנו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו. חבר הכנסת אברהם בורג – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת דוד צוקר. חבר הכנסת חיים דיין, אני מציע שתישאר כאן. יש לי הרשם שאתה תהיה הדובר אחרי חברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, צר לי על שחבר הכנסת מודי זנדברג עזב את האולם, משום שהוא העלה את הנושא של בעיות הנוגעות בחקיקה בנושא עונש מינימום, והייתי רוצה להתווכח אתו לפחות כמה דקות מעל דוכן הכנסת.

הנושא של ענישה במקרים של התעללות מינית בקטינים נחקר באופן השוואתי, בצורה ממצה מאוד, ברחבי העולם המערבי. ויש ממצאים חד-משמעיים, שצירוף של עונש מינימום עם חובת ענישה הוא

גורם מרתיע ביותר בכל מה שקשור לתופעה של התעללות בקטינים. ולכן, למרות כל מה שנאמר על-ידי חבר הכנסת זנדברג, שדרך אגב, משקף בכך גם את דעתו של שר המשפטים, צריך לתת משקל רב למחקר ההשוואתי בנושא הזה, ולהנהיג במדינת ישראל ענישת מינימום יחד עם הכרח ענישה של אנשים שנמצאו אשמים בעבירות של התעללות בקטינים.

אני מקווה שחבר הכנסת עזרן יגיש הצעת חוק ברוח זו כבר השבוע. אי-אפשר לפטור את בתי-המשפט מתפקיד חשוב ביותר בהצבת נורמות לגבי מה שהחברה צריכה לעשות וכיצד החברה מתייחסת לנושאים האלה. הצעת חוק ברוח זו, יחד עם תיקון לחוק ההתיישנות לגבי היכולת של קטינים לדווח, וכתוצאה מכך גם לתבוע מבוגרים שהתעללו בהם, עשר שנים אחרי שהגיעו לגיל 18 – ישפרו בצורה רצינית ביותר את הטיפול המשפטי שאנחנו חייבים לקיים בנושא.

דובר הרבה על חינוך, ואין ספק שחינוך בנושא התעללות מינית, במיוחד בקטינים, הוא חשוב ביותר. אבל הבעיות אינן בהכרח רק בנושאים של חינוך, אלא בשני נושאים נוספים, שחשוב להעלות אותם היום על סדר-היום, כפי שהועלו בשבוע שעבר במסגרת הדיון שנערך בנושא. ראשית, הבעיה של אכיפה היא בעיה רצינית ביותר. ושנית, העדר מוסדות מתאימים שיפקחו על מכלול הנושאים: חינוך, העלאת מודעות, אכיפה, ענישה וכדומה. אם אין מסגרת מוסדית כוללת שמטפלת בכל הנושאים הללו, אזי הבעיה תמשיך להתקיים בקנה מידה רחב, ואנחנו לא ניתן לה מענה רב-תכליתי מתאים. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. חבר הכנסת דוד צוקר – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חברת הכנסת דליה איציק – איננה. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה. אני אכיר טובה לחברת הכנסת ענת מאור אם היא תבוא להחליף אותי, מפני שאני אמור להיות הדובר שיחתום את הדיון הזה.

חיים דיין (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים והלא-נוכחים, אנחנו אומנם דנים בנושא חשוב מאוד, שכבר נכנס למודעות הציבור, ולאחרונה אנחנו עדים להתעוררות ציבורית ולמודעות להגנה מפני אלימות מינית ופיסית כלפי קטינים חסרי ישע.

לשמחתי הרבה, מאז חוק חוק חובת דיווח על-ידי פקידי הסעד ומחנכים, או גורמים המטפלים בילד מחוץ למסגרת המשפחה, אנו עדים למגמה ציבורית, מתוך אחריות אישית, של הצגת נתונים – אלה מלמדים על מגמת עלייה בפגיעה, בעיקר בנוער.

אני רוצה להביא כמה נתונים, נתונים משטריים ונתונים של משרד העבודה והרווחה ומשרד המשפטים. בשנת 1990 דווחו 20 מקרים של גילוי עריות; בשנת 1991 – 133; בשנת 1992 – 427; ואילו השנה, עד יולי – 234 מקרים.

אבל, יש עלייה חדה בפניות למרכזי סיוע לנפגעים, שאינן מגיעות לפקידי הסעד ואף לא למשטרת ישראל. בעצם רק בשנה הנוכחית היו 4,610 פניות, שנתקבלו בשבעה מרכזים ברחבי הארץ. 2,182 היו עקב תקיפה מינית ואונס, כאשר בפועל, כפי שאמר אחד מחברי הכנסת, 19% דיווחו על גילוי עריות על-ידי אבי המשפחה.

הנתונים האלה מדאיגים. לצערי הרב, מקרים רבים ידועים לפקידי הסעד, והם מטופלים באיחור שלא ניתן לתקנו. וזה לא רק באשמת פקידי הסעד. כי בדרך כלל, כשמגיע מתלונן, אמא או נערה, דרך המחנכת או דרך מסגרת אחרת, פקידי הסעד, מאחר שבמקומות מסוימים אין די כוח אדם, אין הם מסוגלים לשרת את המתלוננים, והם מטפלים בתלונות באיחור שלא ניתן לתקנו. החברה משלמת על כך ביוקר.

מבחינת הנוער שנפגע, הסקר אומר שמקרב הנוער שנפגע – בדרך כלל 80% מהם לא חוזרים לספסל הלימודים. על-פי נתונים שהציגה המשנה לפרקליט המדינה בוועדת העבודה והרווחה לפני שבועיים, בדיון על הנושא של אלימות כלפי קטינים, יש אלפי תלונות שלא מגיעות כלל לדיון, מכל מיני סיבות, והתיקים נסגרים.

יש סיבות שבעצם, לצערי הרב, אינן מספקות. אחד הדברים העומדים לפני בתי-המשפט הוא נושא איחוד המשפחה. כשילדה מגיעה לאחר מקרה של אונס לבית-המשפט, והיא עומדת בפני מצב של הפללת אביה, או הבאתו למיצוי הדין, היא עומדת בלחץ משפחתי; למשרד העבודה והרווחה, גברתי השרה, אין מסגרות שהוא יכול לקחת אליהן אותם נערים או אותן נערות שנפגעו פגיעה מינית, מסגרות שינתקו אותם וייתנו להם את הטיפול, גם הפסיכולוגי וגם הישיר, על מנת לבוא ולסייע.

אומנם עברתי את הזמן, גברתי היושבת-ראש – – –

היו"ר ע' מאור:

קח, בבקשה, זה חשוב מדי.

חיים דיין (צומת):

אני רק רוצה להציג דברים מספר, שמטרידים אותי ואת שאר החברים. יש עמי כמה קטעי עיתונים המשקפים בדיוק את הבעיה, שמכערת, לדעתי, את פרצופה של החברה. "המשטרה חקרה אב החשוד במעשים מגונים בבתו, שלא הועמד לדין" – קטע מהעיתון. "12 שנות מאסר לאב שאנס את בתו במשך 13 שנה"; "מעשי האונס החלו בשנת 1990. האב אמר לבתו שהוא חושד בה כי קיימה יחסי מין עם האח הגדול ולכן הוא צריך לבדוק אותה. האב המשיך במעשיו באופן קבוע, ומכיוון שלא השתמש באמצעי מניעה, נהג לעקוב אחרי המחזור החודשי הסדיר של בתו כדי שזו לא תיכנס להיריון." אני חושב שהמקרה מדבר בעד עצמו. "אב הכניס את בתו למיטה"; "אונס קטינות בקיבוץ" – ואלה דברים נפוצים – "נפוצו שמועות כי הקיבוץ יקבע לאותו אדם אלטרנטיבה – או שהוא יתלונן נגדו או שיעזוב את הקיבוץ." וכך הנושאים האלה עולים, לצערי הרב, משנה לשנה, אבל הם גם יצמצמו, נוכח העובדה שהחברה לא תהיה מוכנה לסבול אותם ולא תהיה מוכנה לתת לתופעות האלה ללכת ולהחמיר ולחדור לשורות החברה ללא פיקוח וללא עונש, עונש תקיף ומיידי בנושא הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, שרת העבודה והרווחה, ידידי חברי הכנסת, שמענו כאן נתונים מדהימים, פשוט מחרידים. לשמוע ש-20,000 ילדים מוכים מאוותרים וכ-60,000 ילדים מוכים בדרגות כאלה או אחרות – זה נתון שחייב לזעזע ולהחריד את כולנו, ונראה לי שאין חולק על חריפות הבעיה, על הבעיה עצמה, אין כאן חילוקי דעות בדבר הצורך לטפל טיפול מעמיק בסוגיה הזאת.

ובכל זאת היו כאן חילוקי דעות לגבי הדרך, ואני מבקש להוסיף את דעתי על הדברים שאמרו כאן, ולא אחזור על נושאים ונתונים שנאמרו על-ידי קודמי. ראשית, ברור לכולנו שילד מוכה, ילד שנעשה בו מעשה איום של גילוי עריות, דבר זה משפיע בצורה איומה על התפתחותו, על אישיותו, על התנהגותו בהווה ובעתיד. על כך לית מאן דפליג; השאלה היא, איך מטפלים בעניין הזה.

אני מבקש לומר לחברת הכנסת נעמי חזן ולא לה שדיברו כאן הרבה על חקיקה ועל חוק: החקיקה די מחמירה עם הפושעים האלה, שעושים את המעשים האלה, ולמרבה הצער ולמרבה תימהון הלב, בין הפושעים האלה יש גם הורים, והדעת פשוט לא תופסת איך בכלל הורה מסוגל לעשות מעשים כאלה לבנו ולבתו. הבעיה היא לא בחקיקה מחמירה, חקיקה יש, השאלה היא עד כמה השופטים ממצים את הדין עם ההורים המכים, ההורים המתעללים, הורים שעושים את מה שעושים.

נראה לי שמכאן צריכה לצאת קריאה לשופטי בתי-המשפט לראות את הנושא הזה בחומרה המתאימה, אבל לבוא היום ולקבוע בחוק ענישת מינימום – אני חושב שלא רק שזה לא יועיל, זה עלול להזיק. אני מסכים עם דברי שר המשפטים שנאמרו בדיון אחר: עונש מינימום יכול להחטיא את המטרה. השופט יודע שהסוגיה הזאת נמצאת במחלוקת, על השלכות של ענישת מינימום, ומה הוא יעשה כשלא ישתכנע במקרה כזה שצריך להעניש את הנאשם בעונש המינימום? במקרה כזה יכול להיווצר מצב שהנאשם בכלל יזוכה, וזה דבר שבוודאי יכול להחטיא את המטרה. נצטרך לתת את הדעת בצורה רצינית יותר על כל הסוגיה, ללמוד מה המשמעויות של ענישת מינימום, מה ההשלכות שיכולות להיות לנושא הזה. לא כדאי שניחפז ונקבע בחוק ענישה שכזאת, אולי הנושא הזה יחטיא את מטרתו.

אני, מכל מקום, לא השתכנעתי שדברי שר המשפטים ודברי חבר הכנסת זנדברג, שדיבר כאן קודם לכן, אין להם בסיס. יש להם לפחות בסיס מבחינת ההיגיון. אבל שמעתי גם על המחקרים המשווים שהוזכרו כאן, שחברת הכנסת חזן הצביעה עליהם. אני מציע ללמוד את הנושא, ללמוד את הסוגיה. כרגע נראה לי שהדברים שנאמרו נגד ענישת מינימום ראויים לתשומת לב.

אני מבקש להעיר עוד שתיים-שלוש הערות. ראשית, ביחס לגילוי המקרים האלה, עוד לפני החקיקה והענישה. כאן צריך לקרוא לכל אחד, לכל מי שיודע על כך – זה לא רק עובדים סוציאליים, המשימה הזאת מוטלת על כל אחד שבא במגע עם ילדים כאלה ואחרים – פשוט לא להסס, לבוא ולהתלונן, אם

בפני העובדת הסוציאלית, אם בפני המחנך, אם בפני הגורמים המתאימים שאמורים לעסוק בעניין הזה, לרבות המשטרה. עצם קריאה כזאת ועצם פתיחת דיון כזה יש להם ערך שלא יסולא בפז, כשאנחנו פותחים כאן את הפתח, מחזקים, מעודדים לבוא ולגלות תופעות כאלה, ובעצם גילוי התופעות עשינו כאן מעשה חשוב.

הנושא הבא הוא נושא הטיפול. שמעתי כאן את הערתה של שרת העבודה והרווחה ביחס לנושא אחר, נושא של חינוך ילדים או מסגרות לילדים מפגרים וכו', ונדהמתי לשמוע שלא מתחשבים כלל בגידול האוכלוסייה. אני, קודם כול, נענה לקריאה שלך, ומחר אתייצב בוועדת הכספים של הכנסת ואעיר את הערותי בסוגיה. אני חושב שכולנו צריכים להתייצב כאיש אחד מאחורי הנושא הזה.

אבל, אם מדברים על טיפול, אין ספק שכאן צריך להקצות את המשאבים המתאימים ולהקצות את התקציבים הנאותים, שעונים על הצרכים, ולוודא שכל ילד שצריך להוציא אותו מהמשפחה – יוצא. אני כבר לא מדבר על מקרים אחרים, שבהם צריך להוציא את האיש האלים, את האשה האלימה, על כך ודאי לית מאן דפליג, שאם יש גורם אלים במשפחה, צריך להוציא אותו מהמשפחה, ויש היום הכלים לעשות זאת. לשם כך לא צריך את המשאבים הכספיים. אבל אם צריך לטפל בילד או בילדה ולהוציא אותם מהמשפחה כדי לגרום לכך שיימצאו במסגרת מעודדת יותר, חמה יותר, תומכת יותר, אנחנו צריכים לעשות זאת, וכדי לעשות זאת צריך להקצות את המשאבים המתאימים.

לא מספיק לעמוד כאן מעל הדוכן ולקרוא קריאות מהסוג הזה ולהשיא עצות לשרת העבודה והרווחה ולגורמים אחרים. אם לא נקצה את המשאבים המתאימים, הרי הקריאות שלנו יהיו כקול קורא במדבר. לכן אנחנו צריכים לקום ולעשות מעשה ולעגן את הקריאות האלה במעשים, לעגן אותן במספרים בספר התקציבים. ואם נעשה זאת, אני חושב שהדיון הזה יכול להועיל לחברה, יכול להועיל לאותם ילדים אומללים שמתעללים בהם, ובכך אולי נתרום את תרומתנו החשובה ולא רק נצא ידי חובה בקריאות ובמלל חסר תועלת שכאן נאמר לרוב.

אני, בכל אופן, מודה ומברך את אלה שיזמו את הדיון הזה. אני חושב שהדיון היה חשוב. עצם העלאת הנושא יש בה ברכה, היא מגבירה את המודעות ואת העירנות לבעיה.

אני חוזר ומברך את כל העושים והמעשים בתחום הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

חברי הכנסת, את הצעת הסיכום נביא במועד אחר, שכן מציע ההצעה לסדר נאלץ לא להיות כאן עד סוף הדיון.

אני מודה לכל המשתתפים. הישיבה תמה. הישיבה הבאה תתקיים מחר בשעה 16:00. ישיבה זו תמה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:31.